Ὑπέρβαση ἀδιεξόδων τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ.

Γιάννη Ἀντωνιάδη

Σελ. 574

Ὁ πατήρ Γεώργιος Καψάνης.

Κώστα Κωνσταντίνου

Σελ. 579

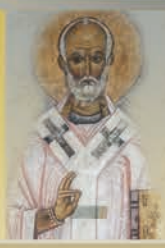

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος καί ὁ Santa Claus.

Ἑλένης Ἀναστασίου

Σελ. 594

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Ἐκκλησιαστική

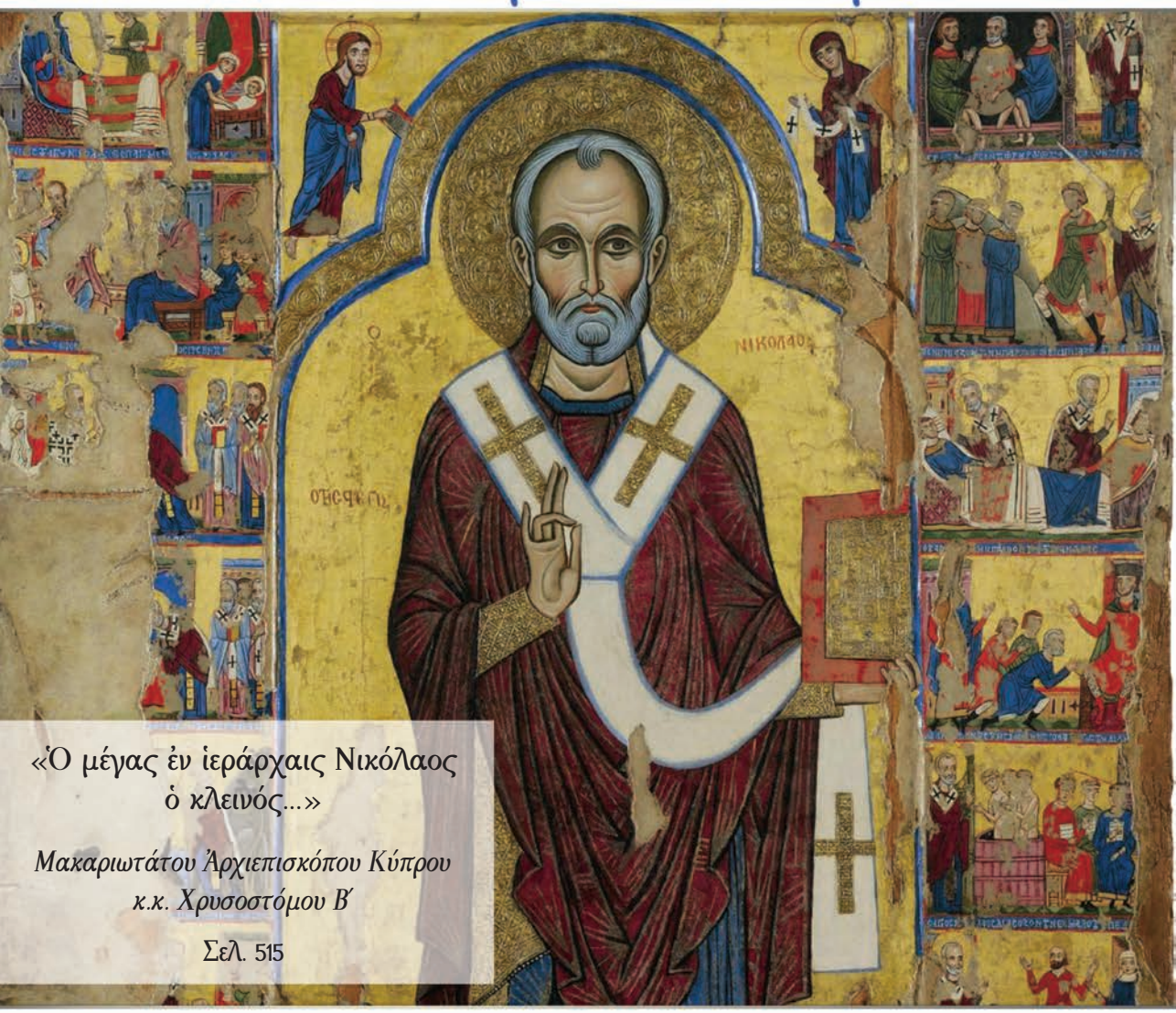

«Ὁ μέγας ἐν ἱεράρχαις Νικόλαος ὁ κλεινός...»

Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄

Σελ. 515

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014 – ΤΕΥΧΟΣ 290

ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΥΠΡΟΥ

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Διεύθυνση: Τ.Κ. 21130
1502 Λευκωσία

Τηλ.: (+357) 22554600

Τηλεομοιότυπο (Fax):
(+357) 22554774

Ἠλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):
diafot@cy.net

Λευκωσία

Ὀκτώβριος - Δεκέμβριος 2014

Ἔτος 7ο - Τεῦχος 29ο

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Ἀσπροβάλτα - Θεσσαλονίκης
Τηλ.: (+30) 2397023313
E-mail: melissa@melissaprint.com

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Ὁ μέγας ἐν ἱεράρχαις Νικόλαος ὁ κλεινός, ὁ ἔξαρχος τῆς εὐποιΐας, ὁ τῶν αἱρέσεων πέλεξ καί τῆς Τριάδος ὑπέρμαχος...»
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄ 515

Ἀπόστολος Κυριακῆς πρό τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως
Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μουσουρούλη 520

Εὐαγγέλιο τῶν Χριστουγέννων
Πρωτ. Γεωργίου Ἀντωνίου 524

«Τῆς Συνόδου τῆς πρώτης ἀνεδείχθης ὑπέρμαχος, καί θαυματουργός θεοφόρε, Σπυρίδων Πατήρ ἡμῶν»
Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ 527

Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου 532

Ἡ Θεοτόκος στό κατά Ἰωάννην εὐαγγέλιο
Πρωτοπρ. Κυριάκου Κυριάκου 537

Ἡ Ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου κατά τόν Ἅγιο Νεόφυτο τόν Ἔγκλειστο
Μιχάλη Νικολάου 544

Ἀπό τόν Παράδεισο στήν κόλαση κι ἀπό τήν κόλαση στόν Παράδεισο
Εὐδόκιου Δημητρίου 550

Ἡ βίωση τοῦ χρόνου στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας
Ἀντώνιου Χαραλάμπους 556

Ἡ ἀγάπη πρός τόν πλησίον καλλιεργεῖ τήν ἀγάπη πρός τόν Θεόν
Σάββα Παρῆ 560

Ἡ μόνη σταθερή ἀξία
Νίκης Τρακοσιῆ 564

Ὁ ἐκκλησιασμός στή ζωή τοῦ πιστοῦ
Πρωτοπρ. Κωνσταντίνου Κωνσταντίνου 570

Ὑπέρβαση ἀδιεξόδων τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ
Γιάννη Ἀντωνιάδη 574

Ὁ πατήρ Γεώργιος Καψάνης
Κώστα Κωνσταντίνου 579

Σελίδες ἀπό τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας
Χρίστου Χατζημιχαήλ 585

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῆς Στέγης
Γεώργιου Κάκκουρα 589

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος καί ὁ Santa Claus
Ἑλένης Ἀναστασίου 594

Βιβλιοπαρουσίαση 597

«Ὁ μέγας
ἐν ἱεράρχαις
Νικόλαος
ὁ κλεινός,
ὁ ἔξαρχος
τῆς εὐποιΐας,
ὁ τῶν αἱρέσεων
πέλεξ
καί τῆς Τριάδος
ὑπέρμαχος...»

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄

Ἡ ἁγία Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας, μέσα στό διάβα τῶν αἰώνων, ἀνέδειξε ἄξιους ἐπισκόπους διαδόχους τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι ὡς καλοί ποιμένες τίμησαν τήν ὑψηλή ἀποστολή τους καί θυσίασαν τά πάντα γιά τόν Χριστό καί τόν συνάνθρωπό τους. Ἀναρίθμητοι ὑπῆρξαν οἱ ἱεράρχες οἱ ὁποῖοι διά τοῦ χριστιανικοῦ βίου καί τῆς ἐνάρετης πολιτείας τους ἀναδείχθηκαν πνευματικά φῶτα, πού λάμ-

πουν στό στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας καί ἔγιναν ζωντανά πρότυπα πρός μίμηση ἀπ' ὅλους τούς πιστούς. Ἀνάμεσα σ' αὐτούς τούς πολύφωτους ἀστέρες εἶναι ὁ Ἅγιος Νικόλαος, Ἀρχιεπίσκοπος Μύρων τῆς Λυκίας, ὁ θαυματουργός, ὁ ὁποῖος ἀνήκει στή χορεία τῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ὡς ἕνας ἀπό τούς πλέον ἀγαπητούς Ἁγίους, ὁ Νικόλαος, τιμᾶται ὅλως ἰδιαιτέρως ἀπό ὁλόκληρο τόν χριστιανικό κόσμο, σέ Ἀνατολή καί Δύση.

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος γεννήθηκε στά Πάταρα τῆς Λυκίας, ἐπαρχίας τῆς Μ. Ἀσίας, κατά τά τέλη τοῦ 3ου αἰῶνος, ἀπό γονεῖς χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι τόν ἀνέθρεψαν ἐν «παιδείᾳ καί νουθεσίᾳ Κυρίου», καί φρόντισαν γιά τήν κατά Θεόν μόρφωσή του, ὥστε ὁ νεαρός Νι-

κόλαος νά καταστεῖ μία ὑπέροχη πνευματική προσωπικότητα. Ἡ παράδοση ἀναφέρει ὅτι, ὅταν ἦταν ἀκόμη βρέφος, ἀρνεῖτο νά θηλάσει τίς Τετάρτες καί τίς Παρασκευές, γεγονός πού φανερώνει ὅτι ἦταν ἔμπλεος Θείας Χάριτος ἀπό τή βρεφική του ἤδη ἡλικία. Ὁ Ἅγιος χειροτονήθηκε πρεσβύτερος σέ νεαρή ἡλικία, ἐνῶ ἡ τοπική ἐκκλησία ἐκτιμώντας τίς ἀρετές καί τά προσόντα του καί προαισθανόμενη τήν ὑποδειγματική ποιμαντική του δράση τόν ἀνέδειξε ἐπίσκοπο τῆς πόλεως τῶν Μύρων.

Τό ὑψηλό ἀξίωμά του τό εἶδε ὡς διακονία, καί σ' αὐτήν ἐξεδαπάνησε τόν ἑαυτό του καί ὅ,τι δικό του εἶχε. Ἡ ἀρετή τῆς ἐλεημοσύνης ὑπῆρξε γιά τόν Ἅγιο ἡ μεγαλύτερη δόξα του ἐν Κυρίῳ. Ἐνῶ ἦταν ἀκόμη σέ νεαρή ἡλικία, μετά τόν θάνατο τῶν γονέων του διαμοίρασε ὅλα του τά ὑπάρχοντα στούς φτωχούς. Ἀπό τά ἀναρίθμητα περιστατικά φιλανθρωπίας τοῦ Ἁγίου ἀναφέρουμε τή χαρακτηριστική περίπτωση τῆς διάσωσης ἀπό τήν ἀτίμωση τριῶν νεαρῶν κοριτσιῶν, τά ὁποῖα λόγω φτώχειας κινδύνευαν νά παρασυρθοῦν στήν ἠθική διαφθορά· τρεῖς φορές τούς πρόσφερε κρυφίως χρήματα γιά νά μπορέσουν νά ἀποκατασταθοῦν. Ὡς ἐπίσκοπος ἀνέπτυξε πλούσια κοινωνική καί φιλανθρωπική δράση, ἱδρύοντας πτωχοκομεῖο, ξενώνα, νοσοκομεῖο καί ἄλλα φιλανθρωπικά ἱδρύματα. Τό Μεγαλυνάριο τοῦ Ἁγίου τονίζοντας τήν ἐλεήμονα διάθεση πού τόν διέκρινε, τόν ὀνομάζει «Ὀρφανῶν προστάτην καί χηρῶν, πεινώντων τροφέα, πενομένων τε πλουτιστήν», χαρακτηρισμοί πού ἀνταποκρίνονται πλήρως στήν ἱστορική πραγματικότητα. Ὁ ἐπίσκοπος Νικόλαος ἀναδείχθηκε ὁ πατέρας, ὁ φροντιστής, ὁ παρήγορος καί τό καταφύγιο κάθε φτωχοῦ, κατατρεγμένου καί πονεμένου ἀνθρώπου. Μέ τήν ἀπέραντη ἀγάπη καί ἀνεκτικότητα, πού ἔτρεφε στά στήθη του, δέν ἄφηνε κανένα χωρίς νά τόν εὐεργετήσει καί νά μή τόν στηρίξει πνευματι-

κά, ἠθικά καί ὑλικά.

Ο ἅγιος Νικόλαος ὑπῆρξε ἐπίσης ἐκφραστής καί τῆς γνήσιας καί ἀνόθευτης πίστης τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ αἵρεση ἦταν γι' αὐτόν ὕβρις κατά τοῦ Θεοῦ καί τῆς ἀλήθειας. Γι' αὐτό ὅταν ἡ δυσσεβής παναίρεση τοῦ Ἀρείου ἀπειλοῦσε τήν Ἐκκλησία, ὁ Ἅγιος ὡς ὑπέρμαχος τῆς Ὀρθοδοξίας, βρέθηκε ἀνάμεσα στούς 318 θεοφόρους πατέρες τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325) καί ἔδωσε σκληρή μάχη γιά νά ἀπομονωθεῖ ὁ αἱρετικός Ἄρειος. Κατά τήν παράδοση, ἀγανακτισμένος ὁ Ἅγιος ἀπό τήν ἐμμονή τοῦ Ἀρείου στίς αἱρετικές θέσεις του καί τά βλάσφημα λόγια πού προσέβαλλαν τό θεανδρικό πρόσωπο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, σηκώθηκε καί ράπισε τόν αἱρεσιάρχη Ἄρειο ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορα. Ἡ ἐνέργειά του αὐτή εἶχε ὡς ἄμεση συνέπεια τή φυλάκισή του. Τό ἴδιο βράδυ παρουσιάστηκε ὁ Χριστός καί ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος καί τοῦ ἔδωσαν Εὐαγγέλιο καί ὠμοφόριο. Τό περιστατικό αὐτό τό πληροφορήθηκε ὁ αὐτοκράτορας καί ἀμέσως ζήτησε τήν ἀποφυλάκισή του.

Μέχρι τό τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς του, ὁ ἱερός πατήρ, ἐργάσθηκε μέ πίστη, μέ ζῆλο, μέ σθένος καί πρό πάντων μέ γνήσια ἀγάπη πρός τήν Ἐκκλησία καί τούς πιστούς, γι' αὐτό καί τό ἱερό συναξάρι του τόν ὀνομάζει «συναγωνιστή τῶν Ἀποστόλων, ἔνθερμο μιμητή τοῦ Κυρίου, ζωντανό στυλοβάτη τῆς Ἐκκλησίας, λόγῳ τοῦ ζήλου του γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς πίστεως, ὑπόδειγμα ἁγίου ἱεράρχη γιά τήν ποιμαντική του φροντίδα». Ἡ ζωή, ἡ δράση, τά θαύματα καί γενικά ἡ παρουσία τοῦ Ἁγίου στήν Ἐκκλησία μας μαρτυροῦν ὅτι ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὑπῆρξε πράγματι ἀντιπροσωπευτικός τύπος γνησίου ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας καί πρότυπο ἱεράρχου, πού ἀληθῶς βρέθηκε «εἰς τύπον καί τόπον Χριστοῦ», σύμφωνα μέ τή θεολογία τοῦ Ἰγνατίου τοῦ θεοφόρου. Φύλακας τῆς ὀρθῆς πίστεως καί πνευματικός ἀρωγός τῶν

πιστῶν. Ἀληθινό πρότυπο ἱεράρχου, μά καί κάθε πιστοῦ, ἄξιο πρός μίμηση σέ κάθε ἐποχή.

Στή νῆσο μας ἡ τιμή καί ὁ σεβασμός πρός τόν Ἅγιο Νικόλαο εἶναι κάτι τό πολύ ξεχωριστό. Χιλιάδες Κύπριοι φέρουν τό ὄνομά του, ἀκόμη καί χωριά ὁλόκληρα φέρουν τήν ὀνομασία «Ἅγιος Νικόλαος». Ἐπίσης, μοναστήρια, πολλοί ναοί καί παρεκκλήσια εἶναι ἀφιερωμένα σ' αὐτόν. Πολύ γνωστή εἶναι ἡ μονή τοῦ ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης (11ος αἰ.), πού ὑπῆρξε σύμφωνα μέ τήν παράδοση καί ἕδρα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου ἐπί Φραγκοκρατίας. Ὑπάρχει μάλιστα καί μία παράδοση πού συνδέει τόν Ἅγιο μέ τήν Κύπρο καί συγκεκριμένα μέ τή Μονή τῶν ἱερέων (ἤ Ἁγία Μονή) κοντά στό χωριό Στατός τῆς ἐπαρχίας Πάφου. Σύμφωνα μέ τή χειρόγραφη παράδοση ὁ Ἅγιος ἐπισκέφθηκε σέ νεαρή ἡλικία τό νησί μας, καί μάλιστα κατά τή διάρκεια τῆς παραμονῆς του στήν Κύπρο, ἔκτισε μαζί μέ τόν Ἅγιο Εὐτύχιο, ναό τῆς Θεοτόκου, στόν χῶρο τῆς Ἁγίας Μονῆς.

Ἡ ἰδιαίτερη αὐτή σχέση τοῦ Ἁγίου μέ τό νησί μας, ἀλλά καί ἡ ἄξια πρός μίμηση ἐνάρετη πολιτεία του, ἰδιαίτερα στίς μέρες μας, εἶναι οἱ λόγοι γιά τούς ὁποίους τό παρόν τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἀφιερωμένο στόν θεῖον ἱεράρχην Νικόλαον. Στίς δύσκολες μέρες μας, ὅπου ὡς λαός βιώνουμε μία ἀπό τίς χειρότερες περιόδους τῆς ἐθνικῆς μας ὑπόστασης, ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό φωτεινά πνευματικά ὁρόσημα, ὅπως ὁ Ἅγιος Νικόλαος. Εὔχομαι πατρικά σέ ὅλους τούς ἀναγνῶστες τοῦ περιοδικοῦ μας τή Χάρη καί τήν εὐλογία τοῦ Ἁγίου μας στή ζωή καί τά ἔργα τους. Τό παράδειγμα τῆς ἁγίας ζωῆς του νά τούς ἐμπνέει ἰδιαίτερα τήν περίοδο αὐτή τῆς προετοιμασίας γιά τήν ὑποδοχή τῆς μεγάλης ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων. Ἑορτή χαρᾶς καί ἀγάπης τά Χριστούγεννα προσφέρεται κατά τρόπο ἰδιαίτερο γιά ἄσκηση ἀπό μέρους μας τῶν ἀρετῶν τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐλεημοσύνης πού κοσμοῦσαν τόν Ἅγιο.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΠΡΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

Ἀρχιμ. Γρηγορίου Μουσουρούλη

(Ἑβρ. ια΄ 9-10, 32-40)

*«**9** Πίστει παρῴκησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας ὡς ἀλλοτρίαν,*
ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονό-
*μων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς· **10** ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμε-*
*λίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. **32** Καὶ*
τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος περὶ Γεδεών,
Βαράκ τε καὶ Σαμψὼν καὶ Ἰεφθάε, Δαυΐδ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν
*προφητῶν, **33** οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο*
*δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, **34***
ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθη-
σαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλι-
*ναν ἀλλοτρίων· **35** ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς*
αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν,
*ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν· **36** ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ*
*μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς· **37** ἐλιθά-*
σθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον,
περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλι-
*βόμενοι, κακουχούμενοι, **38** ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις*
*πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. **39** Καὶ*
οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγ-
*γελίαν, **40** τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ*
χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι».

Ἡ Κυριακή, πού προηγεῖται τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, εἶναι ἀφιερωμένη στίς μεγάλες μορφές τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, οἱ ὁποῖες προετοίμασαν τό ἔδαφος γιά τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου. Κορυφαῖος τοῦ χοροῦ ὅλων αὐτῶν τῶν γενναίων ψυχῶν ὁ Ἀβραάμ. Ὁ Πατριάρχης τῆς πίστης καί τῆς ὑπακοῆς στό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἱστορία του εἶναι συγκινητική. Τό παράδειγμά του μεγαλειῶδες καί συγκλονιστικό. Ἔζησε περίπου δύο χιλιάδες χρόνια πρό Χριστοῦ σέ περιβάλλον εἰδωλολατρικό. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς του λάτρευαν τήν ὕλη, τή σάρκα καί τό χρῆμα. Παντοῦ γύρω του σκοτάδι. Σκοτάδι πυκνό καί ἀδιαπέραστο. Οἱ πάντες μέ τή ζωή τους τόν προκαλοῦσαν νά τούς ἀκολουθήσει. Ὅλοι καί ὅλα τοῦ φώναζαν νά στραφεῖ καί αὐτός στίς ἀνέσεις καί τίς ἀπολαύσεις αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ κόσμου. Ἀκόμη καί αὐτές οἱ ἐπαγγελίες τοῦ Θεοῦ γιά τοῦτο τόν κόσμο τοῦ μιλοῦσαν. Ὁ Θεός ὑποσχόταν στόν δοῦλο του νά χαρίσει σ᾽ αὐτόν καί τούς ἀπογόνους του μιά ἐπίγεια πατρίδα. Τοῦ ὑποσχόταν τή γῆ τῆς σημερινῆς Ἰουδαίας νά τήν κάμει δική του καί τῶν παιδιῶν του. Αὐτή τήν ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ τήν πίστεψε ἀπόλυτα ὁ Πατριάρχης. Ἐπίστευε πώς ὅλος αὐτός ὁ τόπος κάποια μέρα θά γινόταν δικός του. Πίστεψε ἀπόλυτα στήν ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ ὅτι θά τόν ἀναδείξει πατέρα «πολλῶν ἐθνῶν».

Ἡ βαθιά αὐτή πίστη, πού φλόγιζε τή θεοφιλῆ ψυχή του, τόν ἔκαμνε νά βλέπει πολύ μακριά. Μέ τούς προβολεῖς της ἔβλεπε πίσω ἀπό τήν ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ γιά μιά ἐπίγεια πατρίδα, τήν ἄλλη τήν ἀληθινή, τήν αἰώνια πατρίδα. Ἔβλεπε τόν οὐρανό, τήν αἰώνια πόλη τοῦ Θεοῦ. Μέ τά μάτια τῆς πίστεως διαισθανόταν, ὅτι ἡ ἐπίγεια πατρίδα τήν ὁποία τοῦ ὑποσχέθηκεν ὁ Θεός, ἦταν μιά εἰκόνα τῆς ἀληθινῆς Γῆς τῆς Ἐπαγγελίας. Ἦταν εἰκόνα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἀντιλαμβανόταν ὅτι σ᾽ αὐτήν ἐδῶ τήν πατρίδα θά ἔμενε λίγες ἤ περισσότερες δεκαετίες. Πίστευε ὅμως ἀκράδαντα πώς στήν οὐράνια πατρίδα ἡ παραμονή του θά ἦταν αἰώνια. Αὐτή του ἡ βεβαιότητα τόν ἔκαμνε νά βλέπει τά πράγματα στήν κανονική τους διάσταση. Τοῦ ἔδινε τή δυνατότητα νά μή κολλᾶ ἡ

ψυχή του στά γήϊνα καί φθαρτά, γι᾽ αὐτό καί προτίμησε νά περάσει τή ζωή του στίς σκηνές. Καί τό ἔκανε αὐτό τή στιγμή, πού ἐνῶ μποροῦσε νά κτίσει ὄχι ἕνα σπίτι ἀλλά παλάτια καί μέγαρα ἐπιβλητικά, μόνο καί μόνο γιά νά θυμᾶται ὅτι εἶναι «περάτης», περαστικός διαβάτης ἀπό τη ζωή αὐτή. Τό ἔκαμε γιά νά μή ξεχαστεῖ στόν μάταιο αὐτό κόσμο.

Ψυχή εὐλογημένη ὁ Ἀβραάμ φωτίζει μέ τό παράδειγμά του τόν δρόμο μας στό πέρασμά μας ἀπό τά ζοφερά μονοπάτια τοῦ σύγχρονου κόσμου. Ἡ πίστη του στήν αἰώνια Βασιλεία φωνάζει σέ ὅλους μας ὅτι εἶναι μάταιο καί ἄκρως ἐπικίνδυνο νά ξεχνιόμαστε στόν μάταιο αὐτό κόσμο, ὅπου θά περάσουμε λίγα χρόνια. Καί μᾶς παρακινεῖ νά στραφοῦμε κι ἐμεῖς πρός τήν οὐράνια πατρίδα. Νά στρέψουμε τίς ψυχές μας πρός τά ἐπάνω. Πρός τή γῆ τῶν ἀφοσιωμένων στόν Θεό ψυχῶν, τή Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, τήν εὐλογημένη οὐράνια πατρίδα ὅλων μας.

Μετά τίς ἡρωϊκές μορφές τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαάκ καί τοῦ Ἰακώβ τό ἀποστολικό ἀνάγνωσμα κάμνει λόγο γιά μιάν ἄλλη θαυμαστή μορφή. Τήν μορφή τοῦ Κριτοῦ Γεδεών. Ὁ Γεδεών ὑπῆρξε ἡγέτης τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ μεγάλος καί ἀξιοθαύμαστος. Ἀναδείχθηκε ἐλευθερωτής τοῦ λαοῦ του ἀπό τήν ἑπταετῆ ὑποδούλωση στόν λαό τῶν Μαδιανιτῶν.

Ἡ ἀπελευθέρωση αὐτή ὑπῆρξε γεγονός κατ᾽ ἐξοχήν θαυμαστό. Ὁ Γεδεών μέ ἐντολή τοῦ Θεοῦ εἶχε συγκεντρώσει στράτευμα 32.000 ἀνδρῶν, γιά νά ἀντιμετωπίσει τόν στρατό τῶν Μαδιανιτῶν πού ἔφθανε τίς 135.000 ἄνδρες. Ὁ Θεός ὅμως τοῦ παρήγγειλε ἀπό ὅλο ἐκεῖνο τό πλῆθος τῶν 32.000 ἀνδρῶν νά κρατήσει μόνο 300. Καί πάλι οἱ τριακόσοι αὐτοί ἔπρεπε νά πᾶνε στόν πόλεμο χωρίς ὅπλα. Τά ὅπλα μέ τά ὁποῖα τούς ἐφοδίασε ἦταν μιά σάλπιγγα, μία στάμνα καί μία λαμπάδα (μία δᾶδα) μέσα σ᾽ αὐτήν. Τά μεσάνυχτα ὁ Γεδεών ἔδωσε τό σύνθημα καί τότε οἱ ἄνδρες του σάλπισαν δυνατά καί ταυτόχρονα ἔσπαζαν τίς στάμνες πού κρατοῦσαν. Ὁ θόρυβος πού ἔκαμναν οἱ στάμνες πού ἔσπαζαν, οἱ φλόγες τῶν λαμπάδων πού ἄναψαν καί τά σαλπίσματα τῶν σαλπίγγων,

δημιούργησαν φοβερό πανικό στούς Μαδιανίτες. Μέσα στή σύγχυση πού δημιουργήθηκε καί στό πυκνό σκοτάδι πού ἐπικρατοῦσε οἱ Μαδιανῖτες ἀλληλοεξοντώθηκαν.

Αὐτή εἶναι ἡ περίφημη νίκη τοῦ μεγάλου Γεδεών. Ὅμως αὐτός ὁ σπουδαῖος ἡγέτης ἔχει συνδέσει τό ὄνομά του καί μέ κάποιο ἄλλο θαῦμα. Ἕνα θαῦμα τό ὁποῖο σχετίζεται μέ τήν ἑορτή τῶν Χριστουγέννων.

Ὅταν ὁ Θεός τόν ἐκάλεσε στήν μεγάλη ἀποστολή τῆς ἀναμέτρησης μέ τούς Μαδιανίτες, ὁ Γεδεών τοῦ ζήτησε κάποιο σημάδι πού νά τόν βεβαιώνει ὅτι πράγματι ἡ ἀκαταμάχητη δύναμη τοῦ Θεοῦ θά τόν συνόδευε στόν πρωτότυπο καί παράξενο ἐκεῖνο πόλεμο. Ἔβαλε ἕνα «πόκον», ποκάρι μαλλιά στό ἁλώνι καί παρακάλεσε τόν Θεό τό πρωΐ αὐτό τό ποκάρι τά μαλλιά νά βρεθεῖ βρεγμένο ἀπό τή δροσιά τῆς νύχτας, ἐνῶ ὅλα τριγύρω του νά μείνουν κατάξηρα. Πράγματι μέ τό ξημέρωμα τό ποκάρι βρέθηκε ποτισμένο ἀπό τή δροσιά, ἐνῶ ὅλα γύρω του ἦταν ξηρά. Τόσο νερό μάλιστα εἶχε πάνω του τό ποκάρι αὐτό, ὥστε ὁ Γεδεών γέμισε ὁλόκληρη λεκάνη.

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες λένε, ὅτι αὐτό τό ποκάρι τοῦ Γεδεών συμβολίζει τήν Παναγία μας, ἡ ὁποία ἔφερε, στόν κατάξηρο ἀπό τήν ἁμαρτία κόσμο, τήν οὐράνια δροσιά, τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό. Τό περιστατικό αὐτό ὁ ἱερός ὑμνογράφος τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου τό ἔκανε χαιρετισμό πρός τήν Κυρία Θεοτόκο. «Χαῖρε, λέγει, ὁ πόκος ὁ ἔνδροσος, ὅν Γεδεών Παρθένε, προεθεάσατο» (Στ΄ Ὠδή).

Αὐτή τήν οὐράνια δροσιά, τήν ὁποία προεικόνιζε ὁ «πόκος» τοῦ Γεδεών, ἐμεῖς τήν ἔχουμε στή διάθεσή μας σέ κάθε στιγμή. Ἀπό τή Φάτνη τῆς Βηθλεέμ ξεχύθηκε ποταμός ὁλόδροσος πού ἀρδεύει ὁλόκληρη τήν οἰκουμένη μέ τό ζωντανό νερό τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ. Στόν κατάξηρο καί φρυγανωμένο ἀπό τήν ἁμαρτία καί τήν ἀποστασία κόσμο μας ὁ Χριστός στέκεται ποτάμι δροσερό πού ξεδιψᾶ τίς ψυχές μας μέ τήν ἁγιαστική Χάρη τῶν Μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀπό ἐμᾶς ἐξαρτᾶται, ἄν στούς δύσκολους καιρούς μας θελήσουμε νά ξεδιψάσουμε μέ τά νάματα τοῦ Ἰησοῦ.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου-Νομικοῦ

(Ματθ. β' 1-12)

*«**1** Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα **2** λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. **3** Ἀκούσας δὲ Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, **4** καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. **5** Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· **6** καὶ σύ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. **7** Τότε Ἡρῴδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, **8** καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεέμ εἶπε· πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου, ἐπὰν δὲ εὕρητε ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. **9** Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον· **10** ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, **11** καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν· **12** καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν».*

Βηθλεέμ γῆ Ἰούδα. Ἡ πόλη τῆς γέννησής του. Οἱ δρόμοι ξεκινοῦν ἀπό τή Βηθλεέμ. Δρόμοι πολλοί ὁδηγοῦν σ᾽ αὐτήν.

Ὁ καθένας τους ἀπό τό δικό του μήνυμα. Ἕνα μήνυμα γιά ἀξιοποίηση. Τόσο χρήσιμο γιά μᾶς.

Πολυσύχναστοι καί πολυθόρυβοι οἱ δρόμοι πού ὁδηγοῦν κάθε χρόνο ἐκεῖ.

Ἐρημικοί καί σιωπηλοί, σέ πολλές περιπτώσεις, αὐτοί πού ἀπ᾽ αὐτήν ξεκινοῦν.

Χαμηλή ἡ στάθμη τῆς ἐπίδρασης τῆς Βηθλεέμ στά πλήθη, πού κάθε χρόνο τήν ἐπισκέπτονται.

Ἡ Βηθλεέμ ὁρίστηκε νά εἶναι ἡ ἀφετηρία στῆς ζωῆς τόν δρόμο. Ὄχι τό τέρμα. Δέν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νά μένει ἐκεῖ. Ἀλλά νά περνᾶ καί νά προχωρεῖ.

Συχνά προσέχουμε, πώς τῆς ζωῆς μας οἱ πραγματικότητες δέν παρουσιάζουν καμιά ἐμφανῆ ἐπίδραση ἀπό τίς συγκινήσεις ἐκείνης τῆς μέρας τῆς Βηθλεέμ.

Δέν εἶναι σπάνια ἡ περίπτωση, μουσειακά ν᾽ ἀντιμετωπίζουμε τό ὅλο θέμα. Κλεισμένο συνήθως στό χρονοντούλαπο.

Ἄλλοι τό βλέπουν ἐθιμικά καί μόνο.

Ἐκεῖνοι πού πορεύθηκαν πρός τή Βηθλεέμ, ἤξεραν ὅτι ὑπῆρχε κι ἄλλος δρόμος πού ξεκινοῦσε ἀπ᾽ αὐτήν. Οἱ βοσκοί, ἀλλά καί οἱ μάγοι, τοῦτο τόν δρόμο ἀκολούθησαν κι ἐπέστρεψαν στή βάση τους μετά.

Ἐνδιαφέρων ὁ δρόμος πρός αὐτήν. Πιό ἐνδιαφέρων ὅμως αὐτός τῆς ἐπιστροφῆς.

Ἡ ἐπαύριον τῆς γιορτῆς θά δώσει τή μαρτυρία της γιά τό πραγματικό περιεχόμενο καί τήν ποιοτική ἀξία της. Ἄν ἐγκαταλείπεις τήν περιοχή της καί ἀπομακρύνεσαι ἀπό τόν χῶρο της, χωρίς νά ἔχεις πάρει μαζί σου κάτι πού θά εἶναι ὁ μόνιμος τῆς ζωῆς σου πλουτισμός, ἡ Βηθλεέμ θά εἶναι χωρίς σημασία. Μία κουκίδα ἁπλῶς πάνω σ᾽ ἕνα γεωγραφικό χάρτη. Πῶς τόν ὁραματίζεσαι, λοιπόν, τοῦτο τόν δρόμο;

Αὐτοί, πού τότε πῆγαν, μέ δέος καί ἀμηχανία ξεκίνησαν. Σ᾽ ἕνα σιωπηλό, ἀληθινά, δρόμο.

Φόβος καί χαρά κι ἐλπίδα συνέχουν τήν καρδιά τους, ἐνῶ προχωροῦν. Μέ σιωπηλή καρδιά καί χείλη κλειστά.

Στόχος; Μά ἡ εἰρήνη. Ἡ εὐδοκία. Ἡ λύτρωση.

Τέτοιος πρέπει νά εἶναι ὁ δρόμος τῆς ἐπανόδου. Γιά ὅλη τή ζωή.

Τί ἄκουσαν, λοιπόν, ἐκεῖνοι; Τί εἶδαν;

Γιά τόν ἐκεῖ γεννηθέντα ξεκίνησε ἕνας δρόμος, ὄχι τυχαῖα. Δρόμος, πού θά περνοῦσε ἀπό ἑνός λόφου τήν πλαγιά. Ὅπου ἕνας σταυρός ἦταν μισημένος.

Ἐκεῖνοι δέν τά ἤξεραν τότε. Οὔτε τά ὑποπτεύονταν.

Ἀπό τή Βηθλεέμ στόν σταυρό. Ἕνας δρόμος γεμάτος εὐλογία. Ἀλλά κι ἀγκάθια.

Πορευόμενος πρός τά ἐκεῖ, μή σταματήσεις. Τό δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς ν᾽ ἀναζητήσεις. Κάτι βαθύτερο καί μονιμώτερο δηλαδή. Κάτι πού θά ἱκανοποιήσει τήν καρδιά σου. Μία καλύτερη γνωριμία μ᾽ Ἐκεῖνον. Καί μία στενώτερη ἐπαφή.

Ἀλυσίδα τούτη ἡ σχέση νά γίνει, πού θά σᾶς συνδέει πάντα. Ὥς τό τέλος.

«Τῆς Συνόδου τῆς πρώτης ἀνεδείχθης ὑπέρμαχος, καὶ θαυματουργὸς θεοφόρε, Σπυρίδων Πατὴρ ἡμῶν»

Πρωτοπρ.
Μιχαὴλ Βοσκοῦ
Θεολόγου

«Εἰ θεολόγος εἶ, προσεύξῃ ἀληθῶς, καὶ εἰ ἀληθῶς προσεύχῃ, θεολόγος εἶ». Θεολόγος - μὲ τὴν κατ᾽ ἐξοχὴν ἔννοια τῆς λέξεως - δὲν εἶναι οὔτε ὁ κάτοχος πτυχίου Θεολογικῆς Σχολῆς, οὔτε ὁ κάτοχος μεγάλου ὄγκου θεολογικῶν γνώσεων, ἀλλὰ αὐτὸς ποὺ ἀπέκτησε τὴν ἀληθινὴ προσευχή, αὐτὸς ποὺ ἀξιώθηκε μέσα ἀπὸ τὸν πνευματικό του ἀγώνα νὰ γίνει δοχεῖο τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος, νὰ γίνει μέτοχος τῶν θείων καὶ ἐπουρανίων χαρισμάτων. Αὐτὸς ὁ γνωστὸς λόγος τοῦ Ὁσίου Νείλου τοῦ Ἀσκητοῦ (ἢ τοῦ Εὐαγρίου τοῦ Ποντικοῦ) βρίσκει τὴν ἀπόλυτη ἐφαρμογή του στὸ πρόσωπο καὶ στὴ ζωὴ τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος Ἐπισκόπου Τριμυθοῦντος τοῦ θαυματουργοῦ, αὐτοῦ τοῦ "ὀλιγογραμμάτου" Ἁγίου, ὁ ὁποῖος, ὅμως, "ἐν συλλόγῳ πανσέπτῳ φιλοσοφῶν, τρανῶς διεσάφησεν τῆς Τριάδος τὴν δύναμιν" (Ὄρθρος 12ης Δεκεμβρίου - Κάθισμα μετὰ τὸν Πολυέλεον)· ὁ ὁποῖος, μιλώντας ἐνώπιον τοῦ πανσέπτου συλλόγου τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Α᾽ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διεσάφησε μὲ ξεκάθαρο

τρόπο τὸ δόγμα περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἡ νῆσος Κύπρος δικαίως μπορεῖ νὰ καυχᾶται, ὅτι γέννησε αὐτὸν τὸν μέγα Ἅγιο τῆς ἁπανταχοῦ Ὀρθοδοξίας, ὁ ὁποῖος ἀνήκει στὴ χορεία τῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ στὴ χορεία τῶν μεγάλων θαυματουργῶν Ἁγίων. Εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους Ἁγίους, ποὺ ἔλαβαν ἐπισήμως τὴν ἐπωνυμία "θαυματουργός". "Τόση πολλὴ χάρις θαυμάτων καὶ ἰαμάτων ἐδόθη εἰς τὸν ἅγιον τοῦτον, διὰ τὴν ἁπλότητα καὶ καθαριότητά του", γράφει ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης στὸν Συναξαριστή του, "ὥστε ἐκ τῶν πολλῶν θαυμάτων ὅσα ἐποίει ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν τὸ νὰ λέγεται θαυματουργός". Εἶναι, ἐπίσης, ἀπὸ τοὺς λίγους Ἁγίους, τῶν ὁποίων τὸ Τίμιο Λείψανο παραμένει ὁλόκληρο ἄφθαρτο καὶ εὐωδιάζον καὶ μάλιστα γιὰ σχεδὸν δεκαεπτὰ αἰῶνες.

Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων γεννήθηκε τὸ 270 μ.Χ. καὶ ἤκμασε τὸν 4ο αἰώνα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ τοῦ γιοῦ του Κωνσταντίου. Πατρίδα του ὑπῆρξε τὸ χωριὸ Ἄσσια (Ἀσκία ἢ Ἄσκια, ὅπως τὴν ὀνομάζει ὁ Ἅγιος Τριφύλλιος Ἐπίσκοπος Λήδρας, μαθητὴς τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος). Οἱ γονεῖς του ἦταν ἀγρότες, ἄνθρωποι ἁπλοϊκοὶ καὶ ἀγράμματοι, ἀλλὰ πιστοὶ στὸν Θεὸ καὶ ἐνάρετοι. Τὸ πρῶτο ἐπάγγελμα τοῦ Ἁγίου ἦταν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βοσκοῦ, ὅπως κάποτε καὶ τοῦ Προφητάνακτος Δαυίδ· "Ἐγένετο ἀπ' ἀρχῆς ποιμὴν προβάτων", ὅπως χαρακτηριστικὰ σημειώνεται στὸ Συναξάριον τῆς 12ης Δεκεμβρίου. Δὲν ἀξιώθηκε, ὡς ἐκ τούτου, ν' ἀποκτήσει ἰδιαίτερη κατὰ κόσμον μόρφωση· ἔφθασε, ὅμως, σὲ τέτοια μέτρα ἀρετῆς καὶ ἁγιότητος, ὥστε ὄχι μόνο νὰ καταστεῖ ἀληθὴς θεολόγος, ἀλλὰ καὶ μέγας θαυματουργὸς Ἅγιος τόσο ἐν ζωῇ ὅσο καὶ μετὰ θάνατον.

Προτοῦ ὁ Ἅγιος ἀκολουθήσει τὸν δρόμο τῆς ἱερωσύνης, παντρεύτηκε καὶ δημιούργησε οἰκογένεια. Ἀπέκτησε τουλάχιστον μιὰν κόρη, τὴν Εἰρήνη. Ἡ γυναίκα του, ὡστόσο, ἔφυγε ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια πολὺ νωρὶς καὶ ὁ Ἅγιος σήκωσε μὲ πολλὴ πίστη καὶ ὑπομονὴ τὸν σταυρὸ τῆς χηρείας. Ὁ μεγάλος σεβασμὸς καὶ ἡ μεγάλη ἀγάπη ποὺ ἔτρεφε ὁ κόσμος πρὸς τὸ πρόσωπό του, ἔγιναν ἡ αἰτία νὰ χειροτονηθεῖ ἱερέας καὶ στὴ συνέχεια Ἐπίσκοπος στὴν Ἐπισκοπὴ Τριμυθοῦντος. "Γυναικὶ προσομιλήσας, μετὰ τὴν αὐτῆς ἀποβίωσιν, Ἐπίσκοπος κατέστη", ἀναφέρεται μὲ λιτὸ τρόπο στὸ Συναξάριον τῆς 12ης Δεκεμβρίου.

Ὡς Ἀρχιερέας Χριστοῦ ὑπῆρξε,

ὄντως, "ἅλας τῆς γῆς" καὶ "φῶς τοῦ κόσμου"· ὑπῆρξε ὁ λύχνος ποὺ τοποθετήθηκε "ἐπὶ τὴν λυχίαν", γιὰ νὰ φωτίσει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἀνεδείχθη, ὅπως διαλαλεῖ ὁ ὑμνογράφος του (στὸ πρῶτο στιχηρὸ προσόμοιο τοῦ Ἑσπερινοῦ), "Ἀρχιερέων Κανὼν (=ὑπόδειγμα)", "τῆς Ἐκκλησίας ἀδιάσειστον ἔρεισμα (=στήριγμα)", "κλέος (=δόξα) τῶν Ὀρθοδόξων", "ἄνθρωπος ἐπουράνιος" καὶ "ἐπίγειος Ἄγγελος". Ὅταν λειτουργοῦσε, παρίσταντο Ἅγιοι Ἄγγελοι συλλειτουργοῦντες μαζί του. Ἔλεγε ὁ Ἅγιος Σπυρίδων "Εἰρήνη πᾶσι" καὶ οἱ Ἅγιοι Ἄγγελοι ἀπεκρίνοντο μετὰ μέλους "Καὶ τῷ πνεύματί σου" (Συναξάριον 12ης Δεκεμβρίου, Ἅγ. Νικόδημος Ἁγιορείτης). Τὸν χαρακτήριζε "τὸ πρᾶον, τὸ ἄκακον, τὸ ἁπλοῦν, τὸ φιλάνθρωπον, τὸ περὶ πάντας σοφόν, ἐν οἷς ἐν Ἀρχιερεῦσιν ὡς φῶς ἐξέλαμψε" (πρῶτο στιχηρὸ προσόμοιο Ἀποστίχων Ἑσπερινοῦ). Ἀνεδείχθη "μεγίστων ποιητὴς ἀρετῶν καὶ θαυμάτων". Μὲ τὶς ἀρετές του κατεφαίδρυνε "τὸν βίον, ὑπὲρ φέγγος τὸ ἡλιακόν" (=περισσότερο ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου), ἐνῶ μὲ τὰ θαύματά του κατελάμπρυνε "κόσμον τὸν περίγειον, ὑπὲρ ἀστραπὰς οὐρανοῦ" (δεύτερο στιχηρὸ προσόμοιο Ἀποστίχων Ἑσπερινοῦ).

Γνωστὴ σὲ ὅλους εἶναι ἡ συμμετοχὴ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος στὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ποὺ ἔγινε στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας τὸ 325 μ.Χ., ἡ ὁποία κατεδίκασε τὴν ἀρειανικὴ αἵρεση, τὴν αἵρεση ποὺ ἠρνεῖτο τὴ θεότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ δευτέρου Προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος. Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου ὁ Ἅγιος ἀπέδειξε μὲ θαυματουργικὸ τρόπο τὸ τριαδικὸ δόγμα: ὅτι δηλαδὴ ὁ Θεὸς εἶναι ἕνας κατὰ τὴν οὐσία ἢ τὴ φύση, ἀλλὰ τριαδικὸς κατὰ τὰ Πρόσωπα ἢ τὶς Ὑποστάσεις, Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἀφοῦ πῆρε τὸν λόγο, μίλησε σύντομα καὶ μὲ ἁπλὰ λόγια περὶ τοῦ τριαδικοῦ δόγματος καὶ περὶ τῆς ὁμοουσιότητος τῶν τριῶν Προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ στὴ συνέχεια ἔκανε τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ μὲ τὸ δεξί του χέρι, ἐνῶ στὸ ἀριστερὸ χέρι κρατοῦσε ἕνα κεραμίδι. Ὅταν εἶπε "εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρός", φάνηκε ἡ φωτιά, μὲ τὴν ὁποία εἶχε ψηθεῖ τὸ κεραμίδι, ν' ἀνεβαίνει πρὸς τὰ πάνω· ὅταν εἶπε "καὶ τοῦ Υἱοῦ", ἔτρεξε κάτω τὸ νερό, μὲ τὸ ὁποῖο εἶχε ζυμωθεῖ τὸ χῶμα· ὅταν, τέλος, εἶπε "καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος" ἔμεινε μόνο τὸ χῶμα μέσα στὴν παλάμη του. Ἀπέδειξε, λοιπόν, μὲ θαυμαστὸ τρόπο πῶς μπορεῖ ὁ ἕνας Θεὸς νὰ εἶναι τρία Πρόσωπα καὶ τὰ τρία Πρόσωπα νὰ εἶναι ἕνας Θεὸς (καὶ ὄχι τρεῖς).

Ὅταν ἐπέστρεψε στὴν Κύπρο

ἀπὸ τὴν Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἔμαθε τὸ θλιβερὸ μαντάτο τοῦ θανάτου τῆς κόρης του Εἰρήνης, τὸ ὁποῖο ἀντιμετώπισε, ἐπίσης, μὲ πολλὴ πίστη καὶ ὑπομονή. Μιὰ γυναίκα, ὡστόσο, τοῦ εἶπε λίγες μέρες μετά, ὅτι εἶχε ἐμπιστευθεῖ στὴν κόρη του ἕνα κόσμημα, γιὰ νὰ τῆς τὸ φυλάξει. Ὁ Ἅγιος ἔψαξε παντοῦ καὶ δὲν μπόρεσε νὰ τὸ βρεῖ. Τότε, πῆγε στὸν τάφο τῆς κόρης του καί, ἀφοῦ προσευχήθηκε θερμά, τὴ ρώτησε ποῦ εἶχε φυλάξει τὸ κόσμημα. Καὶ ἡ νεκρὴ κόρη του, ὦ τοῦ θαύματος, τοῦ ἔδωσε ἀπάντηση. Ἀναφωνεῖ μὲ θαυμασμὸ ὁ ὑμνογράφος Θεοφάνης, ὁ ποιητὴς τοῦ Κανόνος τοῦ Ἁγίου: "Πάλαι σοι φωνήν, ὡς ζῶσα ἡ θανοῦσα, διερωτῶντι Πάτερ δέδωκεν· ὦ θαῦμα ἐξαίσιον! ὦ παράδοξον μυστήριον! ὦ χάριτος ἧς ἔτυχες! βίῳ κεκοσμημένος ἀγγελικῷ ἀξιάγαστε" (τροπάριον ἀπὸ τὴν ᾠδὴ η᾽ τοῦ Κανόνος). Κατὰ τοὺς παλαιοὺς καιρούς, ἡ θανοῦσα θυγατέρα σου σοῦ ἔδωσε ἀπάντηση, ὡς ἐὰν νὰ ἦταν ζωντανή, ὅταν Πάτερ τὴν ἐρώτησες. Ὦ θαῦμα ἐξαίσιο! ὦ παράδοξο μυστήριο! ὤ, τί μεγάλης χάριτος ἔτυχες, ἀξιοθαύμαστε, στολισμένος μὲ ἀγγελικὴ ζωή!

Ἡ φήμη τῆς ἁγιότητός του ὑπῆρξε τόσο μεγάλη σ᾽ ὁλόκληρη τὴν αὐτοκρατορία, ἐνῶ ἦταν ἀκόμη ἐν ζωῇ, ὥστε ὁ Αὐτοκράτορας Κωνστάντιος, ὅταν ἀρρώστησε βαριά, μετὰ ἀπὸ θεία ἀποκάλυψη, προσκάλεσε τὸν Ἅγιο Σπυρίδωνα στὴν Ἀντιόχεια, γιὰ νὰ τὸν θεραπεύσει. Ὁ Ἅγιος ὄντως τὸν ἐθεράπευσε, κατορθώνοντας αὐτὸ ποὺ δὲν κατόρθωσαν οἱ καλύτεροι γιατροὶ τῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ ποιητὴς τοῦ Κανόνος τοῦ Ἁγίου διακηρύττει καὶ πάλιν: "Σὲ βασιλεὺς ὁ ἐπίγειος, μάκαρ, τοῦ ἐπουρανίου σαφῶς ἐπέγνω γνήσιον δοῦλον, ἐκ χαρίσματος θείου πεπληρωμένον, ἐν τῷ παρεῖναί σε μέγαν ἰατρὸν" (τροπάριον ἀπὸ τὴν ᾠδὴ ε΄ τοῦ Κανόνος). Ὁ ἐπίγειος βασιλιάς, μακάριε, σὲ ἀνεγνώρισε σαφῶς ὡς γνήσιο δοῦλο τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως, πλήρη θείου χαρίσματος, καθὼς παρουσιάστηκες μπροστά του ὡς μέγας ἰατρός.

Στὴν περίπτωση τῆς κεκοιμημένης θυγατέρας του, ρώτησε, ὅπως εἴδαμε, τὴ θανοῦσα καὶ ἔλαβε ἀπὸ αὐτὴν ἀπάντηση. Σὲ ἄλλη περίπτωση, ὅμως, μὲ τὴν προσευχή του ἀνέστησε νεκρούς. Εὑρισκόμενος στὴν Ἀντιόχεια ὁ Ἅγιος, ὅπου τὸν προσκάλεσε ὁ Αὐτοκράτορας Κωνστάντιος, ὡς ἄλλος Προφήτης Ἠλίας, ἀνέστησε τὸ μικρὸ παιδάκι μιᾶς ταλαιπωρημένης εἰδωλολάτρισσας γυναίκας, ἡ ὁποία τὸ εἶχε τοποθετήσει μπροστὰ στὰ πόδια του καὶ τὸν παρακαλοῦσε μὲ δάκρυα καὶ λυγμοὺς νὰ τὸ ἀναστήσει. Στὴ συνέχεια δὲ ἀνέστησε καὶ τὴν ἴδια τὴ μητέρα τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, ἡ ὁποία μόλις εἶδε τὸ νεκρὸ παιδάκι

της ζωντανὸ ἔπεσε νεκρὴ ἀπὸ τὴν αἰφνίδια ἔντονη χαρὰ καὶ συγκίνηση.

Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων κοιμήθηκε τὸ ἔτος 348 μ.Χ. Τὸ Τίμιο Λείψανό του παρέμεινε ὁλόκληρο ἄφθαρτο καὶ εὐωδιάζον καὶ τοποθετήθηκε σὲ μιὰ λάρνακα, γιὰ νὰ προσκυνεῖται ἀπὸ τοὺς πιστούς. Ἦταν ἕνας ἀνεκτίμητος θησαυρὸς γιὰ τὸ εὐλογημένο νησί μας. Τρεῖς αἰῶνες ἀργότερα, ὅμως, ὅταν ἄρχισαν οἱ ἀραβικὲς ἐπιδρομές, μεταφέρθηκε ἀπὸ τὴν Κύπρο στὴν Κωνσταντινούπολη, γιὰ νὰ προστατευθεῖ. Παρέμεινε ἐκεῖ μέχρι τὸν 15ο αἰώνα. Λίγο καιρὸ πρὶν ἀπὸ τὴν Ἅλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἕνας ἱερέας (ὀνόματι Γρηγόριος Πολύευκτος) τὸ πῆρε ἀπὸ τὸν ναό, στὸν ὁποῖο φυλασσόταν μαζὶ μὲ τὸ Τίμιο Λείψανο τῆς Ἁγίας Θεοδώρας τῆς Αὐγούστας, καὶ τὸ μετέφερε σ᾽ ἕνα σακὶ ἀπὸ ἄχυρο ἀρχικὰ στὴν Ἤπειρο καὶ στὴ συνέχεια στὴν Κέρκυρα, ὅπου παραμένει μέχρι σήμερα ὡς ζωντανὴ ἀπόδειξη τῆς νίκης τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ πάνω στὴ φθορὰ καὶ τὸν θάνατο. Ἀμέτρητα εἶναι τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου ἔκτοτε καὶ στὴ νῆσο Κέρκυρα. Σημαντικότερο δὲ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἡ θαυμαστὴ διάσωση τῆς Κέρκυρας κατὰ τὸ ἔτος 1716 μ.Χ. ἀπὸ τὴν ἐπίθεση τῶν Ἀγαρηνῶν Τούρκων, ποὺ ἑορτάζεται κάθε χρόνο στὶς 11 Αὐγούστου.

Ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος, ποὺ ψάλλεται στὶς 12 Δεκεμβρίου, θὰ παραθέσουμε, ἐν κατακλείδι, τὸ γνωστὸ σὲ ὅλους Ἀπολυτίκιο τοῦ Ἁγίου, ποὺ συνοψίζει μερικὰ ἀπὸ τὰ κυριώτερα θαύματά του, στὰ ὁποῖα ἤδη ἔχουμε ἀναφερθεῖ:

"Τῆς Συνόδου τῆς πρώτης ἀνεδείχθης ὑπέρμαχος, καὶ θαυματουργὸς θεοφόρε, Σπυρίδων Πατὴρ ἡμῶν· διὸ νεκρᾷ σὺ ἐν τάφῳ προσφωνεῖς, καὶ ὄφιν εἰς χρυσοῦν μετέβαλες· καὶ ἐν τῷ μέλπειν τὰς ἁγίας σου εὐχάς, Ἀγγέλους ἔσχες συλλειτουργοῦντάς σοι Ἱερώτατε. Δόξα τῷ σὲ δοξάσαντι· δόξα τῷ σὲ στεφανώσαντι· δόξα τῷ ἐνεργοῦντι διὰ σοῦ πᾶσιν ἰάματα".

Θεοφόρε Πατέρα μας Σπυρίδων, ἀναδείχθηκες ὑπέρμαχος (= ὑπερασπιστὴς) τῆς ὀρθοδόξου πίστεως στὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἀναδείχθηκες, ὅμως, καὶ θαυματουργός. Γι᾽ αὐτὸ συνομίλησες μὲ τὴ νεκρὴ σου κόρη, ποὺ ἦταν στὸν τάφο, καὶ μετάβαλες τὸ φίδι σὲ χρυσάφι. Ἀλλὰ καὶ ὅταν, Ἱερώτατε, ἀνέπεμπες τὶς ἅγιες σου εὐχές, Ἄγγελοι κατέβαιναν καὶ συλλειτουργοῦσαν μαζί σου. Ἂς εἶναι δεδοξασμένος ὁ Θεὸς ποὺ σὲ δόξασε· ἂς εἶναι δεδοξασμένος ὁ Θεὸς ποὺ σὲ στεφάνωσε μὲ τὸν στέφανο τῆς ἁγιότητος· ἂς εἶναι δεδοξασμένος ὁ Θεὸς ποὺ ἐνεργεῖ σὲ ὅλους θεραπεῖες διὰ τῶν δικῶν σου προσευχῶν.

Η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΙΗΣΟΥ

Ἐπισκόπου
Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

Μέρος Α΄

Γιά νά κατανοήσουμε τή σημασία τοῦ Μυστηρίου τῆς Σωτηρίας μας, μέσα στή ζωή μας, θά πρέπει πρῶτα νά γνωρίζουμε αφ' ἑνός τήν κατάσταση τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου πρίν ἀπό τήν πτώση, τήν κατάσταση τῆς ἀσθένειας του μετά τήν πτώση καί ἀφ' ἑτέρου τή θεραπεία του, ὅπως αὐτή ἐπιτυγχάνεται διά τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Αὐτό τό ὁποῖο θά ἤθελα ἐδώ νά σημειώσω, εἶναι ὅτι ἡ πνευματική καί μυστηριακή ζωή τῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι μία ἠθικολογία ἤ καθηκοντολογία. Ἔχει καθαρά ὑπαρξιακό χαρακτῆρα, διότι ἀναφέρεται στήν ὁλοκλήρωση (σωτηρία) τῆς ὕπαρξης τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν ἡ Ὀρθόδοξη Πίστη δέν προσεγγίζεται μέσα ἀπ' αὐτή τήν προοπτική δέν ἔχει καμία ἀπολύτως ἀποστολή - ἱεραποστολή μέσα στόν κόσμο. Ἡ ἱεραποστολή – ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας μέσα στόν κόσμο ἀποσκοπεῖ στήν πνευματική καλλιέργεια τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νά φθάσει σέ τέτοια πνευματική ποιότητα (ἁγιασμό), πού νά τόν καθιστά ὑγιή. Γι' αὐτό καί ἡ πίστη, ἡ ὁποῖα καθιστᾶ ἕνα ἄνθρωπο μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος εἶναι πνευματικά – ψυχικά ὑγιής, ἔχει συνέπειες σ' ὅλο τόν κόσμο. Ἡ πίστη ἑνός ἁγίου

(πνευματικά ὁλοκληρωμένου ἀνθρώπου μέ ἐσωτερική πνευματική ποιότητα) εὐεργετεῖ ὁλόκληρη τήν ἀνθρωπότητα. Ἡ πιστεύουσα ὕπαρξη, στήν αὐθεντική της κατάσταση εἶναι τό ἄνοιγμα τοῦ κόσμου γιά νά εἰσέλθει ἡ Χάρις καί νά καταστεῖ διά τῆς Χάριτος ὑγιής.

Συνεπῶς, ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας ἔχει ὡς σκοπό νά μεταγγίσει ζωή στούς ἀνθρώπους γιά νά ζήσουν μία αὐθεντική, γνήσια ζωή, στά ὅρια τῆς παρούσης ζωῆς, μέ προοπτική τήν αἰώνια - ἀτελεύτητο ζωή.

Ἡ κατάσταση τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου πρίν ἀπό τήν πτώση

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι προορισμένος – δημιουργημένος μέ βάση κάποιες προδιαγραφές. Πορευόμενος, πάνω σ᾽ αὐτές τίς προδιαγραφές, φθάνει καί μένει στήν τελειότητα – αὐθεντικότητα τῆς φύσης του. Ἔγκειται στόν ἄνθρωπο νά διατηρήσει καί νά τελειοποιήσει τή φύση του. Φυσικά, ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι οὔτε αὐτοδημιούργητος, οὔτε αὐτο – κίνητος δέν μπορεῖ ἀπό μόνος του νά αὐτο - ὁλοκληρωθεῖ.

Γράφει σχετικά ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι *«κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπί ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ Θεός»*[1]. Ὅπως ἐπίσης *«ἐν αὐτῷ (τῷ Χριστῷ) ἐκτίσθη τά πάντα· ... τά πάντα δι᾽ αὐτοῦ καί εἰς αὐτόν ἐκτίσθη τά πάντα»*. Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος καλεῖται διά τοῦ Θεοῦ νά παραμείνει μέσα στά ὅρια τῆς δημιουργίας του, στή φυσική του κατάσταση, γιά νά εἶναι ὑγιής.

Ἀπό τή δημιουργία του ὁ ἄνθρωπος μέ βάση τή διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων, κατεῖχε ἤδη τήν τελειότητα σέ κάποιο βαθμό. Κάτι τό ὁποῖο τόν καθιστοῦσε πνευματικά ὑγιή. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἦταν ἐνάρετος ἀπό τή φύση του. Ἡ διάνοια του, ὁ νοῦς του, ἦταν καθαρός καί φωτισμένος. Αὐτό τοῦ ἔδινε τή δυνατότητα καί ἱκανότητα νά γνωρίζει τό Δημιουργό του, τόν κόσμο πού τόν περιέβαλλε, τόν ἑαυτό του καί τόν σκοπό καί τό νόημα τῆς ζωῆς του. Ἐσωτερικά ἦταν ἐλεύθερος. Κανένα πάθος ἤ ἐξάρτηση δέν τόν δέσμευε ἤ τυ-

1. Ἐφεσ. β΄, 10.
2. Κολ. α΄, 16.

ραννούσε ἢ τάρασσε ἐσωτερικά. Τόν καθιστούσε ἱκανό νά κινεῖται ἐλεύθερα γιά νά πραγματώσει καί ὁλοκληρώσει τή φύση του. Ὅλες οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς του, ἐπιθυμία, ἀγάπη τοῦ ἐπέτρεπαν νά ἐκδηλώνεται μέ μία ἀγαθή διάθεση πρός ὅλους, κυρίως πρός τόν Δημιουργό του, τόν Θεό.

Ἔχοντας ὅλα τά θεία ἰδιώματα, ὡς κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ, μποροῦσε νά τά χρησιμοποιήσει γιά νά ὁλοκληρωθεῖ καί νά ζεῖ κατά φύση. Ἔτσι, ἀπό τήν ἀρχή εἶχε τροπή πρός τόν Θεό καί εἶχε ὅλες τίς ἀρετές στήν ἴδια τή φύση του, πού δημιουργήθηκε κατ᾽ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης γράφει ὅτι τό *«νά ποῦμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε κατ᾽ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἶναι τό ἴδιο ἀκριβῶς νά ποῦμε ὅτι ὁ Θεός δημιούργησε τήν ἀνθρώπινη φύση γιά νά εἶναι μέτοχος κάθε ἀγαθοῦ... Ὁπότε, λοιπόν, μέσα μας βρίσκεται κατά ἕνα φυσικό τρόπο ἡ ἰδέα κάθε καλοῦ, κάθε ἀρετή καί σοφία, καί κάθε ἄλλο τό ὁποῖο νοεῖται, κατανοεῖται ὡς ἀνώτερο καί πνευματικό»*[3]. Καί ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής παρατηρεῖ ὅτι *«οἱ ἀρετές εἶναι σύμφυτες μέ τήν ψυχή μας ἀπό τή δημιουργία μας»*[4]. Παρόμοια, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, γράφει ὅτι *«οἱ ἀρετές εἶναι φυσικές στόν ἄνθρωπο καί κατά ἕνα ἐντελῶς φυσικό τρόπο ἐνυπάρχουν σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους»*[5].

Οἱ ἀρετές, λοιπόν, δέν εἶναι ἐπιπρόσθετες ἰδιότητες στόν ἄνθρωπο. Εἶναι σύμφυτες στήν ἴδια του τή φύση. Κατά συνέπεια, ὁ φυσικός καί ὑγιής ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἐνάρετος.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά πρέπει νά γνωρίζουμε ὅτι οἱ ἀρετές δέν δίνονται στόν ἄνθρωπο πλήρως ἀπαρτισμένες, σέ τέλειο βαθμό. Εἶναι μέν στή φύση του, ἀλλά πρέπει νά ἐργασθεῖ τήν καλλιέργειά τους. Οἱ φυσικές ἀρετές, ὅσο διατηροῦνται καί αὐξάνονται ποιοτικά, συμβάλλουν στό νά διατηρεῖται ὁ ἄνθρωπος στή φυσική του κατάσταση καί νά πορεύεται μέ ἀσφάλεια στήν ὁλοκλήρωσή του.

Ἡ ἐλεύθερη συνεργασία του,

3. Γρηγορίου Νύσσης, Κατασκευή τοῦ ἀνθρώπου, 4, PG 44, 184.
4. Μάξιμος Ὁμολογητής, PG 91, 309.
5. Ἰωάννης Δαμασκηνός, Ἔκθεσις ἀκριβής τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως, 3, 14.

μέ ὅλες τίς φυσικές του δυνάμεις, μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, καί τό ἄνοιγμα του στή Χάρη Του, τοῦ δίνουν τή δυνατότητα τῆς ἐνάρετης ζωῆς. Τοῦ δόθηκαν κατά Χάρη οἱ ἀρετές στή φύση του, ἀλλά εἶναι δική του, προσωπική εὐθύνη γιά νά τίς ὁδηγήσει στήν τελείωση.

Ἡ ἀρετή, λοιπόν στόν ἄνθρωπο, αὐτό πού ἀποκαλοῦμε κατ᾽εἰκόνα καί ἡ τελείωση - ὁλοκλήρωση της, δηλαδή τό καθ᾽ ὁμοίωσιν εἶναι μέσα στή φύση μας. Συνεπῶς, ὁ φυσιολογικός - ὑγιής τρόπος ὕπαρξης τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νά εἶναι ἐνάρετος καί διά τῆς ἐνάρετης ζωῆς νά ὁλοκληρωθεῖ - τελειωθεῖ πνευματικά. Σκοπός καί προορισμός τῆς ἀνθρώπινης φύσης, εἶναι μέσα ἀπό τήν κοινωνία τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ νά διατηρήσει τήν αὐθεντικότητα – γνησιότητα της (κατ᾽ εἰκόνα) καί νά ὁδηγηθεῖ στή σωτηρία – θέωση. Μέσα σ᾽ αὐτό τό πλαίσιο μποροῦν νά κατανοηθοῦν καί οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ διά τῶν ἁγίων Του: *«Ἔσεσθε μοι ἅγιοι, ὅτι ἐγώ ἅγιός εἰμι»*[6]. *«Κατά τόν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καί αὐτοί ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, διότι γέγραπται· ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγώ ἅγιός εἰμι»*[7]. *«Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν»*[8]. Ἄρα, ἀφοῦ ἡ τελείωσις εἶναι στή φύση, μποροῦμε νά τό πετύχουμε, ὑπό κάποιες προϋποθέσεις.

Ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικό τῆς ἀνθρώπινης φύσης εἶναι ἡ ἐλευθερία. Ὁ ἄνθρωπος, ἀπό τή φύση του, διαθέτει πλήρη ἐλευθερία, ἡ ὁποῖα τοῦ ἐπιτρέπει νά κινεῖται πρός τόν Θεό γιά νά πετύχει τήν ὁλοκλήρωσή του. Παράλληλα μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ νά συνεργασθεῖ μέ Αὐτόν καί νά ἀπολέσει κάθε δυνατότητα σωτηρίας.

Ὁ Θεός γιά νά βοηθήσει τόν ἄνθρωπο νά χρησιμοποιήσει ὀρθά τήν ἐλευθερία του τοῦ δίνει τήν ἐντολή. Ἡ ἐντολή συμβάλλει στή διατήρηση τῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό, ὁ ὁποῖος εἶναι τό ἀρχέτυπο του, τό σημεῖο ἀναφορᾶς του, πού τόν κατευθύνει στή γνώση τοῦ ἑαυτοῦ του καί στήν

6. Λευϊτ. κ΄, 26.
7. Α΄ Πέτρ. α΄, 15-16.
8. Ματθ. ε΄, 48.

τελείωση. Ἀφοῦ εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, μέσα ἀπό τήν κοινωνία μέ τόν Θεό φθάνει στήν ἀληθινή αὐτογνωσία, στήν πραγματική γνώση τοῦ κόσμου πού τόν περιβάλλει καί στήν ὀρθή ἀντίληψη γιά τό νόημα καί τόν σκοπό τῆς ζωῆς.

Ὁ ἄνθρωπος μετέχοντας στή Χάρη τοῦ Θεοῦ τρέφει τόν νοῦ του μέ θεῖες σκέψεις. Μέσα ἀπό αὐτές καλλιεργεῖ τήν ψυχή του, ἡ ὁποία ἀποκτᾶ πνευματική κατάσταση – ποιότητα. Ἡ πνευματική ποιότητα - ἁγιότητα τῆς ψυχῆς τῆς δίνει τή δυνατότητα νά φθάσει στήν θεωρία τοῦ Θεοῦ, θέωση. Σέ κατάσταση θέωσης ὁ ἄνθρωπος ἀναγνωρίζει τήν παρουσία τῶν θείων ἐνεργειῶν στά κτίσματα – δημιουργήματα. Ἡ γνώση αὐτή τόν καθιστᾶ ἱκανό νά χρησιμοποιεῖ τά δημιουργήματα γιά νά καλλιεργεῖται καί νά ἀνυψώνεται πνευματικά καί νά πορεύεται πρός τήν τελείωση. Βλέποντας, διαρκῶς τόν Θεό σέ κάθε ὕπαρξη, ὡς Δημιουργό, Συντηρητή, Προνοητή στήν πραγματικότητα συνειδητοποιεῖ τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσα στή δική του ζωή, καθώς «ἱκανή ἡ τῆς ψυχῆς καθαρότης ἐστι καί τόν Θεόν δι᾽ ἑαυτῆς κατοπτρίζεσθαι»[9].

Ὁ ἄνθρωπος περιβεβλημένος τήν Θείαν Χάρη μπορεῖ νά ζεῖ μέσα σέ μία μόνιμη κατάσταση ἔντονης πνευματικῆς ἀνάπαυσης καί ὁλοκλήρωσης. Σύμφωνα μέ τόν Μέγα Ἀθανάσιο, ὁ ἄνθρωπος στήν κατάσταση τῆς κοινωνίας μέ τόν Θεό ζεῖ «τόν ἀληθινόν βίον», δηλαδή αὐτό γιά τόν ὁποῖο πλάστηκε καί ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τόν φυσιολογικό σκοπό τῆς αὐθεντικῆς φύσης του.

Αὐτή τήν ὑγιή κατάσταση βίωνε ὁ ἄνθρωπος μέσα στόν Παράδεισο πρίν ἀπό τήν πτώση. Λόγῳ τῆς κοινωνίας του μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, λόγῳ τῆς ἐλεύθερης τήρησης τῆς ἐντολῆς Του, ἐμφάνιζε ὅλα τά στοιχεῖα τῆς ὑγιοῦς ἀνθρώπινης φύσης. Ζοῦσε ἕνα ἐντελῶς φυσιολογικό βίο, χωρίς ψυχικές ἤ σωματικές ἀσθένειες, διατηροῦσε καί καλλιεργοῦσε τίς φυσικές ἀρετές του, ἦταν ἐσωτερικά ἀναπαυμένος καί ἐκινεῖτο μέ ἐλευθερία πρός τόν Θεό, γιά νά πετύχει τό «καθ᾽ ὁμοίωσιν», τήν τελείωση - ὁλοκλήρωσή του.

(Συνεχίζεται)

9. Μ. Ἀθανάσιος, Κατά Ἑλλήνων, 2.

Ἡ Θεοτόκος στό κατά Ἰωάννην εὐαγγέλιο

Πρωτοπρ. Κυριάκου Κυριάκου Θεολόγου

Μέρος Β΄

Συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο

2. Τό «πρόβλημα» τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ (Ἰω. β΄, 12, στ΄, 42 καί ζ΄, 2-5).

Μετά τό σημεῖο στήν Κανᾶ, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἰωάννης, ὁ Ἰησοῦς κατέβηκε στήν Καπερναούμ συνοδευόμενος ἀπό τή μητέρα, τούς ἀδελφούς του καί τούς μαθητές του: *«Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν οὐ πολλὰς ἡμέρας»* (Ἰω. β΄, 12).

Τό θαῦμα στόν γάμο τῆς Κανᾶ, καθώς καί ὅσα προηγήθηκαν, ἔπαιξαν σημαντικό ρόλο στό νά συνοδεύουν τόν Ἰησοῦ τόσα ἄτομα καί κατά κύριο λόγο συγγενικά του πρόσωπα. Τό κύριο ἐρώτημα αὐτοῦ τοῦ χωρίου δημιούργησε στήν ἑρμηνευτική θεολογία τό λεγόμενο ὡς «πρόβλημα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ». Ποιό εἶναι, δηλαδή, τό περιεχόμενο τῆς συγγένειας τοῦ Κυρίου μέ τούς κατονομαζόμενους στά εὐαγγέλια ὡς ἀδελφούς του; Ἡ προβληματική αὐτή ἀναπτύχθηκε λόγω τῶν χριστολογικῶν αἱρέσεων πού ἐμφανίστηκαν τούς πρώτους αἰῶνες[1], οἱ ὁποῖες ἐπιχει-

1. Γνωστικές αἱρέσεις, ἡ αἵρεση τοῦ Κηρίνθου, ἀντιδικομαριανίτες καί σημερινές προτεσταντικές αἱρέσεις. Βλ. Κωνσταντίνου Σκουτέρη, *Ἱστορία Δογμάτων*, τ. 1ος, Ἀθήνα 1988, σ. 282,285.

υἱὸς Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;» (Ἰω. στ΄, 42).

Κατά κάποιο παράδοξο τρόπο, σχολιάζει ὁ Σ. Ἀγουρίδης[3], στό Ἰω. ζ΄, 5 πληροφορούμαστε πώς *«οὐδέ οἱ ἀδελφοί αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν»*, ἐνῶ στόν γάμο τῆς Κανᾶ παρουσιάζονται ὡς παρόντες. Ἀκόμα, στή συνοπτική παράδοση (π.χ. Μάρκ. α΄, 21) ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἰησοῦ φέρεται νά ἀντιτίθεται στήν ἀνάληψη δημόσιας δράσης ἀπό τόν Ἰησοῦ[4].

Ἀπό τά πιό πάνω (σέ συνδυασμό μέ ὅσα ἀναφέρουν οἱ συνοπτικοί), συνάγεται ὅτι οἱ φερόμενοι ὡς ἀδελφοί τοῦ Ἰησοῦ εἶναι τέσσερεις καί ὡς ἀδελφές δύο τουλάχιστον, ἤ καί περισσότερες. Οἱ «ἀδελ-

ροῦσαν νά ἀναιρέσουν τή βιβλική χριστολογία, ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἡ Θεοτόκος ἀπέκτησε μέ τόν Ἰωσήφ καί ἄλλα *παιδιά*[2].

Ἀναφορές στή μητέρα καί τά ἀδέλφια τοῦ Ἰησοῦ ὑπάρχουν καί στούς τρεῖς συνοπτικούς (Ματθ. ιβ΄, 46-50, Μάρκ. γ΄, 31-35 καί Λουκ. η΄, 19-21). Ἐπιπλέον, καί στούς τέσσερεις εὐαγγελιστές ἀναφέρεται ἡ ἀπορία εἴτε τῶν Ναζαρινῶν, εἴτε τῶν Ἰουδαίων, γιά ὅσα θαυμάσια πράττει, ἤ γιά ὅσα λέγει περί ἑαυτοῦ ὁ Ἰησοῦς: *«Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ*

2. Γιά τό πρόβλημα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ βλ. Μάρκου Σιώτου, *Τό πρόβλημα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰησοῦ*, Ἀθῆναι 1950, ὅπου καί σχετική βιβλιογραφία.

3. Σάββα Ἀγουρίδη, *Τό κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιο Α΄*, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 250.

4. *Ὅ.π.*, σ. 249.

φοί» αὐτοί ἀρχικά δέν ἀποδέχθηκαν, ἤ δέν κατανόησαν τή θεανθρώπινη ἰδιότητα τοῦ Κυρίου[5].

Ὁ Ἰωσήφ πρίν ἀπό τή γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ὀνομάζεται ὡς ἄνδρας τῆς Μαρίας καί αὐτή ὡς ἡ γυναίκα του (Ματθ. α΄, 16·20·24), ἀλλά μέ μᾶλλον συμβατικό τρόπο, διότι στό εὐαγγέλιο ἀναφέρεται κατηγορηματικά ὅτι κατά τή γέννηση τοῦ Ἰησοῦ ἡ Μαρία ἦταν παρθένος (Ματθ. α΄, 18-25). Ἀπό τή γέννηση τοῦ Ἰησοῦ καί ἐντεῦθεν, ἡ Παναγία δέν ὀνομάζεται γυναίκα τοῦ Ἰωσήφ. Ἀπό τά συμφραζόμενα συμπεραίνεται ὅτι οἱ «ἀδελφοί» τοῦ Ἰησοῦ ἦταν μεγαλύτεροί του σέ ἡλικία, καί γι᾽ αὐτό συμπεριφέρονταν πρός τόν Ἰησοῦ κάπως ἡγεμονικά. Ἄρα δέν θά μποροῦσαν νά ἦταν παιδιά τοῦ Ἰωσήφ καί τῆς Μαρίας μετά τόν πρωτότοκο, τόν τήν μήτραν διανοίξαντα, Ἰησοῦ. Ἄλλωστε, ἄν ὑπῆρχαν ἄλλα ἀδέλφια νεώτερά του, δέν θά ἀνέθετε κατά τή σταύρωσή του τή φροντίδα τῆς μητέρας του στόν Ἰωάννη (Ἰω. ιθ΄, 26-27). Ἡ ἀναφορά δέ σέ «πρωτότοκον», ποτέ δέν σημαίνει ὅτι ἀκολουθοῦν ἄλλα παιδιά. Μέ αὐτήν ἐξαίρεται ἡ ἰδιότητα τοῦ πρωτότοκου, μαζί μέ ὅσα σχετικά παρέδιδε ἡ Ἰουδαϊκή παράδοση.

Πολλοί, Πατέρες καί ἐκκλησιαστικοί συγγραφεῖς, διατύπωσαν τή γνώμη ὅτι οἱ «ἀδελφοί» αὐτοί, εἶναι παιδιά τοῦ Ἰωσήφ ἀπό προηγούμενο γάμο του, ὁπότε θεωροῦνταν κατά νόμο, ἑτεροθαλεῖς ἀδελφοί του. Ἡ προέλευση τῆς ἄποψης αὐτῆς πιθανότατα βρίσκεται στήν ἀπόκρυφη γραμματεία. Κατά τήν ἄποψη τοῦ Γ. Πατρώνου ἡ μή «κανονικότητα» τῆς πληροφορίας αὐτῆς ὁδήγησε παλαιότερα, ἀλλά καί στίς μέρες μας, σέ ἀπόρριψή της ἀπό τό σύνολο τῶν βιβλικῶν θεολόγων, ἀνεξαρτήτως δόγματος[6]. Ἔτσι, ὑποστηρίζει ὅτι πρόκειται γιά ξαδέλφια τοῦ Ἰησοῦ, πού λόγω

5. Στέργιου Σάκκου, *Ἡ ἔρευνα τῆς Γραφῆς*, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 191.

6. Γεώργιου Πατρώνου, «Ἀδελφοί τοῦ Ἰησοῦ», *Μεγάλη Ὀρθόδοξη Χριστιανική Ἐγκυκλοπαίδεια*, τ. Α΄, Ἀθήνα χ.χ., σ. 218.

τῆς στενῆς αὐτῆς συγγένειας κατά τήν τότε Ἰουδαϊκή συνήθεια ἀποκαλοῦνταν ἀδελφοί. Οἱ Ἰάκωβος καί Ἰωσήφ εἶναι τέκνα τῆς Μαρίας τοῦ Κλωπᾶ, μέ πατέρα τόν Ἀλφαῖο, καί οἱ Σίμων καί Ἰούδας πάλιν τέκνα της ἀπό τό δεύτερό της σύζυγο Κλωπά ἀδελφό τοῦ μνήστορος Ἰωσήφ. Παρά τά ἐρείσματα λογικῆς τῆς πιό πάνω ἄποψης, αὐτή δέν στηρίζεται σέ ἀσφαλῆ βιβλικά δεδομένα, ἀλλά στήν προσπάθεια ταύτισης τῆς Μαρίας τοῦ Κλωπᾶ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωσήφ[7], μέ τήν Μαρία τοῦ Ἀλφαίου.

Κατά ἄλλη ἄποψη, ἡ πιό πάνω θεωρία ἦταν προσωπικό ἐφεύρημα τοῦ Ἁγίου Ἱερωνύμου. Ὅπως ὁ ἴδιος παραδέχεται, στήν προσπάθειά του νά δώσει ἐξήγηση στό θέμα, θεώρησε καί τόν Ἰωσήφ ὡς «ἀειπαρθένον». Πράγματι, οἱ πλεῖστοι τῶν Πατέρων ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ χῆρος, μεσήλικας τουλάχιστον Ἰωσήφ, μνηστεύθηκε τήν Θεοτόκο, ἐνῶ εἶχε παιδιά ἀπό τόν πρῶτο του γάμο, ἀρκετά μεγαλύτερα τοῦ Ἰησοῦ στήν ἡλικία. Πῶς ἄλλωστε, θά εἶχε τήν ἄνεση νά προστατεύσει τή Θεοτόκο καί τόν Ἰησοῦ, διαμένοντας μάλιστα γιά μεγάλο χρονικό διάστημα καί στήν Αἴγυπτο; Ἐπιπρόσθετα, ὑποστηρίζεται καί ἡ ἐκδοχή τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο ὑποθέσεων. Ὅτι δηλαδή κάποιοι ἀπό τούς «ἀδελφούς» τοῦ Ἰησοῦ ἦταν πράγματι κατά νόμο ἑτεροθαλῆ ἀδέλφια του καί κάποιοι ξαδέλφια του, δεδομένου τοῦ γεγονότος ὅτι ἀπό τούς Ἑβραίους οἱ δύο ἰδιότητες ἀποδίδονταν μέ τόν ὅρο «ἀδελφοί»[8].

Αὐτοί δέν ἀνῆκαν στόν στενό κύκλο τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Ἔτσι ἑρμηνεύεται καί τό Ἰω. ζ΄, 2-5, ὅπου φαίνεται ὅτι οἱ «ἀδελφοί», δέν πίστευαν σέ αὐτόν. Αὐτό ἔγινε μᾶλλον ἀργότερα, ὅπως φαίνεται καί στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων *«πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ»*[9] (α΄, 14).

---

7. *Ὅ.π.*, σ. 220.

8. Στ. Σάκκου, *ὅ.π.*, σ. 194-196.

9. Μεθοδίου Κερκύρας, «Ἀδελφοί τοῦ Ἰησοῦ», *Θ.Η.Ε., τ.1,* Ἀθῆναι 1966, στ. 391.

3. Ἡ Θεοτόκος στό πάθος τοῦ Ἰησοῦ (Ἰω. ιθ΄, 25-27).

Τίς τραγικές, ἀλλά τήν ἴδια ὥρα σωτήριες, γιά τό ἀνθρώπινο γένος στιγμές τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, ἡ μητέρα του παραμένει κοντά του, δίπλα ἀπό τό Σταυρό. Μαζί της καί ἄλλες δύο γυναῖκες. Ὡς ἀδελφή της ἀναφέρεται ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ καί ἡ δεύτερη γυναίκα ἦταν ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνή. Ὁ Ζυγαβινός τονίζει πώς ἡ ἀδελφή τῆς μητρός αὐτοῦ εἶναι ἡ Μαρία τοῦ Κλωπᾶ, ἀδελφοῦ τοῦ μνήστορος Ἰωσήφ, ἄρα καί ἐξ ἀγχιστείας ἀδελφή τῆς Θεοτόκου. Ἡ ἀναφορά δηλαδή σέ αὐτήν εἶναι ἐπεξήγησή του γιά ποιά ἀδελφή πρόκειται: *«καί μήν μονογενής ἦν ἡ Θεοτόκος ἀλλ' ἐπεί Ἰωσήφ καί Κλωπᾶς ἀδελφοί. Ἔθος δέ παρ' Ἑβραίοις καί τάς τῶν ἀδελφῶν γυναῖκας ἀδελφάς προσαγορεύεσθαι διά τήν τῶν ἀνδρῶν ἀδελφότητα»*[10]. Εἶναι γνωστότατο, ἄλλωστε, τό γεγονός ὅτι ἡ Θεοτόκος ἦταν τό μοναδικό παιδί τοῦ Ἰωακείμ καί τῆς Ἄννας. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἐπαινεῖ ἰδιαίτερα τή μητέρα του, πού προφανῶς σέ ἀντίθεση μέ τούς ἄλλους μαθητές, παρέμεινε ἐκεῖ μέ τίς ἄλλες γυναῖκες: *«τό ἀσθενέστερον γένος ἀνδρειότερον ἐφάνη τότε»*[11].

Μαζί τους καί ὁ ἠγαπημένος μαθητής, ὁ συγγραφέας τοῦ τετάρτου εὐαγγελίου, ὁ Ἰωάννης. Ἔτσι οἱ «μέν στρατιῶται» (Ἰω. 19,25) ἐξετέλεσαν τό θλιβερό τους καθῆκον, «οἱ δέ» μέ τήν παρουσία τους σιωπηλά συμπαραστέκονται στόν *«ἐν δρακί τήν πᾶσαν ἔχοντα κτίσιν»*[12]. Τότε εἶναι πού ὁ Ἰησοῦς ἐπιλέγει νά ἀναθέσει στόν Ἰωάννη τή φροντίδα τῆς μητέρας του. Ὁ τρόπος τῆς ὅλης διεργασίας θυμίζει μέρος τελετουργικῆς διαδικασίας, ἤ ἀκόμα ρωμαϊκή δικαιοπραξία[13], ὅπου ὁ ἄρχων (ἐδῶ ὁ Ἰησοῦς) ἐνώπιον μαρτύρων

---

10. *Ἑρμηνεία τοῦ κατά Ἰωάννην Εὐαγγελίου*, PG 129, 1469.

11. *Ὑπόμνημα εἰς τόν ἅγιον Ἰωάννην τόν ἀπόστολον καί Εὐαγγελιστήν*, PG 59, 462.

12. Βλ. Ἀκολουθία Ὄρθρου τῶν Χριστουγέννων.

13. Δημητρίου Γκόφα, *Ἱστορία καί εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου*, τ. ΙΙ, Ἀθήνα 1989, σ. 7-8, 66, 136 (περί ἐπιτροπείας γυ-

περιγράφει τήν πράξη ἀνάθεσης μητρότητας καί «υἱότητας»: *«Γύναι, ἴδε ὁ υἱός σου, εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ· Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου»* (Ἰω. ιθ΄, 26-27). Ἀπευθύνεται πρός τή μητέρα του καί ἄλλη μία φορά μέ τό «γύναι», ὅπως καί στόν ἐν Κανᾷ γάμο. Ἐπιβεβαιώνεται ἔτσι κατηγορηματικά, ὅτι ἡ προσφώνηση δέν εἶναι ὑποτιμητική, ἀλλά μᾶλλον καθιερωμένος τρόπος ἔ-κφρασης. Ταυτόχρονα, ὅμως, δέν εἶναι βαθιά προσωπική, ὅπως θά ἦταν τό «μῆτερ». Ἴσως αὐτό συμβαίνει καί πάλι γιά νά τῆς δείξει πώς ἡ ἀποστολή του εἶναι μόνο ἡ ἀνατεθεῖσα ἀπό τόν οὐράνιο Πατέρα. Τονίζεται ἔτσι, *«ἡ διαφορά τοῦ ἀνθρώπινου καί τοῦ θείου παράγοντα»*[14]. Ἡ ἀνάθεση τῆς φροντίδας της στόν Ἰωάννη, ἐξηγεῖ ὅσα ἀναφέραμε καί στήν προηγούμενη συνάφεια, ὅτι, δηλαδή, ἡ Θεοτόκος δέν εἶχε ἄλλα τέκνα μετά τόν Ἰησοῦ ἀπό τόν ὑπερήλικα καί πλέον ἀποθανόντα Ἰωσήφ. Θά ἔμενε μόνη. Γι᾽ αὐτό λίγες στιγμές πρίν τό «τετέλεσται» (Ἰω. ιθ΄, 30), φροντίζει γιά τή μητέρα του[15]. Ἐξηγεῖ ξανά ὁ ἱερός Χρυσόστομος: *«εἰκός ἦν, ἅτε μητέρα οὖσαν, ἄλγειν καί τήν προστασίαν ζητεῖν, εἰκότως αὐτήν ἐγχειρίζει τῷ ποθουμένῳ»*[16]. Συνεχίζοντας τό σχολιασμό ὁ

ναικῶν). Ἡ ἐπιτροπεία ἀκόμα καί τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν κατά τό ρωμαϊκό δίκαιο ἦταν ὑποχρεωτική, καθότι ἡ γυναίκα δέν μποροῦσε μόνη νά δικαιοπρακτεῖ.

14. Ἰωάννη Καλογήρου, «Μαρία, ἡ μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, Ἁγία Γραφή-Ἁγιολογία-Δογματική», *Θ.Η.Ε.* τ. 8, Ἀθῆναι 1966, στ. 649 ἑξ.

15. Ἰωάννη Γαλάνη, «Ἡ Θεοτόκος στόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη», *Βιβλικές Ἑρμηνευτικές καί Θεολογικές Μελέτες*, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 383.

16. *Ὑπόμνημα εἰς τόν ἅγιον Ἰωάννην τόν ἀπόστολον καί Εὐαγγελιστήν*, PG 59, 462.

ἱερός Πατήρ, λέει πώς ὁ Ἰωάννης παρουσιάζει τά γεγονότα μέ ὅσο τό δυνατό πιό λιτό τρόπο, ἀπό ταπείνωση. Γιά νά μήν ἀναδείξει πέραν τοῦ δέοντος τή μεγάλη καί θαυμαστή τιμή πού τοῦ γίνεται καί πού ὀφείλεται καί στή δική του μεγάλη ἀξία: *«Πάλιν ἑαυτόν κρύπτει ὁ Ἰωάννης μετριάζων»*[17]. Μετά τό πάθος, ἡ Θεοτόκος θά παραμείνει μαζί μέ τή μητέρα τοῦ Ἰωάννη Σαλώμη εἰς τά ἴδια, στό κατάλυμά τους στήν Ἱερουσαλήμ ὥς τήν κοίμησή της, ὅπως παραδίδεται ἀπό τήν Ἐκκλησία[18].

Καταληκτικά, συμπεραίνουμε ὅτι ἡ ἴδια μοναδική εἰκόνα γιά τή Θεοτόκο πού ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης, ἀλλά καί οἱ συνοπτικοί εὐαγγελιστές μᾶς πρόσφεραν, ἔγινε ἀναπόσπαστο μέρος τῆς θεολογίας καί τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Δίκαια ἡ Παρθένος Μαρία ἔγινε τό περισσότερο τιμώμενο πρόσωπο, μετά τόν Χριστό. Καί τοῦτο, διότι ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία πρωτίστως κάνει θεολογία καί χριστολογία καί μέσα σ' αὐτήν ἐντάσσει καί τή διδασκαλία της γιά τό πρόσωπο τῆς μητέρας τοῦ Χριστοῦ. Τά αἰσθήματα τῆς βαθύτατης τιμῆς, εὐλάβειας καί ἀγάπης πρός τή μητέρα τοῦ Χριστοῦ, πού τρέφουν οἱ Ὀρθόδοξοι εἶναι ἀπαράμιλλα: *«Ἡ Θεοτόκος γιά τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι ἡ νέα Εὔα, ἡ τιμιωτέρα τῶν Χερουβείμ καί ἡ ἐνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ, εἶναι ἡ φιλόστοργος μητέρα καί ἡ θερμή προστάτις καί βοηθός στίς δυσκολίες τῆς ζωῆς. Εἶναι ἡ κυρία Θεοτόκος»*[19].

17. *Ὅ.π.*, PG 59, 461.
18. *Παναγιώτη Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τό κατά Ἰωάννην Εὐαγγέλιον*, Ἀθῆναι 1991, σ. 674.
19. Ἰ. Γαλάνη, *ὅ.π.*, σ. 388.

Ἡ Ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου κατά τόν Ἅγιο Νεόφυτο τόν Ἔγκλειστο

Μιχάλη Νικολάου
Θεολόγου

Ἡ ἐνανθρώπηση ἀποτελεῖ γιά τόν Ἅγιο Νεόφυτο τόν Ἔγκλειστο τό σημαντικότερο καί πιό μεγαλειῶδες γεγονός μέσα στήν ἱστορία τῆς θείας οἰκονομίας πού συντελέστηκε γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Στόν εἰκοστό ὄγδοο Λόγο τῆς Α΄ Πανηγυρικῆς του, τόν ὁποῖο ἔχει ἀφιερώσει στή σάρκωση τοῦ μεγάλου Θεοῦ καί Σωτῆρος Χριστοῦ, ἐκθέτει τίς θεολογικές του θέσεις γιά τό μεγάλο αὐτό μυστήριο καί ἀναφέρει ὅτι ἡ «δι' ὑπερβολήν ἀγαθότητος» σάρκωσις τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι «ἡ ἄπειρος πραγματεία», καί ἡ ἀκρότης τῆς «συγκαταβάσεως» τοῦ Θεοῦ πρός τό ἀνθρώπινο γένος[1]. Βεβαίως, γιά τό γεγονός αὐτό ἀναφέρεται σέ ὅλη τήν ἔκταση τοῦ ἔργου του.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἁγίου περί τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ἔντονη ἁγιογραφική θεμελίωση, ὅπως ἄλλωστε καί ἡ ὅλη θεολογία του. Στοιχώντας ὁ Ἔγκλειστος, στή σύνολη πατερική παράδοση, ἐπαναλαμβάνει τήν ἐκκλησιαστική πίστη περί τοῦ «σεσαρκωμένου Θεοῦ», ὅτι δηλαδή ὁ προαιώνιος Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁμοούσιος μέ τόν Πατέρα, σαρκώθηκε, ὅταν ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου, καί ἔγινε κατά πάντα τέλειος ἄνθρωπος, χωρίς ἁμαρτία. Ὁ ἐνανθρωπήσας Κύριος εἶναι τέλειος Θεός «κατ' οὐσίαν ἴσος τοῦ Πατρός», καί μέ τήν κένωσή του ἔγινε *«καί τέλειος*

1. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Γ΄*, Πανηγυρική Α΄, ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 1999, 28, 28.

ἀνήρ πατρικῇ εὐδοκίᾳ καί συνεργίᾳ Πνεύματος Ἁγίου»[2]. Ἀναφερόμενος ὁ Ἔγκλειστος στήν ἄσπορο καί θαυμαστή σύλληψη καί γενικά τόν σημαίνοντα ρόλο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου στήν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου, ὑπογραμμίζει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι «διαφερόντως» ὁ «μακάριος ἀνήρ», ὁ *«ὑπερφυῶς ἐκ τῆς Παρθένου τεχθείς ἄνευ Πατρός»*[3]. Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος τονίζει ὅτι τό μυστήριο τῆς ἐνανθρώπησης τοῦ Θεοῦ Λόγου ξεκινᾶ ὡς πραγματικότητα ἀπό τόν Εὐαγγελισμό μέ τή συγκατάθεση τῆς Παναγίας[4]. Ἡ Παρθένος Μαρία ἀποβαίνει μέ τήν ὑπακοή καί τήν καθαρότητά της, κατά θεία πάντοτε βουλή καί κλήση, ὁ συντελεστικός παράγοντας γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ μυστηρίου[5].

Ἀναφερόμενος ὁ Ἅγιος στό μυστήριο τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, συνδέει μέ θαυμαστή θεολογική δεξιοτεχνία τά δύο ἄνισα μεγέθη, αὐτό τοῦ ἀνθρώπου μέ ἐκεῖνο τοῦ Θεοῦ, τονίζοντας θαυμάσια ὅτι «τέλειος ὑπάρχων Θεός» ἔγινε καί *«τέλειος ἄνθρωπος ἁμαρτίας χωρίς»*[6]. Γιά παράδειγμα ἑρμη-

2. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα Δ΄*, Ἑρμηνεία Ψαλτῆρος, ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2001, 1, 1.

3. *Ὅ.π.*, 1, 1.

4. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα Ε΄*, Ἑρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2005, 1, 19 ·7, 21

5. Τοῦ ἰδίου, *Συγγράμματα Β΄*, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 1998, 5, 4-5.

6. *Συγγράμματα Γ΄*, Πανηγυρική Α΄, 28, 32.

νεύοντας χριστολογικά τόν 40ό ψαλμό ὑπογραμμίζει ὅτι ἀναφέρεται στόν Χριστό *«τόν πλουτοῦντα θεότητα καί πτωχεύσαντα μέχρι σαρκός δουλικῶς»*[7], κάνοντας ἔτσι ἀναφορά στή θεανθρώπινη φύση τοῦ Κυρίου. Ἐντυπωσιακή, ἐπίσης, εἶναι ἡ ἑρμηνεία τοῦ Ἁγίου στόν ψαλμικό στίχο 92, 1: *«Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο, ἐνεδύσατο Κύριος δύναμιν καί περιεζώσατο»* ὅπου ἀναφέρεται στήν ἔνσαρκο οἰκονομία καί ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου, ἑρμηνεύοντας τό εἶδος τοῦ σώματος πού προσέλαβε ὁ Χριστός κατά τή σάρκωσή του, ἐξηγώντας ὅτι πῆρε τή δική μας φτωχή, ἀσθενῆ, ἀπρεπῆ ἀνθρώπινη φύση καί τήν κατεκόσμησε μέ *«τά θεῖα πλεονεκτήματα»*[8]. Ἄλλοτε ἑρμηνεύοντας τά τρία δῶρα πού ὁ Κύριος πῆρε ἀπό τούς μάγους κατά τή γέννησή του, χρυσό ὡς βασιλιάς, λιβάνι ὡς Θεός καί σμύρνα γιά τό μελλοντικό του θάνατο, ὡς ἄνθρωπος[9], παίρνει ἀφορμή νά μιλήσει καί πάλι γιά τό θεανδρικό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ.

Ἐνάντια σέ ὁποιοδήποτε σύστημα δοκητισμοῦ, ὁ Ἅγιος, τονίζει τήν ἀλήθεια τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνσάρκωσης. Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου δέν εἶναι φανταστική ἀλλά πραγματική. Ἑρμηνεύοντας τό ψαλμικό *«Σύ γάρ γινώσκεις τόν ὀνειδισμόν μου καί τήν αἰσχύνην μου καί τήν ἐντροπήν μου»*, γράφει πώς αὐτά λέχθηκαν ἀπό τόν Δαβίδ, θέλοντας νά διαβεβαιώσει τήν τέλεια ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ καί ὅτι *«οὐσίᾳ οὐ φαντασίᾳ γέγονεν ἄνθρωπος καίτοι μικρόν τῆς θεότητος περισταλείσης»*[10].

Ἀκολουθώντας τή χαλκηδόνια συνοδική καί πατερική

---

7. *Συγγράμματα Δ΄*, Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος, 3, 40.

8. *Συγγράμματα Β΄*, Βίβλος τῶν κατηχήσεων, 3, 1-2. *Συγγράμματα Δ΄*, Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος, 7, 92.

9. *«Τρισσός γάρ ἦν ὁ τεχθείς οὗτος τῇ ἀξίᾳ· Θεός ἤτοι καί βασιλεύς καί ἄνθρωπος ἀληθῶς· διπλοῦς τῇ φύσει, Θεός καί ἄνθρωπος, καί τῆς Τριάδος εἷς καί ὁμοφυής Θεός. Διό καί τρισσά τούτῳ τά δῶρα οἱ μάγοι προσάγουσιν, ὡς βασιλεῖ τόν χρυσόν, καί λίβανον ὡς Θεῷ, καί σμύρναν διά τό μέλλειν θνήσκειν σαρκί». Συγγράμματα Ε΄*, Ἑρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν ἑορτῶν, 7, 43. Ἡ ἴδια ἑρμηνεία μέ αὐτή τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου ὑπάρχει στόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Χρυσόστομο.

10. *Συγγράμματα Δ΄*, Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος, 5, 68.

παράδοση, ὁ Ἅγιος, καί κατανοώντας τόν τρόπο τῆς «καθ' ὑπόστασιν» ἕνωσης τῶν δύο φύσεων, «ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως», στό ἕνα πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ὑπογραμμίζει ὅτι καί μετά τήν ἕνωση διατηροῦνται ἀναλλοίωτα τά φυσικά ἰδιώματα καί ἡ οὐσιώδης διαφορά τῶν δύο φύσεων. Γι' αὐτό δέν παύει νά τονίζει συνεχῶς ὅτι ὁ Χριστός μπορεῖ νά προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση, ὅμως *«οὐκ ἠλλοίωται τῆς θεϊκῆς δόξης αὐτοῦ»*[11] καί οὔτε *«ἡ θεότης παρά τῆς σαρκός ἐπημάνθη»*[12], καί ὅταν ἔπαθε ἡ σάρκα του, ἡ θεότητά του ὡς ἀπαθής δέν οἰκειώθηκε τό πάθος, παρόλο πού ἦταν ἀχώριστα ἑνωμένη μ' αὐτήν[13]. Ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ μέ τή σάρκωσή Του δέν σάρκωσε τή θεότητα, ἀλλ' ἐθέωσε *«ἥν προσελάβετο ἀνθρωπότητα»*[14].

Παρά τό γεγονός ὅτι ὁ θεοφόρος πατήρ κάνει ἀναφορά στόν τρόπο τῆς σαρκώσεως, ὅπως εὔστοχα σημειώνει ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Κωνσταντῖνος Σκουτέρης, *«ἡ ὅλη προσέγγιση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας κενώσεως διατηρεῖ, στή διδασκαλία τοῦ Ἐγκλείστου, τόν ἀποφατικό χαρακτήρα μίας Χριστολογίας τήν ὁποία ἀνέδειξαν οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς. Τό ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ὁ ἅγιος Νεόφυτος τήν προσαρμόζει στόν λόγο τῆς ἐποχῆς του, γιά τήν οἰκοδομή τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, χωρίς ποσῶς νά χάνει αὐτή ἡ Χριστολογία τή διαχρονική δυναμική της»*[15]. Συνεπῶς, δέν διαφεύγει ἀπό τή σκέψη τοῦ Νεοφύτου, τό γεγονός ὅτι ἡ σάρκωση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἶναι *«τῆς θείας βουλῆς τό κεκρυμμένον μυστήριον»*[16], πού εἶναι στήν

11. *Ὅ.π.*, 5, 67.

12. *Ὅ.π.*, 7, 96.

13. *«Ἐπεί δέ τῆς Τριάδος ὁ εἷς μένων ἀδιαστάτως τῇ θείᾳ φύσει τῷ Πατρί καί τῷ Πνεύματι γίνεται καί τέλειος ἄνθρωπος, ὅπως τῆς θείας φύσεως ἀναλλοιώτου μενούσης ἡ ἀνθρωπίνη ὑπέρ ἀνθρώπων τό ἑκούσιον πάθος ὑποστῇ, ἔνθεν καί σταυρωθείς....»: Συγγράμματα Γ΄*, Πανηγυρική Α΄, 7, 15-19.

14. *Συγγράμματα Δ΄*, Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος, 1, 1.

15. «Πτυχές τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου», *Πρακτικά Α΄ Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἔγκλειστος Ἱστορία – Θεολογία – Πολιτισμός*, Ἐκδόσεις Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σσ. 760-761.

16. *Συγγράμματα Β΄*, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, 5, 4.

πραγματικότητα ἀσύλληπτο ἀπό τήν ἀνθρώπινη διάνοια. Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ἐπαναλαμβάνει σέ διάφορες συνάφειες τήν ἀπορία μπροστά στό ἀκατάληπτο καί ἀνερμήνευτο γεγονός: *«Ὦ μυστηρίου καινοῦ! ὦ θαύματος ξένου καί φρικτοῦ ἀληθῶς! Πῶς ὁ ὕψιστος καταβέβηκε;... πῶς δέ καί παρθένος καί τεκοῦσα παρθένος διέμεινε; πῶς ἐχώρησε τόν ἀχώρητον; ... πῶς τόν κτίστην τῶν ὅλων ὡς παιδίον φέρει;»*[17] προκειμένου, ἔτσι, νά καταδείξει τήν ἀδυναμία τοῦ ἀνθρώπου νά φθάσει σέ μία ἱκανοποιητική ἀπάντηση στό ἐρώτημα, *«πῶς ὁ ἀπερίγραπτος Λόγος καί Υἱός τοῦ Θεοῦ καί Πατρός περιεγράφη ἑκών ἐν τῇ δούλου μορφῇ; Πῶς ὁ ἀσώματος φύσει σῶμα περιεβάλετο;... Πῶς ὁ Ὕψιστος καταβέβηκε; Πῶς... ἦλθε σύν ἀνθρώποις συναναστρέφεσθαι;»*[18].

Προκειμένου νά κατανοήσουμε σωστά τήν ἀξιολόγηση τῆς ἐνανθρωπήσεως ἀπό τόν Ἅγιο Νεόφυτο, πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας ὅτι αὐτή δέν νοεῖται καθ᾽ ἑαυτήν ἀλλά ὑπό τό πρίσμα τῆς σωτηριολογικῆς προοπτικῆς της καί εἶναι ὡς ἐκ τούτου στενότατα συνδεδεμένη μέσα στή σκέψη του μέ τή δημιουργία, τήν πτώση καί τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Στό ἐρώτημα γιατί ἔγινε ἡ ἀνείκαστος αὐτή καί πολλή συγκατάβασις, ὁ Ἅγιος ἀναφέρεται στό σκοπό τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, τονίζοντας ὅτι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ καταβέβηκε γιά νά ἀναβιβάσει «τήν ἔκπτωτον φύσιν» τῶν ἀνθρώπων *«πρός τό ἀρχαῖον ἀξίωμα»*[19]. Ὁ ἄνθρωπος δέν μποροῦσε μέ τίς δικές του δυνάμεις νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν τυραννική ἐξουσία τοῦ διαβόλου, τῆς ἁμαρτίας καί τοῦ θανάτου. Ἔπρεπε νά ἀναλάβει τή σωτηρία του κάποιος πού νά εἶναι ἀναμάρτητος καί ὡς ἐκ τούτου νά μήν ὑπόκειται στό θάνατο, γι᾽ αὐτό *«ἄνωθεν λοιπόν ἐκ θείων ὑψωμάτων δεσποτική πρός τά κάτω πανσθενουργός ἐκτείνεται δεξιά (χείρ)»*[20], γιά νά ἀνασηκώσει τήν ἀνθρώπινη φύση ἀπό τό βόθρο τῆς παραβάσεως καί τήν πτώση στήν ἁμαρτία. Ὁ Δεσπότης Χριστός λαμβάνει τή δική μας

17. *Συγγράμματα Ε΄*, Ἑρμηνεία κανόνων δεσποτικῶν ἑορτῶν, 9, 19.
18. *Συγγράμματα Γ΄*, Πανηγυρική Α΄, 28, 24-25.
19. *Συγγράμματα Γ΄*, Πανηγυρική Α΄, 28, 28.
20. *Ὅ.π.*, 28, 27.

«φθαρτήν ταύτην ὁμοίωσιν», καί *«ἀναλλοίωτος μένων Θεός ... ἵνα ἡμᾶς τῆς κτηνώδους ὁμοιώσεως εἰς τό κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ καί αὖθις ἀμείψειε»*[21].

Ὁ Ἅγιος θεωρεῖ τήν «ἔνσαρκον οἰκονομίαν» ὡς «ἀποστολήν», τήν ὁποία πραγματοποίησε ὁ κλίνας οὐρανούς καί καταβάς, ὁ «ἀπεσταλμένος» Υἱός τοῦ Θεοῦ[22]. Μέ τήν ἀποστολή, λοιπόν, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ στόν κόσμο ὁ μή αὐθεντικός ἄνθρωπος τῆς πτώσεως ξαναβρῆκε τήν ἀρχική του ἀκεραιότητα καί παλινδρόμησε στό πρωτόκτιστον κάλλος. Βάση τῆς σωτηρίας, κατά τόν Νεόφυτο, εἶναι τό πρόσωπο τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔγινε ἄνθρωπος *«ἵνα ἡ ἀνθρωπότης τῇ αὐτοῦ ἀνθρωπότητι εὐπρόσιτος γένηται, ὡς τῷ ὁμοίῳ τό ὅμοιον προσπελάσαν μεταλάβῃ τοῦ κρείττονος»*[23]. Ἄν ὁ Χριστός δέν εἶναι κατά πάντα ὅμοιος μέ ἐμᾶς, τούς ἀνθρώπους, τότε ἡ σωτηρία εἶναι ἀνέφικτη. Αὐτή ἡ θεολογική ἀρχή καί μέθοδος εἶναι ἔντονα ἐκφρασμένη στόν Ἅγιο Νεόφυτο, ὅπως καί σέ ὅλους τούς πατέρες.

Ὡς ἐκ τούτου, μέ τή θεραπεία τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, τήν ὁποία συνεπάγεται ἡ σάρκωση τοῦ Χριστοῦ *«ἡ ζωή πεφανέρωται καί ὁ θάνατος ἐξηφάνισται»*, *«τό φῶς τῆς θεογνωσίας ἐπέλαμψε, τῆς δέ εἰδωλολατρίας τό σκότος μεμείωται»* καί ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι *«τῆς ἀφθαρσίας ἠξιώθημεν καί τῆς φθορᾶς ἐλυτρώθημεν»*. Γι᾽ αὐτό, ἐν κατακλείδι, προτρέπει ὁ Ἅγιος νά προσκυνήσουμε: *«τόν γεννηθέντα Υἱόν σύν τῇ Παρθένῳ μητρί, τό σπήλαιον, τήν φάτνην ὁμοῦ καί τά σπάργανα καί ...ὅλα ἡμῶν τῆς σωτηρίας τά σύμβολα»* μέ τά ὁποῖα *«ὁ πλοῦτος τῆς χάριτος πεφανέρωται»*[24] καί παρακαλεῖ *«ὅπως διά τῆς ἀρρήτου θεοφανείας (τοῦ Κυρίου)»* ν᾽ ἀξιωθοῦμε καί μεῖς νά γίνουμε ἐπάξια παιδιά τῆς Βασιλείας Του.

---

21. *Συγγράμματα Ε΄*, Ἑρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν Ἑορτῶν, 7, 7-8.

22. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Α΄*, Πεντηκοντακέφαλον, ἔκδ. Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 1996, 41, 1-2.

23. *Ὅ.π*, 49, 2.

24. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Συγγράμματα Γ΄*, Πανηγυρική Α΄, 28, 33-34.

Ἀπό τόν Παράδεισο στήν κόλαση κι ἀπό τήν κόλαση στόν Παράδεισο

Εὐδόκιου Δημητρίου
Θεολόγου

(Συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο)
Μέρος Β΄

Θεραπεία τοῦ «παρά φύσιν» - Ἀποκατάσταση καί ὑπέρβαση τοῦ «κατά φύσιν»

Ἡ ἐπιδιόρθωση μίας ζημιᾶς εἶναι περισσότερο χρονοβόρα ἀπό τήν προξένησή της. Γιά παράδειγμα, ἐνῶ τό κάταγμα ἑνός ἀνθρώπινου ὀστοῦ μπορεῖ νά γίνει κατά λάθος καί σέ μία στιγμή, γιά τήν ὀρθοπεδική ἀποκατάστασή του ἀπαιτοῦνται μερικές ἑβδομάδες. Κατά παρόμοιο τρόπο, οἱ ἀσθένειες δέν μποροῦν νά θεραπευθοῦν ἐν μιᾷ ροπῇ, ἄρα οὔτε καί ἡ ἴαση τῶν παθῶν ἐπιτυγχάνεται ξαφνικά[20].

Στήν κατάσταση τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος εἰσήχθηκε τό «παρά φύσιν», τό ὁποῖο ἐπέβαλε τή φθορά καί τόν θάνατο ὡς καινούργια στοιχεῖα στή ζωή του. Ἔτσι, ἀπώλεσε ὁ ἄνθρωπος τήν ἀθανασία καί μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου λησμόνησε καί αὐτό τό ἐκ γενετῆς του χαρακτηριστικό. Γι᾽ αὐτό, πλέον, ἡ ἀποκατάσταση τῆς κατά φύσιν κατάστασης τοῦ ἀνθρώπου φέρνει ἕνα κρίσιμο πρόβλημα: πῶς ὁ ἄνθρωπος θά ἀναζωπυρώσει τοῦτο τό αἴσθημα τῆς πρότερης κα-

20. Ἁγίου Ἰωάννη Σιναΐτη, *Κλίμαξ*, Λόγος ΚΣΤ΄ γ΄: Περί Διακρίσεως, ἔκδ. Ἱ. Μονή Παρακλήτου, Ἀττική [9]2002, σσ. 331-332.

τάστασής του, ὥστε στή συνέχεια νά ἐπιδιώξει σέ πρώτη φάση τήν ἐπανάκτησή της[21]. Ἀκριβῶς αὐτή ἡ φυσική στροφή του πρός τήν ἀναζήτηση τῆς πνευματικῆς θεραπείας του εἶναι ἡ μετάνοια[22].

Ὅμως, οὐσιώδης ἀρχή τῆς μετάνοιας εἶναι ἡ συνειδητοποίηση καί ἀποστροφή τῆς ἁμαρτίας. Πῶς κανείς νά ἐπισκεφθεῖ τόν ἰατρό, χωρίς νά ἀντιληφθεῖ τήν ἀσθένειά του; Ἀπαρχή, λοιπόν, τῆς μετάνοιας εἶναι ἡ ἐπίγνωση τῆς ἁμαρτωλότητας[23] καί ἕπεται ἡ πρόθεση γιά διόρθωση. Τούτη ἡ πρόθεση, στήν οὐσία προσβλέπει στήν ἀποκατάσταση τοῦ «κατ᾽ εἰκόνα».

Ἐπειδή ἦταν βαθύ τό ὀντολογικό τραῦμα πού ἀνοίχτηκε μέ τό προπατορικό ἁμάρτημα, χρειαζόταν μία ἐπέμβαση καίρια μέ σίγουρη ἐπιτυχία, τήν ὁποία ἀνέλαβε ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου ἦταν ἡ τομή πού ἔγινε στόν χρόνο γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἀσθενούσας φύσης τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Θεός Δημιουργός προσλαμβάνει τήν ἀνθρωπότητα, γιά νά τήν ὁδηγήσει καί πάλιν στήν ἀρχική κατάστασή της. Ὡς ρίζα καί θεμέλιο καί βάση τῆς κτίσεως[24] (κόσμου καί ἀνθρώπου) ὁ Θεός, γεννιέται ὁ Ἴδιος ἄνθρωπος, γιά νά καθαρίσει κάθε μολυσμό πού εἰσέβαλε μέ τήν πτώση σέ κάθε ἱστό, ὄργανο ἤ κύτταρο τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁπωσδήποτε, γιά νά δυνηθεῖ ὁ ἄνθρωπος νά ἔλθει σέ ἐπίγνωση τῆς δεύτερης -παρά φύσιν- κατάστασής του χρειάζεται ἕνα μέτρο σύγκρισης· χρειάζεται νά πληροφορηθεῖ καί νά ἐννοήσει τήν πρώτη φύση του. Καί ἡ ἀπάντηση τῆς πρώτης φύσης ἐπιτυγχάνεται ἐντός του, ὅπου ἐμφυτεύθηκε ἀπό καταβολῆς του ἡ θεϊκή εἰκόνα. Καί μόνον ὅταν ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος

21. Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, *Ἄνθρωπος καί Θεάνθρωπος*, ἔκδ. Ἀστήρ, Ἀθήνα 1993, σ. 53.

22. Ἀρχιμ. Χριστοδούλου, Καθηγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Κουτλουμουσίου, *Κάτοπτρα ζωῆς*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κουτλουμουσίου, Ἅγιον Ὄρος 2003, σ. 63.

23. *Ὅ.π.*, σ. 64.

24. Ἀρχιμ. Ἰ. Πόποβιτς, *ὅ.π.*, σσ. 31-32.

ἀποφασίσει πώς ἔχει ἀνάγκη ἀνακαίνισης, ἔρχεται ἡ θεία συνέργεια. Βέβαια, τούτη ἡ συνέργεια και ἀμοιβαία δράση Θεοῦ – ἀνθρώπου, γιά τόν ἀνακαινισμό τοῦ τελευταίου, ξεπερνᾶ τίς ἀνθρώπινες προσδοκίες. Ἄν καί ὁ ἄνθρωπος ξεκινᾶ αὐτή τήν ἱερή σύμπραξη μέ σκοπό τήν ἐπανεύρεση τοῦ «κατ᾽ εἰκόνα», βαθμηδόν καί ἀνεπαίσθητα ἐργάζεται καί γιά τό «καθ᾽ ὁμοίωσιν»[25]. Ἀπό τήν κατάσταση τοῦ «παρά φύσιν», ἀγωνίζεται γιά τήν ἐπανάκτηση τοῦ «κατά φύσιν» καί ταυτόχρονα τοῦ ἀνοίγεται ὁ δρόμος τοῦ «ὑπέρ φύσιν»[26].

Αὐτή ἡ ἀξίωση τοῦ «ὑπέρ φύσιν» ἀποτελεῖ ὑπέρβαση τῆς ἀρχικῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Μᾶλλον εἶναι αὐτό πού ἀποκαλοῦσαν στήν ἀρχαία Ἑλλάδα «ὕβρη». Ἡ ὑπέρβαση τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου, ἡ διεκδίκηση θεϊκῶν χαρακτηριστικῶν, ἡ ἀξίωση κάτι τελειοτέρου[27] καί ἀνωτέρου. Ὅμως, στήν Ὀρθόδοξη Παράδοση, τό τόλμημα διεκδίκησης τῆς θέωσης δέν τιμωρεῖται μέ τή «νέμεση», ἀλλά ἐπιβραβεύεται μέ τήν ἕνωση μέ τόν Θεό[28].

Τελικά, αὐτό εἶναι τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Νά γίνεται, ἤ ὀρθότερα νά παραμένει, φορέας τῆς ἁγιότητας στήν ἀνθρωπότητα. Νά κατευθύνει τόν ἄνθρωπο ἀπό ὅποιο μονοπάτι κι ἄν πορεύεται ὁ καθένας, στόν ἁγιασμό. Νά διδάξει τίς μεθόδους καί νά διαθέσει τά μέσα μέ τά ὁποῖα αὐτός θά ἀνανήψει, θά ἔλθει

---

25. Μητροπολίτη Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς Νικολάου, *Ἀπό τό καθ᾽ ἡμέραν στό καθ᾽ ὁμοίωσιν*, ἔκδ. Ἐν πλῷ, 2008, σσ. 87-88 .

26. «Ὑπέρ φύσιν: Τοῦτό φησι διά τῷ μόνῳ Θεῷ κατά φύσιν εἶναι τό ζωοῦν». Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητή, Εἰς τό Περί θείων ὀνομάτων, Εἰς τό Κεφάλαιον Στ΄.

27. «Τῇ κατά δύναμιν μιμήσει: Ἔστι μέν τήν μίμησιν λαβεῖν ἐν τούτοις ἐπί τῆς νοερᾶς καί λογικῆς φύσεως πρός τόν Θεόν ἐπιστρεφομένης, κατά τό "γίνεσθε τέλειοι, καί γίνεσθε οἰκτίρμονες, ὡς ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος"». *Ὅ.π.*, Εἰς τό Κεφάλαιον Θ΄.

28. «Ἡ οὖν προσκυνητή Τριάς, τῆς τοιαύτης τελετῆς ἄρχουσα, ἅτε καί πάσης τελειώσεως ποιητική τελετάρχις, εἰκότως νοεῖται. Οἱ γοῦν τῇ προκοπῇ τελειούμενοι θεοῦνται πάντως, θείας κοινωνοί φύσεως γινόμενοι, ὧν ἀναλόγως ἡ θεαρχία ὁ Θεός, θεῶν γεγενημένων ἀρχή τις ὤν». Ὅ.π., Εἰς τό Κεφάλαιον Α΄.

εἰς ἑαυτόν, θά ἐπανεύρει τήν ὑγεία τῆς φύσης του[29]. Νά ἀνανεώνει τό κήρυγμά της ὄχι ὡς πρός τό περιεχόμενο, ἀλλά ὡς πρός τήν ἔκφρασή του, νά τό καθιστᾶ σύγχρονο σέ κάθε ἐποχή, προσιτό στόν κάθε ἄνθρωπο.

Πολύ εὔστοχα διακρίνει ὁ ἅγιος Ἰουστίνος Πόποβιτς τίς μεθόδους πού δίδονται ἀπό τήν Ἐκκλησία στούς πιστούς, γιά νά καθαρθοῦν καί νά θεωθοῦν. Ἀπό πλευρᾶς του ὁ Θεός παρέδωσε τά ἅγια Μυστήρια. Τό μέσο γιά τήν ὀργανική ἕνωση τοῦ καθενός εἶναι τό μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Μέ αὐτό ἐπιτυγχάνεται ἡ ὑπέρβαση τῶν συνεπειῶν τῆς πτώσης. Ἡ Κοινωνία, ὡς ὀντολογική πραγματικότητα, μυστικῶς μᾶς ἄγει στό ὑπέρ φύσιν καί δι᾽ αὐτῆς μυστικῶς μετέχουμε τῆς ἁγιότητας τοῦ Παναγίου Θεοῦ. Ἀπό τήν πλευρά του ὁ ἄνθρωπος, γιά νά πλησιάσει – νά ἐξομοιωθεῖ μέ τόν Θεό, δηλαδή γιά νά ἐπιτύχει τό καθ᾽ ὁμοίωσιν, ἐργάζεται τήν ἐξάσκηση τῶν ἀρετῶν. Ἀσφαλῶς, δέν εἶναι οἱ ἀρετές πού χαρίζουν στόν ἄν-θρωπο τόν Θεό, ἀλλά ὁ Θεός τίς ἀρετές. Ἁπλῶς οἱ ἀρετές -ἡ καλλιέργειά τους- βοηθοῦν τόν ἄνθρωπο νά ἐνισχύσει τούς δεσμούς του μέ τόν Θεό, στερεώνουν τή θεανθρώπινη ἑνότητα, ἐξασφαλίζουν τήν ἐν Χριστῷ ζωή[30]. Ὡς ἐκ τούτου, οἱ ἀρετές δέν μποροῦν νά ἐκτιμηθοῦν οὔτε ὡς ἀνθρώπινο κατόρθωμα οὔτε ὡς αὐτοσκοπός. Στόχος τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι αὐτή καθεαυτή ἡ ἠθική, μά ὁ ἁγιασμός του. Ὁ ἁγιασμός δέν εἶναι δώρημα τῆς ἠθικῆς, ἀλλά τοῦ Θεοῦ.

Εὐτυχῶς ὑπάρχουν οἱ Ἅγιοι! Αὐτοί ἐπαληθεύουν πώς ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλάσμα «κατ᾽ εἰκόνα καί καθ᾽ ὁμοίωσιν» Θεοῦ. Ἀκόμα καί ἐν σιωπή, οἱ Ἅγιοι μαρτυροῦν πώς ἡ θέωση δέν εἶναι μύθευμα, ὕβρη ἤ ἀπροσπέλαστο πεδίο. Ἀποκαλύπτουν μέ τή ζωή τους τό σχέδιο τοῦ

29. *Ὅ.π.*, σσ. 161-162.
30. Ἀρχιμ. Ἰ. Πόποβιτς, *ὅ.π.*, σ. 55.

Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο. Ἡ ἐπίπονη προσπάθεια καί τό βίωμα τῆς θυσίας καθιστᾶ τόν ἄνθρωπο ἱκανό νά ἀναγνωρίσει στόν ἑαυτό του τά σημάδια τοῦ Θεοῦ. Ἔχοντας τέτοια ἐμπειρία, νοσταλγοῦν τήν πρότερη ἁγιότητα. Ξέρουν πώς αὐτή ἡ πρότερη ἁγιότητα βρίσκεται στά χέρια τοῦ Θεοῦ καί μέ τή νήψη καλλιεργοῦν τίς ἀρετές, ὥστε ἐν τέλει ὁ Θεός ἀποκαλύπτεται ἐντός τους καί σκορπᾶ σέ ὅλο τό εἶναι τους τό φῶς. Τό φῶς πού χρειάζεται γιά νά ἀνθίσει ἡ ἔρημος τῆς ψυχῆς καί νά μεταμορφωθεῖ σέ κῆπο ἀρετῶν. Τό φῶς πού προβάλλει τήν ἄλλη κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου, τό ὑπέρ φύσιν κάλλος του[31].

Μέ μία παραβολή ὁ θεάνθρωπος Χριστός κατέδειξε τήν πορεία τῆς ἀνθρωπότητας - τή δημιουργία, τήν πτώση καί τήν ἀνόρθωσή της: μέ τήν παραβολή τοῦ ἀσώτου υἱοῦ. Ἡ ἀνθρωπότητα δημιουργημένη, κεκοσμημένη μέ τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἀποστατεῖ. Ἁμαρτάνει καί μέ τήν ἀνυπακοή καί τήν ἀμετανοησία της ἀπομακρύνεται ἀπό τόν φυσικό της τόπο, τόν Παράδεισο. Ἀποκτᾶ θνητές ἐμπειρίες. Χαίρεται μέχρι νά καταλάβει πώς χάθηκε. Ἀπολαμβάνει τή γύμνια της ὥσπου φτάνει ὁ βαρύς χειμώνας πού δέν ἀντέχεται. Ἀποπροσανατολισμένη ζεῖ τή μοναξιά της. Δέν εἶναι ζωή· εἶναι ἐπιβίωση. Ἀνδιάζει τήν κατάντια της. Συλλογίζεται τήν ἀρχική κατάσταση, τήν ἁγιότητα.

---

31. «Αὐτή ἡ αὐθεντικότητα εἶναι πού κάνει τόν χριστιανό νά μήν εἶναι κοσμικά "σύγχρονος"· ἐπιδερμικός μιμητής καί παθητικός ἐκφραστής τῶν συνηθειῶν τῆς ἐποχῆς πού ζεῖ. Ἀλλά νά εἶναι "σύγχρονος" μέ τήν ἔννοια τοῦ ἐνσαρκωτοῦ τοῦ αἰωνίου πνεύματος τοῦ Θεοῦ στό παρόν. Αὐτός ἐνσαρκώνει τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἀλλά καί τήν εἰκόνα τῶν ἐσχάτων της. Εἶναι ὁ κατ' ἐξοχήν ἄνθρωπος πού συνδέει τό "ἀρχαῖον κάλλος" μέ "τήν μέλλουσαν δόξαν ἡμῖν ἀποκαλυφθῆναι". Ἕνα κάλλος καί μιά δόξα πού δέν καταδεικνύουν μόνο τό μεγαλεῖο τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά κυρίως παραπέμπουν στό "παρά πάντας ἀνθρώπους" θεϊκό κάλλος καί στήν "ἐνδόξως δεδοξασμένην" Τριαδική θεότητα». Μητροπολίτη Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς Νικολάου, *Ἄνθρωπος μεθόριος*, ἔκδ. Ἐν πλῷ, Ἀθήνα ³2006, σ. 156.

Ἀπό τό «παρά φύσιν» πού βρίσκεται, ἀναπολεῖ τό «κατά φύσιν». Νοσταλγεῖ τόν Δημιουργό της. Ταπεινά ἐπιχειρεῖ τήν ἐπιστροφή της στήν πατρική οἰκία. Καί ὁ Δημιουργός τήν δέχεται καί τῆς χαρίζει τό περίσσευμα τῆς ἀγάπης Του. Τήν ἐπανενδύει μέ ὅση δόξα εἶχε προηγουμένως ἀπαρνηθεῖ. Ἡ ἐπιστροφή της ἑορτάζεται ἀπό ὅλη τήν Ἐκκλησία, ὁρατή καί ἀόρατη, ἐνσώματα καί ἀσώματα πλάσματα Θεοῦ, ἐν σώματι. Ὁ κόσμος γίνεται ὁ παράδεισος, τόπος ἑνότητας τῆς ἀνθρώπινης φύσης καί ὁλάκερης τῆς ἀνθρωπότητας· γίνεται ταυτόχρονα καί ἐξαιρέτως τόπος ἕνωσης μέ τόν Θεό!

Ἔτσι, ὁ θεωμένος ἄνθρωπος, ἐνῶ παραμένει ἄνθρωπος, θεοποιεῖται. Μέ τήν ἄσκηση τῆς ἀρετῆς ὑπερβαίνει τόσο τήν πτώση ὅσο καί τά ἀνθρώπινα ὅρια. Ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἀνθρώπινη ὑπόσταση, ἀλλά ἀγωνίζεται ἀδιάκοπα ἐνάντια στήν παρά φύσιν κατάσταση πού τόν μόλυνε σάν μολυσματικός ἰός. Προσπαθεῖ νά σκάψει βαθύτερα τήν ψυχή του, γιά νά ἀνακαλύψει τό ἀρχαῖο κάλλος του καί ἀπ᾽ αὐτό νά ἀναβλύσει γιά νά ἐξωραΐσει τόν ἑαυτό του, ψυχῇ τε καί σώματι. Καλλιεργεῖ τήν ἀρετή καί τήν ἐπανακτᾶ ὡς γονότυπο χαρακτηριστικό του. Μέ τίς ἀρετές κοσμεῖ τό σκεῦος του, τόν ἑαυτό του, γιά νά ὑποδεχθεῖ ἐπαξίως τόν Θεό καί νά τόν φιλοξενήσει ὡς φιλόθεος. Κατά τό δυνατόν ἐνάρετος, ἁγιάζεται καί μετέχει τῆς θεότητας, ἀπό τήν ὁποία στερεῖται τή φύση, ἀλλά ἀπολαμβάνει ἐξάπαντος τή Χάρη[32]. Γίνεται τότε θεοφόρος, φέροντας τόν Θεό ἐντός του, πού τόν φωτίζει καί ἁγιάζει «ἀπό τοῦ νῦν καί ἕως τοῦ αἰῶνος»...

32. «Ὁ θεανθρώπινος ἄνθρωπος χωρίς νά εἶναι θεός παύει νά εἶναι μόνο ἄνθρωπος. Ἀπό τό "ἀνθρώπινον" διατηρεῖ τή φύση καί ἀρνεῖται τήν κυριαρχία τοῦ πτωτικοῦ ἰδιώματος· ἀπό τό "θεῖον" στερεῖται τή φύση καί προσοικειοῦται ταπεινῶς τή χάρη». *Ὅ.π.*, σ. 151.

Ἡ βίωση τοῦ χρόνου στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας

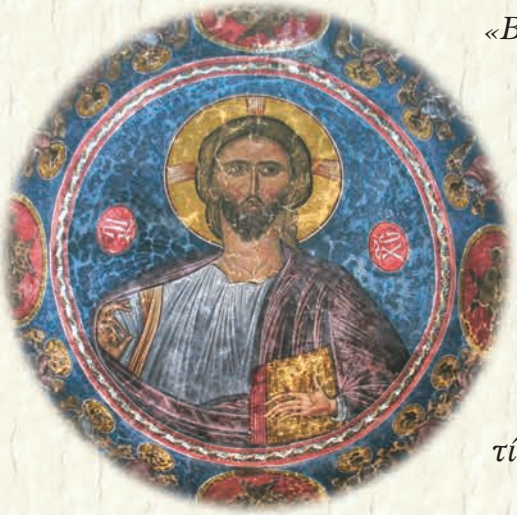

«Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μή ὡς ἄσοφοι, ἀλλ᾽ ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τόν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. Διά τοῦτο μή γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλά συνιέντες τί τό θέλημα τοῦ Κυρίου». (Ἐφ. ε΄, 15-17).

Ἀντώνιου Χαραλάμπους
Θεολόγου

Ὁ χρόνος, μαζί μέ τόν χῶρο, ἀποτελοῦν βασικά χαρακτηριστικά τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Στίς μέρες μας, βέβαια, λόγω τῶν τεχνολογικῶν μέσων ὁ παράγοντας χῶρος ἔχει λιγότερη σημασία ἀπ᾽ αὐτή πού ἔχει ὁ χρόνος, ὁ ὁποῖος κυριαρχεῖ καί δεσπόζει στήν ἀνθρώπινη καθημερινότητα. Ὁ χρόνος τρέχει καί οἱ περισσότεροι ἀπό μᾶς τρέχουμε ξοπίσω του. Σπίτι, δουλειά, σχολεῖο, φίλοι, ἐνασχολήσεις· τό καθετί ἀπ᾽ αὐτά ἀπαιτεῖ τόν δικό του ἰδιαίτερο χρόνο, σέ σημεῖο μάλιστα πού νά ἐξαντλοῦν καί νά κομματιάζουν τή ζωή μας. Ἀντί ὁ ἄνθρωπος νά ἀξιοποιεῖ σωστά τόν χρόνο πού ἔχει στή διάθεσή του, ἐντέλει ὑποδουλώνεται σ᾽ αὐτόν καί γίνεται ὑποχείριό του.

Ἡ σωστή ἀξιοποίηση τοῦ χρόνου ἔχει πολύ μεγάλη σημασία γιά τόν ἄνθρωπο. Σχετίζεται ἄμεσα μέ ὁλόκληρη τή ζωή του, τήν εὐτυ-

χία του, τή χαρά του. Χρόνος, ὅμως, χωρίς νόημα καί σκοπό γίνεται βαρύ φορτίο, τέρας φοβερό πού τρώει τίς σκέψεις καί τίς ἐπιθυμίες τοῦ ἀνθρώπου. «Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό τραγικόν καί πιό θλιβερόν ἀπό τό ἀνθρώπινον γένος, ζευγμένον εἰς τόν βαρύν ζυγόν τοῦ χρόνου καί τοῦ χώρου. Σύρει τόν χρόνον χωρίς νά γνωρίζη οὔτε τήν φύσιν, οὔτε τό νόημα, οὔτε τόν σκοπόν του. Σύρει καί τόν χῶρον, ἀλλά οὔτε αὐτοῦ γνωρίζει τήν φύσιν, τό νόημα, τόν σκοπόν. Τό ἄσκοπον, λοιπόν, εἰς τήν αἰχμαλωσίαν τοῦ παραλόγου! Συναγωνίζεται τό ἄσκοπον μέ τό παράλογον, τόν ἀγώνα ὅμως κερδίζει πάντοτε τό τραγικόν»[1].

Ποιός εἶναι ὁ σκοπός καί τό νόημα τοῦ χρόνου; Ὁ Θεάνθρωπος Χριστός. Αὐτός εἶναι «τό Α καί τό Ω, ὁ πρῶτος καί ὁ ἔσχατος, ἀρχή καί τέλος»[2]. Αὐτός ἔτεμε τήν ἱστορία στά δύο, σέ πρό Χριστοῦ καί μετά Χριστόν ἐποχή. Νικώντας τόν θάνατο καί τήν ἁμαρτία, ἀποκάλυψε στούς ἀνθρώπους μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα τόν ἀληθινό σκοπό τῆς ζωῆς τους, τόν ἁγιασμό. Πλέον, μαζί μέ τόν Χριστό ὁ χρόνος μετατρέπεται ἀπό τέρας φοβερό σέ δῶρο, εὐλογία τοῦ Θεοῦ· μέ τόν Χριστό ὁ χρόνος γίνεται προετοιμασία γιά τήν αἰωνιότητα[3].

Πολύ εὔστοχα, ὁ χρόνος ὀνομάζεται στά ἐκκλησιαστικά κείμενα «καιρός». Αὐτό σημαίνει ὅτι μέσα στήν Ἐκκλησία ὁ χρόνος βιώνεται ὡς εὐκαιρία κοινωνίας μέ τόν Θεό καί τόν πλησίον[4], ὡς χρόνος σωτηρίας. Στήν λειτουργική ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας ὁ χρόνος δέν λειτουργεῖ τόσο ὡς παρελθόν, παρόν καί μέλλον, ἀλλά ὡς σωτηριολογικός χρόνος, ὡς «νῦν» καί «παρόν» σωτηρίας[5]. Γι'

1. Ἁγίου Ἰουστίνου Πόποβιτς, *Ἄνθρωπος καί Θεάνθρωπος*, ἔκδ. Ἀστήρ, Ἀθήνα 1993, σ. 11.

2. Ἀποκ. κβ΄, 13.

3. «Ὁ χρόνος ἀποκτᾶ τό πραγματικόν του νόημα διά τῆς ἑνώσεως μέ τήν αἰωνιότητα μέσα εἰς τήν θεανθρώπινην ζωήν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ». Ἁγ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, *ὅ.π.*, σ. 18.

4. Γεωργίου Μαντζαρίδη, *Χριστιανική Ἠθική ΙΙ*, ἔκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 529.

5. Πρωτ. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, *Ἡ θεολογική μαρτυρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς λατρείας*, ἐκδ. Ἁρμός, Ἀθήνα ²1996, σ. 116.

αὐτό καί στά λειτουργικά κείμενα ἀπαντᾶμε συνεχῶς τή λέξη «σήμερον» («Σήμερον γεννᾶται», «Σήμερον κρεμᾶται»), ἀφοῦ τά γεγονότα αὐτά γίνονται ξανά παρόντα στήν Ἐκκλησία μέ τρόπο μυστικό. Σ' αὐτό τό αἰώνιο παρόν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐντάσσει ἡ Ἐκκλησία τίς διαστάσεις τοῦ χρόνου, μυσταγωγώντας τόν πιστό, μαζί μέ ὅλους τούς ἁγίους, στή βίωση τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Χριστοῦ (Γέννηση, Σταύρωση, Ἀνάσταση, Πεντηκοστή) καί στήν προσδοκία τῆς Δευτέρας του Παρουσίας.

Ὁ προσανατολισμός τοῦ χρόνου πρός τήν αἰωνιότητα ἀποτυπώνεται ἀνάγλυφα στόν τρόπο ὀργάνωσής του μέσα στήν Ἐκκλησία. Ἡ κάθε χρονική περίοδος γίνεται εὐκαιρία προσευχῆς καί δοξολογίας τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ: ὁ ἡμερήσιος κύκλος προσευχῆς (ἑσπερινός, ὄρθρος), ὁ ἑβδομαδιαῖος (μέ κέντρο τήν ἑορτή τῆς Κυριακῆς) καί ὁ ἐτήσιος (μέ κέντρο τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα) ἀγκαλιάζουν ὅλο τόν χρόνο τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Τό «ἡμερολογιακό ἔτος» μεταμορφώνεται ἐν Χριστῷ σέ «λειτουργικό ἔτος» καί κάθε στιγμή γίνεται γιορτή, συνάντηση τοῦ ἀνθρώπου μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ[6].

Εἶναι πολύ χαρακτηριστικό τό παράδειγμα τοῦ δικαίου Συμεών, στόν ὁποῖο εἶχε φανερώσει τό Ἅγιο Πνεῦμα ὅτι δέν θά πεθάνει μέχρι νά δεῖ τόν Χριστό. Ὅλη ἡ ζωή του ἦταν μία συνεχής προσδοκία τῆς συνάντησης μέ τόν Μεσσία κι αὐτή ἡ ἀναμονή τόν προετοιμάζει κατάλληλα, τόν βαθαίνει ἐσωτερικά· ὅταν, ἐπιτέλους, ὁ πρεσβύτης Συμεών παίρνει στήν ἀγκαλιά του τόν Χριστό ὡς «βρέφος τεσσαρακονθήμερον», ἀναφωνεῖ γεμάτος δοξολογία: «νῦν ἀπολύεις τόν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατά τό ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τό σωτήριόν σου...»[7].

Κατ' ἀντίστοιχο τρόπο, ἡ ζωή στήν Ἐκκλησία γίνεται προσδοκία τῆς Δευτέρας Παρουσίας Τοῦ Χριστοῦ, ὅταν τά πάντα θά γίνουν καινούργια καί ὅπου «νύξ οὐκ ἔσται ἔτι, καί οὐ χρεία λύχνου καί φωτός ἡλίου, ὅτι Κύριος ὁ Θεός φωτιεῖ

6. *Ὅ.π.*, σ. 306 καί 310.
7. Λουκ. β΄, 29-30.

αὐτούς, καί βασιλεύσουσιν εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων»[8]. Ταυτόχρονα, ὅμως, ἡ ζωή γίνεται καί ἀνάμνηση τῶν μελλόντων, ἀφοῦ τά ἔσχατα γίνονται ἤδη παρόντα μέσα στήν Ἐκκλησία. Ὅπως λέει χαρακτηριστικά ὁ π. Ἀλέξανδρος Σμέμαν, «ὅλες οἱ μέρες, ὅλοι οἱ καιροί μεταμορφωθήκανε σέ καιρούς ἀνάμνησης καί ἀπαντοχῆς. Ἀνάμνησης αὐτοῦ τοῦ ἀνεβάσματος, γιατί «εἴδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν...», ἀπαντοχῆς τοῦ Ἐρχομοῦ Του. Ὅλες οἱ μέρες, ὅλες οἱ ὧρες ἀποσκοπούσανε τώρα στό Τέλος αὐτό κάθε «φυσικῆς» ζωῆς, στήν Ἀρχή τῆς καινούριας ζωῆς»[9].

Συμπερασματικά, ὁ χρόνος στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας δέν καταργεῖται, ἀλλά καινουργεῖται, μεταμορφώνεται[10]. Συνδέεται μέ τήν αἰωνιότητα καί βιώνεται ὡς χρόνος σωτηρίας, ὡς εὐκαιρία κοινωνίας μέ τόν Θεό καί τόν συνάνθρωπο. Χρειάζεται, βέβαια, ἀπό τήν πλευρά τοῦ ἀνθρώπου προσοχή καί ἐγρήγορση, ὥστε νά διαχειρίζεται σωστά τόν χρόνο του – νά τόν «ἐξαγοράζει» κατά τόν ἀπ. Παῦλο - , μέσα ἀπό τήν ὑπακοή στό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τήν ἄσκηση, τήν προσευχή, τή συμμετοχή στά μυστήρια. Μέσα στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας ὁ χρόνος ἁγιάζεται καί γίνεται τό σημεῖο τῆς συνάντησης τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό.

8. Ἀποκ. κβ΄, 5.

9. π. Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, *Γιά νά ζήσει ὁ κόσμος*, μετάφραση Ζήσιμος Λορετζάτος, Ἀθήνα 1970, σελ. 87.

10. Πρ. Γ. Μεταλληνοῦ, *ὅ.π.*, σ. 114.

Ἡ ἀγάπη πρός τόν πλησίον καλλιεργεῖ τήν ἀγάπη πρός τόν θεό

ἁγίου Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου

Ἐπιμέλεια: Σάββα Παρῆ Θεολόγου

Ἕνα εἶναι τό ζητούμενο στή ζωή μας, ἡ ἀγάπη, ἡ λατρεία στόν Χριστό καί ἡ ἀγάπη στούς συνανθρώπους μας. Νά εἴμαστε ὅλοι ἕνα μέ κεφαλή τόν Χριστό. Ἔτσι μόνο θά ἀποκτήσουμε τή χάρη, τόν οὐρανό, τήν αἰώνια ζωή. Ἡ ἀγάπη πρός τόν ἀδελφό καλλιεργεῖ τήν ἀγάπη πρός τόν Θεό. Κανείς δέν μπορεῖ νά φθάσει στόν Θεό, ἄν δέν περάσει ἀπ' τούς ἀνθρώπους. Γιατί, «ὁ μή ἀγαπῶν τόν ἀδελφόν αὐτοῦ, ὅν ἑώρακε, τόν Θεόν, ὅν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;». Ν' ἀγαπᾶμε, νά θυσιαζόμαστε γιά ὅλους ἀνιδιοτελῶς, χωρίς νά ζητᾶμε ἀνταπόδοση. Μία ἀγάπη πού ζητάει ἀνταπόδοση εἶναι ἰδιοτελής. Δέν εἶναι γνήσια, καθαρή, ἀκραιφνής. Ἐκεῖνο, λοιπόν, πού πρέπει νά μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι ἡ ἀγάπη γιά τόν ἄλλο. Ὅ,τι κάνουμε, εἴτε αὐτό εἶναι μία ὑπόδειξη, εἴτε μία συμβουλή ἤ προσευχή, νά τό κάνουμε μέ ἀγάπη. Χωρίς τήν ἀγάπη, ἡ

1. Ἀποσπάσματα ἀπό τό βιβλίο Γέροντος Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, *Βίος καί Λόγοι*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς-Χρυσοπηγῆς, Χανιά 2009, σσ. 383-400.

προσευχή δέν ὠφελεῖ, ἡ συμβουλή πληγώνει, ἡ ὑπόδειξη βλάπτει καί καταστρέφει τόν ἄλλον, πού αἰσθάνεται ἄν τόν ἀγαπᾶμε ἤ δέν τόν ἀγαπᾶμε καί ἀντιδρᾶ ἀναλόγως. Ἔτσι, εἶναι σημαντικό νά σκορπίζουμε τήν ἀγάπη μας σ' ὅλους ἀνιδιοτελῶς, ἀδιαφορώντας γιά τή δική τους στάση ἤ ἄν μᾶς ἀγαπᾶνε ἤ ἄν μᾶς μιλᾶνε μέ καλοσύνη. Ἄς ἀφήσουμε τούς ἄλλους νά μᾶς μιλᾶνε ὅπως αἰσθάνονται. Ἄς μήν ζητιανεύουμε τήν ἀγάπη. Ἐπιδίωξη δική μας πρέπει νά εἶναι ν' ἀγαπᾶμε καί νά προσευχόμαστε μ' ὅλη μας τήν ψυχή γιά ἐκείνους. Τότε, θά προσέξουμε ὅτι ὅλοι θά μᾶς ἀγαπᾶνε χωρίς νά τό ἐπιδιώκουμε, χωρίς καθόλου νά ζητιανεύουμε τήν ἀγάπη τους. Θά μᾶς ἀγαπᾶνε ἐλεύθερα καί εἰλικρινά ἀπό τά βάθη τῆς καρδιᾶς τους χωρίς νά τούς ἐκβιάζουμε. Καί ὅταν ἀγαπᾶμε, χωρίς νά ἐπιδιώκουμε νά μᾶς ἀγαπᾶνε, θά μαζεύονται ὅλοι κοντά μας σάν τίς μέλισσες.

Ὅταν κάποιος μᾶς ἀδικήσει μέ ὁποιονδήποτε τρόπο, μέ συκοφαντίες, μέ προσβολές, νά σκεπτόμαστε ὅτι εἶναι ἀδελφός μας, πού ἔπεσε θῦμα τοῦ διαβόλου καί πρέπει νά τόν συμπονέσουμε καί νά παρακαλέσουμε τόν Θεό νά ἐλεήσει κι ἐμᾶς κι αὐτόν· κι ὁ Θεός θά βοηθήσει καί τούς δύο. Ἄν μάθουμε ν' ἀντιμετωπίζουμε τίς καταστάσεις μέ πνευματικό τρόπο καί μέ διάκριση, τότε δέν θά βασανιζόμαστε καί νά ταλαιπωρούμαστε συνέχεια. Λέει ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος ὅτι «ὅλους τούς πιστούς ὀφείλουμε νά τούς βλέπουμε σάν ἕνα καί νά σκεπτόμαστε ὅτι στόν καθένα ἀπ' αὐτούς εἶναι ὁ Χριστός. Καί νά ἔχουμε γιά τόν καθένα τέτοια ἀγάπη, ὥστε νά εἴμαστε ἕτοιμοι νά θυσιάσουμε γιά χάρη του καί τή ζωή μας. Ὀφείλουμε νά μή λέμε, οὔτε νά θεωροῦμε κανένα ἄνθρωπο κακό, ἀλλ' ὅλους νά τούς βλέπουμε ὡς καλούς. Αὐτή ἡ ἀγάπη πρός τόν ἀδελφό, μᾶς προετοιμάζει ν' ἀγαπήσουμε περισσότερο καί τόν Θεό. Τό μυστικό τῆς ἀγάπης πρός τόν Θεόν εἶναι ἡ ἀγάπη πρός τόν ἀδελφό, διότι ἄν δέν ἀγαπήσουμε τόν ἀδελφόν μας πού τόν βλέπουμε, πῶς εἶναι δυνατόν ν' ἀγαπᾶμε τόν Θεό πού δέν τόν βλέπουμε;» Νά ἔχουμε, λοιπόν,

ἀγάπη, πραότητα, εἰρήνη, νά προσευχόμαστε γιά τούς ἄλλους καί νά ἀγωνιζόμαστε νά στέλνουμε τήν ἀγαθή μας διάθεση. Ἔτσι βοηθᾶμε τόν συνάνθρωπό μας, ὅταν κυριεύεται ἀπό τό κακό. Μυστικά ἀκτινοβολεῖ τό παράδειγμά μας, ἔστω καί ἄν ὁ ἄλλος δέν εἶναι παρών. Ἡ καλύτερη ἱεραποστολή γίνεται μέ τό καλό μας παράδειγμα, τήν ἀγάπη καί τήν πραότητά μας.

Ἡ ἀγάπη, λοιπόν, πρός τόν Χριστό δέν ἔχει ὅρια, τό ἴδιο καί ἡ ἀγάπη πρός τόν πλησίον, ἡ ὁποία θά πρέπει νά ἐκτείνεται παντοῦ, στά πέρατα τῆς γῆς. Παντοῦ, σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους, γιατί ἡ ἀγάπη εἶναι πάνω ἀπ' ὅλα.

Θά κλείσω λέγοντάς σας ἕνα χαρακτηριστικό παράδειγμα. Ἦταν ἕνας ἀσκητής καί εἶχε δύο ὑποτακτικούς. Προσπαθοῦσε πολύ νά τούς ὠφελήσει καί νά τούς κάνει καλούς. Εἶχε ὅμως τήν ἀνησυχία, ἄν ὄντως προχωροῦν στήν πνευματική ζωή, ἄν προοδεύουν κι' ἄν εἶναι ἕτοιμοι γιά τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Περίμενε ἕνα σημάδι γι' αὐτό ἀπό τόν Θεό, ἀλλά δέν ἔπαιρνε καμία ἀπάντηση. Κάποια μέρα θά γινόταν ἀγρυπνία στήν ἐκκλησία μίας ἄλλης σκήτης πού ἀπεῖχε πολλές ὧρες ἀπό τή δική τους. Ἔπρεπε νά γίνει πορεία μέσα στήν ἔρημο. Ἔστειλε τούς ὑποτακτικούς του ἀπ' τό πρωί, ὥστε νά φθάσουν νωρίς γιά νά τακτοποιήσουν τήν ἐκκλησία καί ὁ γέροντας θά πήγαινε τ' ἀπόγευμα. Οἱ ὑποτακτικοί εἶχαν προχωρήσει ἀρκετά, ὅταν ξαφνικά ἄκουσαν βογγητά. Ἦταν ἕνας ἄνθρωπος βαριά τραυματισμένος καί ζητοῦσε βοήθεια:

-Πάρτε με σᾶς παρακαλῶ, τούς ἔλεγε, γιατί ἐδῶ εἶναι ἐρημιά, κανείς δέν περνάει, ποιός θά μπορέσει νά μέ βοηθήσει; Ἐσεῖς εἶστε δύο. Σηκῶστε με καί ὁδηγῆστε με στό πρῶτο χωριό.

-Δέν μποροῦμε! τοῦ εἶπαν. Βιαζόμαστε νά πᾶμε γιά τήν ἀγρυπνία, ἔχουμε πάρει ἐντολή νά ἑτοιμάσουμε.

-Πάρτε με, σᾶς παρακαλῶ! Ἄν μ' ἀφήσετε, θά πεθάνω, θά μέ φᾶνε τά θηρία.

-Δέν μποροῦμε! Τί νά κάνουμε, πρέπει νά πᾶμε στό καθῆκον μας.

Κι ἔφυγαν. Τ' ἀπόγευμα

ξεκίνησε ὁ γέροντας γιά τήν ἀγρυπνία. Πέρασε ἀπ' τόν ἴδιο δρόμο. Ἔφθασε καί στό μέρος πού ἦταν ὁ τραυματισμένος. Τόν βλέπει, τόν πλησιάζει καί τοῦ λέει:

-Τί ἔπαθες ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ; Τί ἔχεις; Ἀπό πότε εἶσαι ἐδῶ; Δέν σέ εἶδε κανείς;

-Πέρασαν τό πρωί δύο μοναχοί καί τούς παρακάλεσα νά μέ βοηθήσουν, ἀλλά βιαζόντουσαν νά πᾶνε στήν ἀγρυπνία.

-Θά σέ πάρω ἐγώ. Μήν ἀνησυχεῖς, τοῦ λέει.

-Δέν μπορεῖς ἐσύ, εἶσαι γέροντας, δέν μπορεῖς νά μέ σηκώσεις, ἀδύνατον!

-Ὄχι, θά σέ πάρω! Δέν μπορῶ νά σέ ἀφήσω!

-Μά δέν μπορεῖς νά μέ σηκώσεις.

-Θά σκύψω, καί σύ πιάσου ἀπό πάνω μου καί λίγο λίγο θά σέ πάω σέ κανένα κοντινό χωριό. Λίγο σήμερα, λίγο αὔριο θά σέ φθάσω.

Καί τόν πῆρε μέ μεγάλη δυσκολία καί ἄρχισε νά βαδίζει μέ τό βάρος ἐκεῖνο μέσα στήν ἄμμο πάρα πολύ δύσκολα. Ὁ ἱδρώτας ἔτρεχε ποτάμι καί σκεπτόταν: «ἔστω καί σέ τρεῖς μέρες θά φθάσω». Καθώς ὅμως προχωροῦσε ἄρχισε νά νιώθει τό φορτίο του πιό ἐλαφρύ, καί σέ κάποια στιγμή αἰσθάνθηκε σάν νά μήν κρατάει τίποτα. Τότε γυρίζει πίσω νά δεῖ τί συμβαίνει καί βλέπει μ' ἔκπληξη πάνω του ἕναν ἄγγελο. Ὁ ἄγγελος τοῦ εἶπε:

-Μ' ἔστειλε ὁ Θεός νά σέ πληροφορήσω ὅτι οἱ δύο ὑποτακτικοί σου δέν εἶναι ἄξιοι τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, γιατί δέν ἔχουν ἀγάπη.

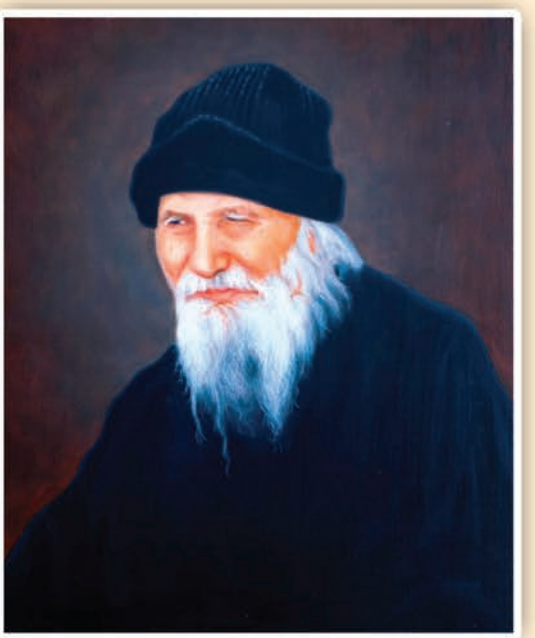

Ἡ μόνη σταθερή ἀξία

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

Στεκόταν ἀφηρημένη μπροστά στόν μικρό πάγκο τοῦ κοσμηματοπωλείου, περιμένοντας τόν κοσμηματοπώλη νά τῆς ἑτοιμάσει τό δῶρο πού εἶχε διαλέξει. Ἕναν χρυσό σταυρό, ὄχι πολύ ἀκριβό, ἀλλά οὔτε καί εὐτελῆ, γιά τόν βαφτιστικό. Ἔτσι συμφώνησαν μέ τόν σύζυγό της. Ἔκλεινε τά εἴκοσι χρόνια, θ' ἄρχιζε νέο στάδιο στή ζωή του μέ τίς σπουδές κι ἤθελαν νά τοῦ χαρίσουν κάτι καλό, ὅσο τό ἐπέτρεπαν τά οἰκονομικά τους, ἔστω καί μέ κάποια δυσκολία.

- Ἕνας σταυρός εἶναι ὅτι τοῦ χρειάζεται γιά νά τόν φυλάει. Ὥς ἐδῶ καλά πέρασε, εἶναι τόσο καλός καί σεμνός. Τώρα μπαίνει στά πιό δύσκολα. Εἶναι Χριστούγεννα, βέβαια, ἀλλά ἄς τοῦ τόν πάρουμε τώρα πού μποροῦμε. Ποιός ξέρει παρακάτω τί θά γίνει. Εἶπε ἡ ἴδια καί ὁ σύζυγος συμφώνησε.

- Ἕνας σταυρός εἶναι ἕνα καλό δῶρο. Ὁ βαφτιστικός του ἴσως νά τοῦ ἔρχεται παιδικός. Ἐξάλλου τό χρυσάφι εἶναι σταθερή ἀξία.

Αὐτό τό τελευταῖο, γιά τή σταθερή ἀξία, εἶχε ἕναν τόνο εἰρωνείας. Τά εἶχαν πεῖ τόσες φορές τόν τελευταῖο καιρό γιά τίς ἀξίες πού καταπατοῦνται, γιά τήν ἀβεβαιότητα πού πλανᾶται συνεχῶς γύρω μας, γιά τό ἄγχος καί τά διλήμματα πού πιέζουν, καθώς ξαφνικά προκύπτουν νέα προβλήματα, ἀποκαλύπτονται νέες ὕποπτες καταστάσεις...

«Σταθερή ἀξία» ἐπαναλάμ-

βανε τώρα εἰρωνικά μέσα της, κοιτάζοντας τά πολύτιμα ἀντικείμενα πού τήν περιστοίχιζαν στό κοσμηματοπωλεῖο, γιατί θυμήθηκε καί ἐκεῖνες τίς πινακίδες πού συναντοῦσε κάθε λίγο στόν δρόμο, μέ τό «ἀγοράζονται χρυσαφικά». «Σταθερή ἀξία», ὑπάρχει; Ποῦ χάσαμε αὐτή τήν ἔννοια; σκεφτόταν, ἐνῶ ὁ καταστηματάρχης μέ ἀργές κινήσεις καί ρίχνοντας ματιές στήν πόρτα τοῦ καταστήματος ἑτοίμαζε τό δῶρο. Στόν πάγκο, ἐκεῖ πού δούλευε, κάτω ἀπό τό γυαλί, ἦταν μία εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καί μία τῆς Παναγίας καί ἀνάμεσά τους μία οἰκογενειακή φωτογραφία. Ἡ γυναίκα του μ' ἕνα βρέφος στήν ἀγκαλιά, δεξιά κι ἀριστερά δύο ἀγοράκια κι ὁ ἴδιος πίσω μέ ἀνοικτή τήν ἀγκαλιά νά κρατᾶ ὅλους. Τή συγκίνησε ἡ φωτογραφία. «Θεέ, μου φύλαξέ τους» εὐχήθηκε μέσα της.

- Ἡ οἰκογένειά σας; ρώτησε, κι ἐκεῖνος μέ πλατύ χαμόγελο τῆς ἀπάντησε.

- Ναί, ἀποκτήσαμε καί τό τρίτο παιδάκι. Ἕνα κορίτσι, πού θέλαμε.

- Νά τούς χαίρεστε. Αὐτός κι ἄν εἶναι θησαυρός. Εἶπε καί, μέσα της, πρόσθεσε: «Σταθερή ἀξία».

Πῆρε τό δῶρο της, τό ἔβαλε προσεκτικά στήν τσάντα της καί βγῆκε νά συνεχίσει τά ψώνια της. «Δέν ἦταν καί πολύ φρόνιμο πού πῆρα πρῶτα τό χρυσαφικό», σκέφτηκε. «Ποῦ καταντήσαμε, νά ζοῦμε μέ τόν φόβο καί τήν ὑποψία, ποιοί; Ἐμεῖς πού καυχιόμασταν ὅτι ὅλα πηγαίνουν καλά στόν τόπο μας».

Μία μελαγχολία πλανιόταν στήν ψυχή της, καθώς περπατοῦσε στούς δρόμους τῆς πόλης. Τά μεγάφωνα πού μετέδιδαν ἐκεῖνα τά ξένα «χριστουγεννιάτικα» τραγούδια, ὁ διάκοσμος στούς δρόμους καί τίς βιτρίνες, δέν ἦταν ἀρκετά γιά νά καλύψουν αὐτό τό κάτι πού τήν βασάνιζε. Περπατοῦσε, ἔψαχνε στά καταστήματα, ἀλλά καί τό μέσα της πού δέν ἡσύχαζε καί δέν τήν ἄφηνε νά χαρεῖ ὅπως παλιά.

Τήν στενοχωροῦσε ἡ σκέψη ὅτι φέτος ἔπρεπε νά μετρᾶ καλά τά χρήματα πού θά ἔδινε καί κάποιους ἔπρεπε νά τούς βολέψει μόνο μέ συμβολικά δῶρα. Ἔτσι εἶχαν συμφωνήσει μέ τόν σύζυγό της. Ἐκτός ἀπό τόν βαφτιστικό, τά

παιδιά μόνο θά ἔπαιρναν πραγματικό δῶρο, κι αὐτό ὄχι σπάταλο. Κι ὅλοι ἔπρεπε νά εἶναι εὐχαριστημένοι πού μποροῦσαν νά κάνουν αὐτό πού ἄλλοι δέ θά μποροῦσαν. Τήν στενοχωροῦσαν οἱ ἄδειες βιτρίνες μέ τήν ἐπιγραφή, «ἐνοικιάζεται», τά «πρώην καταστήματα» πού ἔγιναν καφέ, ὁ λιγότερος κόσμος στούς δρόμους... Τέλος πάντων κάτι δέν πήγαινε μέ τό πνεῦμα τῶν ἡμερῶν στόν κόσμο ἤ στήν καρδιά της.

Πήγαινε μόνη γιά νά πάρει τά δῶρα - ἔκπληξη γιά τήν οἰκογένεια, καί ἤξερε πώς τά παιδιά ὕστερα θά τριγύριζαν, γιά νά ἐξιχνιάσουν τά μυστικά, ἀλλά αὐτά θά ἀποκαλύπτονταν μόνο τό πρωί τῶν Χριστουγέννων στήν οἰκογενειακή συγκέντρωση. Τό διασκέδαζε πάντα αὐτό τό «παιγνίδι». Μόνο τόν μεγάλο γιό, πού μπῆκε στήν ἐφηβεία φοβόταν ὅτι τό πιό πιθανόν ἦταν πώς δέ θά τόν εὐχαριστοῦσε, μία πού τό μόνο πού ζητοῦσε φέτος ἦταν νά τόν ἀφήσουν νά διασκεδάσει μόνος μέ τούς φίλους του αὐτές τίς μέρες, δίνοντας καί τά ἀνάλογα χρήματα, καί νά μή τοῦ συμπεριφέρονται σάν νά εἶναι «μωρό».

Τελείωσε μέ τό βασικό ψώνισμα καί σκεφτόταν τί ἔμενε νά κάνει... Θυμήθηκε! Ἦταν κι ἡ μικρή πού δέν ἔπαυε νά θυμίζει ὅτι φέτος εἶχαν πεῖ νά φτιάξουν μία φάτνη σάν αὐτήν πού βάζουν στήν εἴσοδο τοῦ σχολείου τους, ἔστω καί πιό μικρή. Μπῆκε σ' ἕνα χαρτοπωλεῖο καί πῆρε καφέ χαρτί καί κάποια ἄλλα πραγματάκια καί ἄρχισε νά σκέφτεται τή διαδικασία.

Στό σπίτι τήν ὑποδέχτηκαν ὁ καθένας μέ τόν τρόπο του. «Ἔφερες χαρτί;» «ἀγόρασες δῶρα»; «βρῆκες καλό δῶρο»; «Ἔλα νά δεῖς, βρήκαμε ἕνα κιβώτιο καλό γιά νά κάνουμε τή φάτνη»... Δέν πρόφταινε νά ἀπαντήσει στόν καθένα, κι ἴσως ἄλλοτε νά τῆς ἔφερνε κάποιον ἐκνευρισμό αὐτό, ὅμως αὐτή τή φορά χαμογέλασε μέ τή «σταθερή ἀξία», τήν οἰκογένεια, πού εἶχε γύρω της. «Θεέ μου, φύλαγέ μας ἀγαπημένους, Φώτιζέ μας στίς δύσκολες ὧρες...»

Τό βράδυ ἔπρεπε νά ἀσχοληθεῖ ὁπωσδήποτε μέ τή φάτνη. Ἔφεραν χαρτόνια, χαρτιά, ψαλίδι... κι ἡ μικρή ἔδινε ὁδηγίες. Ἄς εἶχε χάρη πού ἦταν

ἀρκετά μικρότερη ἀπό τούς ἄλλους καί χαριτωμένη καί περνοῦσε τό δικό της. Ὅταν τελείωσαν τήν κατασκευή, ἔσπευσε ἀνακουφισμένη νά πεῖ:

-Τί ὄμορφη φάτνη! Πιό καλή κι ἀπό τοῦ σχολείου σου.

-Αὐτή εἶναι ἡ σπηλιά. Φάτνη εἶναι ὁ τόπος πού ἔτρωγαν τά ζῶα καί ἔβαλαν τόν Χριστούλη νά κοιμηθεῖ, ἐπειδή δέν εἶχαν κούνια. Θέλουμε καί φάτνη. Ὁ παππούς εἶπε θά φροντίσει. Νά τοῦ τηλεφωνήσουμε.

Τῆς ἦλθε καί νά γελᾶ καί νά κλαίει. «Χριστέ μου, δός μου ὑπομονή, γιά χάρη Σου καί γιά χάρη της...»

Ὁ παππούς δέν ἦταν μακριά κι ἔφτασε φέρνοντας τυλιγμένη σ' ἕνα χαρτί μία πραγματικά καλοφτιαγμένη ξύλινη φάτνη.

-Εἶσαι ὁ πιό καλός παππούς τοῦ κόσμου, φώναξε γεμάτη ἐνθουσιασμό ἡ μικρούλα καί κρεμάστηκε στόν λαιμό του.

-Ποῦ βρῆκες τό ξύλο τόσο γρήγορα; Ρώτησε ἡ ἴδια μέ ἔκπληξη.

-«Ἔκλεψα» ἀπό τήν ἀποθήκη σας ἐκεῖνο τό παλιό παράθυρο... ἄχρηστο ἦταν γιά σᾶς. Τώρα ἔγινε τόσο ὡραία φάτνη. Τέτοια δέν θά ἦταν καί τοῦ Χριστοῦ ἡ φάτνη; Ἕνα ξύλο. Τά ζῶα τάιζαν μέσα.

Ἁπλά τά λόγια τοῦ παπποῦ, ἀλλά γεμάτα σοφία. Ἡ σκέψη της προχώρησε... Τέτοια ἦταν καί τοῦ Χριστοῦ ἡ φάτνη. Ἕνα ξύλο χωρίς καμιά ἀξία. Ἴσως ἀπό τά κομμάτια πού ἔμεναν ἀπό ἄλλα πιό ἀξιόλογα πράγματα. Ὅμως ἀπό τότε πού ὁ Χριστός τήν ἁγίασε μέ τήν παρουσία Του, πῆρε τόση ἀξία. Ἔγινε σύμβολο ἀγάπης, ταπείνωσης. Ἔγινε ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης καί τῆς συγκατάβασης τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἀποστάτη ἄνθρωπο. Ἔγινε μαγνήτης πού ἑλκύει κάθε εὐλαβική ψυχή. Πόσες χιλιάδες ἄνθρωποι ταξιδεύουν καθημερινά νά πᾶνε σ' ἐκεῖνο τό σπήλαιο, νά προσκυνήσουν ἔστω τό ὁμοίωμα ἐκείνης τῆς φάτνης στόν τόπο πού γεννήθηκε ὁ Χριστός! Μά κι ὁ σταυρός τοῦ Κυρίου ἕνα ξύλο δέν ἦταν; Καί μάλιστα «ξύλο ἀτιμίας», γιατί μέ σταύρωση ἐκτελοῦνταν οἱ μεγάλοι κακοῦργοι καί οἱ δοῦλοι. Ἀπό τότε ὁ σταυρός εἶναι τό ἱερότερο σύμβολό μας. Ἡ δύναμη καί τό στήριγμά μας. Ὅ,τι ἄγγιξε, σ' ὅποιο

τόπο πέρασε ὁ Χριστός πῆρε ἀξία μοναδική, ἁγιάστηκε.

Πῆγε στήν κουζίνα νά φέρει κάτι νά κεράσει ὅλους μέ τό τέλος τῶν «ἐργασιῶν» τῆς ἡμέρας, ἀφοῦ καί ἡ φάτνη ἦταν ἕτοιμη. Ἐκείνη τήν ὥρα ἐπέστρεφε ὁ μεγάλος γιός. Τόν κατάλαβε πώς ἤθελε κάτι, ἀλλά δέν τολμοῦσε νά τόν ρωτήσει. Ἄν τῆς ἔλεγε πάλι γιά ἐκείνη τήν παρέα, τή διασκέδαση... τί θά ἔλεγε; Ἄρχισε ὁ ἴδιος τήν κουβέντα, ἀλλά ὄχι αὐτήν πού φοβόταν.

-Ὁ φίλος μου ὁ Τζόζεφ, τόν ξέρεις...

-Ναί. Τί ἔγινε;

-Τούς εἶπαν νά φύγουν ἀπό τό σπίτι πού ἐνοικιάζουν. Ὁ πατέρας του δέν ἔχει δουλειά.

-Καί τί θά κάνουν;

-Ἔ, πρέπει νά φύγουν, ἀλλά δέν ἔχουν κανέναν ἐδῶ νά τούς βοηθήσει. Σκεφτήκαμε νά μαζέψουμε χρήματα, νά ποῦμε τά κάλαντα, νά κάνουμε στό σχολεῖο κάτι, ἀλλά πόσα θά βγάλουμε;

-Θέλεις νά δώσουμε κι ἐμεῖς;

-Γίνεται; Σκεφτόμαστε πῶς θά νιώθει ἄν πάει κάπου ἐντελῶς μόνος πάλι; Ἄν γίνεται νά δώσουμε κάτι... Τά ἔλεγε μέ δισταγμό γνωρίζοντας ὅτι καί γιά τούς ἴδιους εἶχαν ἀλλάξει οἱ καταστάσεις καί ἔχοντας συζητήσει ἀρκετά τίς προηγούμενες μέρες γιά τίς δικές του ἀπαιτήσεις.

-Ἐγώ θά τό συζητήσω μέ τόν πατέρα σου, νά δώσουμε ὅ,τι μποροῦμε. Νά ποῦμε καί σέ κάποιους συγγενεῖς. Πέστε καί τά κάλαντα κι ὅ,τι βγεῖ καλό θά εἶναι. Ἐσύ τί θά δώσεις;

- Ἐγώ δέ θά ζητήσω γιά τά Χριστούγεννα τίποτε. Ξέχασε τήν κουβέντα πού εἴχαμε. Καί οἱ ἄλλοι φίλοι εἶπαν νά ὀργανώσουμε κάτι ἄλλο, πιό ἁπλά νά περάσουμε τίς γιορτές καί νά βοηθήσουμε τόν Τζόζεφ.

-Μπράβο, γιέ μου. Ἔτσι νά εἶσαι πάντα. Καί νά ἔχεις ἀγάπη, τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ στήν καρδιά σου. Αὐτός εἶναι ὅ,τι σταθερό ἔμεινε καί θά μένει στή ζωή μας.

Ὅλη ἡ κούραση κι οἱ ἔγνοιες τῆς ἡμέρας διαλύθηκαν. Ἡ φάτνη ἦταν ἐκεῖ στήν ἄκρη τοῦ σαλονιοῦ, κι οἱ καρδιές ἦταν γεμάτες μέ προσμονή γιά τή μέρα τῶν Χριστουγέννων. «Ἔλα Χριστέ μου καί γίνε ὁ θησαυρός τῆς ζωῆς μας, ἡ μόνη σταθερή καί πραγματική ἀξία γιά μᾶς!», εὐχήθηκε.

Ὅλα ταπεινά καί φτωχά στή Γέννηση καί σ' ὅλη τήν πο-

ρεία τοῦ Χριστοῦ στή γῆ μας. Ἡ Βηθλεέμ δέν ἦταν παρά μία ἄσημη πόλη πού ἔχασε ἀπό παλιά τή δόξα της. Τό ἔγραψαν καί οἱ προφῆτες ὅτι ἦταν «ἐλάχιστη» χωρίς ἰδιαίτερη δόξα κι ἀξία ἀνάμεσα σ' ὅλες τίς ἄλλες πόλεις. Ὅμως ἡ Γέννηση τοῦ Χριστοῦ σ' αὐτήν τήν ἀνέβασε τόσο ψηλά. Ἀπό τότε οἱ καρδιές τῶν Χριστιανῶν στρέφονται μέ τόση ἀγάπη, μέ τόση νοσταλγία σ' αὐτό τόν τόπο. Σκύβουν μέ τόση εὐλάβεια νά προσκυνήσουν τή φάτνη, ἀλλά πόσοι συνειδητοποιοῦν ὅτι δέν εἶναι παρά ὁ τόπος πού ἔβαζαν τήν τροφή τῶν ἀλόγων; Κι ὅμως, ἔχει ἀποκτήσει τόση «δόξα», γιατί φιλοξένησε γιά λίγο τόν Χριστό.

Καί ποιοί ἦταν οἱ πρῶτοι ἐπισκέπτες στή Γέννηση; Οἱ ποιμένες, οἱ πιό ταπεινοί καί φτωχοί ἄνθρωποι. Ἀπό τότε ὅμως, πόσο ἀξιοζήλευτοι ἔγιναν! Δέ θά γιορτάσουμε ποτέ Χριστούγεννα χωρίς νά θυμηθοῦμε αὐτούς τούς ἁπλοϊκούς καί ἄσημους τότε ἀνθρώπους. Τί νά ἦταν ἡ «οἰκία», ὅπου μετά ἀπό καιρό βρῆκαν καί προσκύνησαν οἱ Μάγοι τόν Χριστό; Σίγουρα ἕνα φτωχικό σπιτάκι τῆς Βηθλεέμ, ὅπου ἔμεινε χῶρος, τώρα πού οἱ πολλοί ἄνθρωποι πού εἶχαν πάει γιά ἀπογραφή ἔφυγαν.

Ἡ Φάτνη κι ὁ Σταυρός τοῦ Κυρίου, ἡ ἀρχή καί τό τέλος τῆς ἐπίγειας πορείας Του. Πράγματα εὐτελῆ πρίν ὁ Κύριος τά ἁγιάσει μέ τήν παρουσία του. Ὅλα τά ἁγιάζει, τά μεταμορφώνει ὁ Χριστός. Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ἁγιάζεται, παίρνει δόξα οὐράνια ἀσύγκριτη μέ ὁποιαδήποτε ἀνθρώπινη δόξα, ὅταν ἀνοίγει τήν καρδιά του νά κατοικήσει μέσα ὁ Χριστός. Ἄν τήν καθαρίσουμε μέ τή μετάνοιά μας καί παλέψουμε μέ τίς κακίες καί τίς ἀδυναμίες μας, γιά νά Τοῦ δώσουμε χῶρο, δέ θά ἀρνηθεῖ νά ἔλθει, νά γεμίσει μέ τήν παρουσία τή φτωχή ὕπαρξή μας, νά τήν πλουτίσει, νά τήν λαμπρύνει.

Ὅταν ἡ καρδιά μας γίνει μία φάτνη, τότε ὅλα τά κενά, οἱ ἀνησυχίες, οἱ ἀνασφάλειες θά κατασιγάσουν. Θά κρατοῦμε μέσα μας τόν μοναδικό θησαυρό καί θά ἀποκτήσουμε ὡς ἄνθρωποι τήν πραγματική μας ἀξία. Οἱ ἅγιοι, ἄν δέν ἦταν φτωχοί φρόντιζαν νά γίνουν, δίνοντας τά πλούτη τους. Ἦταν τόσο πλούσιοι μέσα τους, ἀφοῦ φιλοξενοῦσαν τόν Κύριο.

Ὁ ἐκκλησιασμός στή ζωή τοῦ πιστοῦ

Πρωτοπρ. Κωνσταντίνου Κωνσταντίνου Θεολόγου

Ὁ ψαλμωδός τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βρέθηκε κάποτε γιά μεγάλο χρονικό διάστημα μακριά ἀπό τά Ἱεροσόλυμα, τήν πόλη τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπουσία αὐτή τόν ἔκαμε νά ἐκτιμήσει ἀκόμη περισσότερο τήν ἀξία τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ στόν ὁποῖο ἄλλοτε κατέφευγε τόσο συχνά. Τά συναισθήματά του τά ἐκφράζει πολύ παραστατικά στόν 83ο ψαλμό, μέ τά παρακάτω λόγια: «Ὡς ἀγαπητά τά σκηνώματά σου Κύριε τῶν δυνάμεων. Ἐπιποθεῖ καί ἐκλείπει ἡ ψυχή μου εἰς τάς αὐλάς τοῦ Κυρίου...»[1]. Πόσο πολύ ἀγαπητός εἶναι ὁ ναός σου Κύριε. Ἡ ψυχή μου λαχταρᾶ νά βρεθεῖ στίς αὐλές τοῦ ναοῦ σου καί λιώνει κυριολεκτικά ἀπό τόν πόθο αὐτό. Ἡ καρδιά μου καί τό σῶμα μου σκιρτοῦν ἀπό ἀγαλλίαση καί θέλουν νά ρθοῦν σέ σένα, τόν ζωντανό κι ἀθάνατο Θεό.

Τέτοια φλόγα πρέπει νά καίει τήν καρδιά τοῦ κάθε πιστοῦ. Ἡ προσέλευσή μας στό ναό τοῦ Θεοῦ, δέν πρέπει νά εἶναι προϊόν ἀνάγκης πού δημιουργεῖται ἀπό κάποια κοινωνική ὑποχρέωση. Καί ἡ παρουσία μας στό ναό, μέ κανένα τρόπο δέν πρέπει νά εἶναι τυπική. Ἄν συμβαίνει κάτι τέτοιο, ὅπως γίνεται πολλές φορές,

1. Ψαλμός 83, 2-3.

στίς περιπτώσεις πού ἔχουμε μνημόσυνα, γάμους καί μεγάλες ἑορτές Χριστούγεννα, Πάσχα, τότε σίγουρα δέν εἴμαστε μέσα στό πνεῦμα τῆς λατρείας ὅπως τό περιέγραψε παραπάνω ὁ ψαλμωδός. Μία τυπική προσέλευση στό ναό δέ θά μᾶς ὠφελήσει, διότι ἐκτός τῶν ἄλλων δέν θά μπορέσουμε νά καταλάβουμε πολλά πράγματα ἀπό τά τελούμενα καί λεγόμενα. Ὁ Πλάτωνας κάποτε εἶχε διατυπώσει τήν ἄποψη ὅτι ἡ συχνή ἐπαφή τοῦ ἀνθρώπου μέ κάποιο πρόσωπο, ἀντικείμενο ἤ ἰδέα, τόν κάνει περισσότερο οἰκεῖο σ' αὐτό[2]. Σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ ἀρχαίου σοφοῦ, ἡ συχνή προσέλευσή μας στήν Ἐκκλησία καί ἡ ἐπαφή μας μέ τή λειτουργική γλώσσα, ἀλλά καί ἡ ἐξοικείωσή μας μέ τήν προσευχή, λύνουν τό πρόβλημα τῆς κατανόησης καί τῆς ἐνεργοῦς συμμετοχῆς μας στή θεία λατρεία. Συνεπῶς δέν πρέπει νά περιμένουμε ὅτι θά κατανοήσουμε τό τί λέγεται στήν Ἐκκλησία, μέ τρόπο μαγικό. Ἡ συνειδητή καί μέ συναίσθηση τῆς ἱερότητας τοῦ χώρου πού βρισκόμαστε συμμετοχή μας στά λεγόμενα, προδιαθέτει τόν νοῦ καί τήν καρδιά μας, σέ προσευχή. Ἡ ψαλμωδία, ἄλλωστε, ὑποβάλλει στίς ψυχές μας τήν ἀπαιτούμενη κατάνυξη. Τό πρώτιστο μέλημά μας κατά τήν διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας ἀλλά καί κάθε ἀκολουθίας, ἀκόμη δέ καί τῆς κατ' ἰδίαν προσευχῆς, δέν εἶναι ὁ διανοητικός στοχασμός τῶν λεγομένων περί τοῦ Θείου, ἀλλά ἡ βίωση τῆς προσευχῆς καί διαμέσου τῆς προσευχῆς, ἡ συμμετοχή μας στή θεία ζωή καί ἡ μέθεξη τῆς ἀκτίστου θείας Χάριτος. «Ἕτερον τό λέγειν τι περί Θεοῦ, ὦ φιλόσοφε, ἕτερον τό συγγίγνεσθαι Θεῶ», λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἀπευθυνόμενος στόν Βαρλαάμ. Ἄλλο πράγμα εἶναι νά λές κάτι περί Θεοῦ καί διαφορετικό τό νά γίνεσαι ἕνα μέ τόν Θεό.

Ἕνα ἄλλο στοιχεῖο τῆς θεάρεστης καί καρποφόρας λατρείας εἶναι αὐτό γιά τό ὁποῖο μᾶς μίλησε ὁ ψαλμωδός. Δηλαδή ἡ προσέλευση στό ναό μέ λαχτάρα, μέ «κέφι», μέ καλή διάθεση. Εἰδικά γιά τή Θεία Λειτουργία πολύ μᾶς βοηθεῖ ἡ ἐκ

2. «Ἐκ πολλῆς συνουσίας (= συναναστροφῆς) περί τό πρᾶγμα αὐτό καί τοῦ συζῆν» Πλάτωνος, Ἐπιστολή Ζ΄, 341d.

τῶν προτέρων μελέτη τοῦ ἀποστολικοῦ καί εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος, ἀλλά καί ἡ μελέτη βιβλίων πού ἑρμηνεύουν τή Θεία Λειτουργία. Μέ τήν προετοιμασία αὐτή, καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς θείας λατρείας, ἰδιαιτέρως μάλιστα τότε πού οἱ ψάλτες ψάλλουν τό «πᾶσαν νῦν βιοτικήν ἀποθώμεθα μέριμναν, ὡς τόν βασιλέα τῶν ὅλων ὑποδεξόμενοι»,[3] οἱ ψυχές μας ἐλεύθερες ἀπό τίς βιοτικές μέριμνες καί ἀφιερωμένες ὁλοκληρωτικά στήν προσευχή, νιώθουν τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ καί ἐπικοινωνοῦν καρδιακά μαζί του. Ἐνῶ, ἀντίθετα, ἄν τόν λογισμό μας ἀπασχολοῦν πράγματα βιοτικά, κι ὁ νοῦς μας περισπᾶται σέ συζητήσεις μέ τούς διπλανούς μας, καί σχόλια ἄσχετα ἤ κάποτε καί ἔνοχα, τότε ἡ ψυχή μας δέν εἰρηνεύει, καί ἡ λατρεία μας δέν εἶναι εὐάρεστη στόν Θεό.

Ξετυλίγεται, πλέον, μπροστά στά μάτια μας βῆμα πρός βῆμα, ἡ θεία οἰκονομία. Ἀπάρχεται ἡ ἁγία ἀναφορά καί ἡ γῆ γίνεται οὐρανός. Τελεσιουργεῖται τό μυστήριο τῶν μυστηρίων μέ προσφέροντα καί προσφερόμενο τόν ἴδιο τόν Χριστό. Στιγμές ἱερές, στιγμές πού χαρίζουν ἀφειδώλευτα στή ψυχή, πού ἔχει καθαρίσει τόν νοῦ της ἀπό τά πάθη καί τίς ἁμαρτίες, τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τόν ὑποδέχεται καί γίνεται ἕνα μέ τόν Θεό τῶν ὅλων. Σκοπός, πλέον, τῆς Θείας Λειτουργίας δέν εἶναι ἄλλος, παρά ἡ μετοχή μας στό Ποτήριο τῆς ζωῆς. Σκοπός εἶναι νά κοινωνήσουμε· γι' αὐτό ἄλλωστε καί τελεῖται. Νά μετάσχουμε ὅλοι μας στή Θεία Εὐχαριστία, ὄχι ὅμως ἀπροϋπόθετα. Παρακαλοῦμε τόν Θεό Πατέρα, ἡ μετάληψη τῶν Ἁγίων Μυστηρίων νά μή εἶναι «εἰς κρίμα, ἤ εἰς κατάκριμα»[4]. Αὐτό φέρνει πάντα στό μυαλό μου τόν Ἀπόστολο Παῦλο πού φωνάζει στούς Κορινθίους: «ὁσάκις γάρ ἄν ἐσθίητε τόν ἄρτον τοῦτον καί τό ποτήριον τοῦτο πίνητε, τόν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἄν ἔλθῃ. Ὥστε ὅς ἄν ἐσθίῃ τόν ἄρτον τοῦτον ἤ πίνῃ τό ποτήριον τοῦ Κυρίου

3. Μέρος τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου.
4. Τέλος εὐχῆς Θείας Λειτουργίας πρίν ἀπό τό «Πάτερ ἡμῶν».

ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καί τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου. Δοκιμαζέτω δέ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καί οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καί ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω· ὁ γάρ ἐσθίων καί πίνων ἀναξίως κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καί πίνει, μή διακρίνων τό σῶμα τοῦ Κυρίου. Διά τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοί ἀσθενεῖς καί ἄρρωστοι καί κοιμῶνται ἱκανοί. Εἰ γάρ ἑαυτούς διεκρίνομεν, οὐκ ἄν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δέ ὑπό τοῦ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μή σύν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν»[5].

«Γιατί ὡσότου νά ἔρθει ὁ Κύριος, πάντοτε, ὅποτε τρῶτε αὐτό τό ψωμί καί πίνετε αὐτό τό ποτήριο, διακηρύττετε τόν θάνατο τοῦ Κυρίου. Ὅποιος, λοιπόν, τρώει τόν ἄρτο καί πίνει τό ποτήριο τοῦ Κυρίου μέ τρόπο ἀνάξιο, γίνεται ἔνοχος ἁμαρτήματος ἀπέναντι στό σῶμα καί στό αἷμα τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτό νά ἐξετάζει κανείς προσεκτικά τόν ἑαυτό του, καί τότε νά τρώει ἀπό τόν ἄρτο καί νά πίνει ἀπό τό ποτήριο. Γιατί ὅποιος τρώει τόν ἄρτο καί πίνει τόν οἶνο μέ τρόπο ἀνάξιο, χωρίς νά ἀναγνωρίζει σ' αὐτά τό σῶμα τοῦ Κυρίου, αὐτό πού τρώει κι αὐτό πού πίνει φέρνουν πάνω του καταδίκη. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατί ἔχετε ἀνάμεσά σας πολλούς ἐλαφρά καί βαριά ἀρρώστους, καθώς καί ἀρκετούς θανάτους. Ἄν ἀρχίζαμε μέ τήν ἐξέταση τοῦ ἑαυτοῦ μας, δέν θά ἐπισύραμε τήν τιμωρία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά, ὅταν ὁ Κύριος μᾶς τιμωρεῖ, μᾶς διαπαιδαγωγεῖ, ἔτσι ὥστε νά μήν ὑποστοῦμε τήν τελική καταδίκη μαζί μέ τόν κόσμο»[6].

Ταῦτα ἐνθυμούμενοι, ἀδελφοί, ἄς προσερχόμαστε στή θεία λατρεία καί εἰδικότερα στή Θεία Λειτουργία μέ φόβο Θεοῦ, μέ τή δέουσα προσοχή καί νήψη, «κι ἐσύ Χριστέ καί Θεέ μας, πού ἐκπλήρωσες τό νόμο καί τούς προφῆτες καί πραγματοποίησες τή θεία οἰκονομία γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου, γέμισε τίς καρδιές μας μέ χαρά καί ἀγαλλίαση, τώρα καί πάντοτε καί στούς ἀτέλειωτους αἰῶνες»[7].

---

5. Α΄ Κορινθίους ια΄, 26-32.
6. Μετάφραση τῶν τεσσάρων καθηγητῶν.
7. Ἡ Θεία Λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἐκδόσεις Λυδία 1989, σελ 123.

Ὑπέρβαση ἀδιεξόδων τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ

Γιάννη Ἀντωνιάδη
Θεολόγου

Ἡ σημερινή οἰκονομική κρίση πού βιώνει τό μοντέλο πάνω στό ὁποῖο στηρίχθηκε ὁ σύγχρονος τρόπος ζωῆς μας, φανερώνει καί τή γύμνια του ἀπό διαχρονικές ἀξίες μέ κέντρο τό ἀνθρώπινο πρόσωπο. Μᾶς ἀποκαλύπτεται μπροστά μας ἕνας κόσμος τρομακτικῶν ἀντιφάσεων: ἀπό τή μία ὁ ἄκρατος καταναλωτισμός, ἀπό τήν ἄλλη ἡ πείνα, ἀπό τή μία ὁ καταιγισμός πληροφοριῶν, ἀπό τήν ἄλλη ἡ ἀποξένωση, ἀπό τή μία ἡ μαζοποίηση, ἀπό τή ἄλλη ἡ μοναξιά. Ἡ κρίση μᾶς ἀποκάλυψε ὅτι τό ὑπαρξιακό ἀλλά καί τό ἠθικό ἔλλειμμα εἶναι, δυστυχῶς, πολύ μεγαλύτερο ἀπό τό δημοσιονομικό ἤ τό τραπεζικό. Ἐκμετάλλευση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο. Τό αἴσθημα τῆς ἐμπιστοσύνης χάνεται μετά τίς καθημερινές σχεδόν ἀποκαλύψεις ἀθέμιτων συμπεριφορῶν ἀνθρώπων πρός συνανθρώπους. Πλεῖστοι ὅσοι οἰκονομολόγοι καί ἄλλοι παραδέχονται πλέον ὅτι «οἱ ραγδαῖοι ρυθμοί οἰκονομικῆς μεγέθυνσης πού ἐπιτύχαμε δέν μπορεῖ νά εἶναι διατηρήσιμοι ἀπό περιβαλλοντικῆς ἤ κοινωνικῆς ἀπόψεως»[1].

Χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς ἐποχῆς μᾶς εἶναι ὁ ἀτομισμός καί συνακόλουθό του ἡ ἰδιοτέλεια. Ἡ ἔννοια τοῦ ἀτομισμοῦ σημαίνει τήν ἀπόλυτη προτεραιότητα τοῦ ἀτόμου, τῶν δικαιωμάτων του, τῆς αὐτονομίας

1. Βλ. Σπύρου Βλιάμου, «Ἡ οἰκονομία ὡς ἐπιστήμη τῆς ἠθικῆς», περ. Ἐνατενίσεις, Σεπτ.-Δεκ. 2012, σ. 36.

τοῦ ἔναντί τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Μέσα ἀπό τόν ἄκρατο ἀτομισμό ὅμως ὁδηγηθήκαμε «στόν ἐνεργό ἐγωκεντρισμό, τήν ἀδίστακτη ἰδιοτέλεια, τήν ἀδιαφορία γιά τόν ἄλλον: τόν διπλανό τῆς συμβίωσης, τόν ἑταῖρο τῆς ὀργανωμένης συλλογικότητας. Ἀδιαφορία καί γιά τούς ἀναγκαίους περιορισμούς πού ἐπιβάλλει στήν ἀτομική αὐθαιρεσία ὁ κοινός βίος»[2]. Ὅ,τι βρίσκεται πέραν τοῦ ἀτόμου τοῦ βιώνεται ἀπό τόν ἴδιο ὡς κόλαση, ὅπως ὑποστήριζε κι ὁ φιλόσοφος Σαρτρ. Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι ὅπως γράφει ὁ π. Σωφρόνιος Σαχάρωφ «ἀγωνιζόμενοι διά τήν ἀτομικήν αὐτῶν ὕπαρξιν φονεύουν τούς ἀδελφούς.....ἀντί τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης, εἰσέδυσεν εἰς τήν ψυχήν τῶν ἀνθρώπων τό ὀλέθριον πάθος: νά ἐξουσιάζουν ἐπί τῶν ἀδελφῶν, ἵνα ἐξασφαλίσουν δι' αὐτούς καί τά τέκνα αὐτῶν ἄνετον ζωήν»[3].

Ὁ νεωτερικός ἄνθρωπος δέν τοποθετεῖ τόν ἑαυτό του ὡς μέρος τῆς κτίσης, τοῦ κόσμου πού ἔπλασε ὁ Θεός ὡς κόσμημα. Πολύ περισσότερο μάλιστα, δέν συμπεριφέρεται ὡς λειτουργός, ὡς ἱερέας τῆς κτίσεως πού ὀφείλει νά ἐργάζεται καί τήν φυλάσσει[4]. Τό φυσικό περιβάλλον θεωρήθηκε ὡς κάτι τό ἄψυχο πού μποροῦσε ὁ ἄνθρωπος ἀλόγιστα νά τό ἐκμεταλλεύεται, νά τό χρησιμοποιεῖ μέχρι πλήρους ἐξάντλησης κάθε φυσικοῦ πόρου.

Γι' αὐτό καί «ἀποτέλεσμα τοῦ ἀτομοκεντρικοῦ αὐτοῦ κοσμοειδώλου ὑπῆρξε ἡ λογική τῆς συνεχοῦς ἀνάπτυξης, τοῦ ἔχω καί κατέχω, τῆς ὁλοένα μεγαλύτερης παραγωγῆς καί κατανάλωσης. Ἡ τυφλή πίστη πρός τήν πρόοδο καί ἡ ὑποταγή τοῦ σκοποῦ στά μέσα, δημιούργησαν ἐντέλει ἕναν κόσμο κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωση τοῦ ἐγωκεντρικοῦ ἀτόμου»[5].

---

2. Χρήστου Γιανναρᾶ, «Ἀτομοκεντρισμός, δηλαδή ὑπανάπτυξη», ἐφημ. Καθημερινή τῆς Κυριακῆς, 30 Μαρτίου 2008, σελ. 29.

3. Ἀρχιμ. Σωφρόνιου Σαχάρωφ, *Περί Προσευχῆς*, μτφρ. Ἱερομ. Ζαχαρίας, Ἔσσεξ Ἀγγλίας: Ἱερά Πατριαρχική καί Σταυροπηγιακή Μονή Τιμίου Προδρόμου, 1993, σ. 242-243.

4. Βλ. Γένεση 2: 15.

5. Βλ. Φωτίου, Ἐκκλησία, σ. 20.

Ὁ κόσμος μας σήμερα βρίσκεται ἐν πολλοῖς πρό μεγάλου ἀδιεξόδου. Ὁ πολιτισμός πού ἀναπτύχθηκε μέ ἐπίκεντρο τό ἄτομο καί τίς ἀνάγκες τοῦ τείνει νά καταρρεύσει. Τό ἐρώτημα, βέβαια, τίθεται στίς μέρες μας ἐπιτακτικό ὅσο ποτέ ἄλλοτε: Ὑπάρχει κάτι πού μπορεῖ νά ἀναπληρώσει αὐτό τό μοντέλο τῆς ἀπόλυτης προτεραιότητας τοῦ ἀτόμου ἔναντι τῆς κοινότητας καί τῆς κοινωνίας; Ὑπάρχει κάτι πού μπορεῖ νά ὑποκαταστήσει τήν ἀναγκαιότητα τῆς χρησιμοθηρίας;

Ἡ ὀρθόδοξή μας θεολογία προκρίνει τήν υἱοθέτηση ἑνός καινούργιου κοσμοειδώλου, μίας νέας ἀντίληψης γιά τά πρωτεύοντα καί τά οὐσιώδη τῆς ζωῆς. Αὐτό, βέβαια, προϋποθέτει ὅτι θά πρέπει νά θέσουμε ὡς προτεραιότητά μας μείζονα ὑπαρξιακά ἐρωτήματα: «τί εἶναι ὁ Θεός, ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἀγάπη. Τί εἶναι ἡ ζωή, ὁ ἔρωτας, ὁ θάνατος»[6].

Γιά νά ὑπάρξει ἐναλλακτική πρόταση ζωῆς ὀφείλει αὐτή νά ἐκκινεῖ ἀπό μία διαφορετική ὀντολογία, τήν «προσωποκεντρική ὀντολογία τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας»[7]. Σύμφωνα μέ αὐτή, καταργεῖται ἡ ὅποια σχέση καί διάσπαση μεταξύ Θεοῦ, ἀνθρώπου καί φύσης. Αὐτά βρίσκονται σέ ἁρμονική σχέση καί ἀναφορά. Μέσα σέ μία τέτοια σχέση «τά πάντα ἀλληλοπεριχωροῦνται μέσα στή μεγάλη κοσμική λειτουργία πού εἶναι ἡ ζωή»[8]. Κι αὐτό συμβαίνει γιατί «τό συναμφότερον ἀποτελεῖ τόν τρόπο ὕπαρξης τοῦ Θεοῦ, γιατί ὁ ἴδιος ὁ Θεός εἶναι ἁρμονική κοινωνία τριῶν προσώπων: τοῦ Πατρός, τοῦ Υἱοῦ, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τοῦ ἐγώ, τοῦ ἐσύ, τοῦ ἄλλου. Τοῦ ἀγαπῶντος, τοῦ ἀγαπημένου, τοῦ συναγαπημένου»[9].

Ἑπομένως, τό Πρόσωπο δέν μπορεῖ νά συνυπάρξει μέ τό ἄτομο. Ἡ κρίση ἐξατομίκευσης τοῦ νεωτερικοῦ πολιτισμοῦ κα-

6. Βλ. Φωτίου, αὐτόθι.
7. Φωτίου, Ἐκκλησία, σ. 24.
8. Φωτίου, αὐτόθι.
9. Φωτίου, αὐτόθι.

τέδειξε περίτρανα μέσα ἀπό τούς δύο παγκοσμίους πολέμους, τίς σοσιαλιστικές ἐπαναστάσεις, τόν ψυχρό πόλεμο καί τή σημερινή οἰκονομική κρίση ὅτι ἔχει ἀποτύχει ὡς μοντέλο πολιτισμοῦ. Ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Θεόδωρος Ζιάκας, ἡ μετάβαση ἀπό τό ἄτομο στό Πρόσωπο δέν εἶναι ὁμαλή καί γραμμική ἀλλά εἶναι «προϊόν κρίσης, μέσω τῆς ὁποίας τό ἄτομο καταρρέοντας ἐσωτερικά ζητᾶ τήν ἀναγέννησή του σέ ἕνα ἀνώτερο ὑπαρξιακό ἐπίπεδο»[10]. Τό Πρόσωπο ὑπερβαίνει τόν ἐγωισμό, ἀνοίγεται μέ θυσιαστική ἀγάπη πρός τόν ἄλλο διαμέσου τοῦ ὁποίου ὁδηγεῖται στόν Θεό. Τό Πρόσωπο ὑπῆρξε τό ἰδανικό ζητούμενο γιά ἕνα ὁλόκληρο πολιτισμό. Τόν Βυζαντινό, στόν ὁποῖο ταυτιζόταν μέ τόν Ἅγιο. Ἡ προτροπή τοῦ Χριστοῦ "Ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγώ Ἅγιός εἰμι" (Α΄ Πέτρου α΄, 16) δέν εἶχε μόνο θεωρητικό περιεχόμενο ἀλλά γιά τήν Ἐκκλησία σέ κάθε ἐποχή ἀποτελεῖ ὁδοδείκτη ζωῆς. Κατά τήν περίοδο τῆς Ρωμαϊκής μας αὐτοκρατορίας, ὅλοι ἤθελαν νά ἁγιάσουν, νά γίνουν δηλαδή Πρόσωπα, ἀκόμα καί πολλοί αὐτοκράτορες. «Ἡ πίστη στήν ἐφικτότητα τοῦ ἐπιθυμητοῦ δέν εἶχε χαθεῖ. Ἄλλωστε τό Εὐαγγέλιο εἶναι "χαρμόσυνο ἄγγελμα" ἐπειδή ἀκριβῶς ἐπαγγέλλεται τήν ἐφικτότητά του "ὡς ἐν οὐρανῷ καί ἐπί τῆς γης" (Ματθ. στ΄, 10)»[11]. Αὐτό πού κάνει τόν ἅγιο νά εἶναι Ἅγιος- Πρόσωπο, εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς «ἀντικατάστασης μέσα του τῆς αὐτοκυριαρχικῆς θέλησης γιά δύναμη ἀπό τήν Ἀγάπη»[12].

Στούς τραγικούς καί ἄφιλους αὐτούς καιρούς πού ζοῦμε ἡ Ἐκκλησία διδάσκει. Ὄχι ὅμως μέ ξύλινα λόγια κι ἀνέξοδα κηρύγματα, ἀλλά μέ θυσιαστική ἄσκηση τῆς διακονίας της πρός ὅλους. Ἡ ὑπέρβαση τοῦ ἀτόμου γίνεται μέσα ἀπό τήν ἄσκηση, τήν λιτότητα, τήν ἐγκράτεια[13]. Μέ τή συνείδηση στραμμένη

10. Θεόδωρου Ζιάκα, «Ἀπάντηση στό Στέλιο Ράμφο», περ. Ἄρδην τ. 19 - 20, Ἀπρίλιος - Ἰούνιος 1999.
11. Ζιάκα, αὐτόθι.
12. Ζιάκα, αὐτόθι.
13. Πρβλ. Γ. Ἰ. Μαντζαρίδη, *Χριστιανική Ἠθική Ι*, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 57.

στό πνεῦμα τῶν Μακαρισμῶν τοῦ Κυρίου πού καθορίζουν τήν ταυτότητα τῶν προσώπων καί τό ἦθος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐντέλει, ὀφείλουμε σήμερα, ἐάν θέλουμε νά ὑπερβοῦμε τά ἀδιέξοδα τοῦ Νεωτερικοῦ μας πολιτισμοῦ, νά ἀνακαλύψουμε ὅτι ἀληθινά πλούσιοι δέν εἶναι οἱ ἔχοντες καί κατέχοντες ἀλλά «ὅσοι νιώθουν τόν ἑαυτό τους φτωχό μπροστά στόν Θεό, ὅσοι θλίβονται γιά τίς ἁμαρτίες τους, ὅσοι φέρονται μέ πραότητα στούς ἄλλους, ὅσοι πεινοῦν καί διψοῦν γιά δικαιοσύνη, ὅσοι δείχνουν ἔλεος στούς ἄλλους, ὅσοι ἔχουν καθαρή καρδιά, ὅσοι φέρνουν τήν εἰρήνη στούς ἀνθρώπους, ὅσοι διώκονται γιά τήν ἐπικράτηση τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ»[14].

Τό ζητούμενο, ἑπομένως, σέ μᾶς σήμερα, σ' αὐτούς τούς ἀνέστιους καιρούς εἶναι ἡ δημιουργία κοινωνίας Προσώπων. Αὐτή ἡ κοινωνία, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ καθηγητής κ. Σταῦρος Φωτίου, δέν εἶναι ἁπλῶς στά λόγια ἀλλά γίνεται πράξη ζωῆς. Γι' αὐτό «πατριώτης εἶναι ὁ ἀκέραιος λειτουργός, ὁ γρηγορῶν ἰατρός, ὁ ἀληθεύων πολιτικός. Πατριώτης εἶναι ὁ πολίτης πού πληρώνει ἀγόγγυστα τούς φόρους, ὁ δάσκαλος πού δωρίζεται στούς μαθητές...»[15]. Σέ μία προσωποκεντρική κοινωνία τά πάντα καί ἐν πᾶσι περιχωροῦνται στήν Ἀλήθεια. Καί Ἀλήθεια, σύμφωνα μέ τήν ὀρθόδοξη θεολογία μας, εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός[16].

14. Ματθ. ε΄, 3-11.
15. Φωτίου, Ἐκκλησία, σ. 31.
16. Ἰωάν. ιδ΄, 6.

Ὁ πατήρ Γεώργιος Καψάνης

Κώστα Κωνσταντίνου Θεολόγου

Ὁ μακαριστός πατήρ Γεώργιος Καψάνης, Προηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, ἀποτελεῖ μία τῶν ἐπιφανῶν μορφῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους καί τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ἐκοιμήθη ἐπί τῶν ἡμερῶν μας, στίς 8 Ἰουνίου 2014, ξημερώματα τῆς Πεντηκοστῆς.

Ὁ πατήρ Γεώργιος Καψάνης γεννήθηκε στό Παλαιό Φάληρο ἀπό γονεῖς πού διακατέχονταν ἀπό ἐκκλησιαστική παιδεία. Ὁ ἴδιος, σέ μία ἀπό τίς ὁμιλίες του, ἀναφέρει ὅτι ἀπό μικρός ἀγάπησε τόν Χριστό καί τήν Ἐκκλησία. Ποθώντας τόν Χριστό, ἀκολούθησε τή σπουδή τῆς Θεολογίας, καί ἐπιθυμώντας νά διευρύνει τίς γνώσεις του, μετέβη στό ἐξωτερικό, ὅπου διέτριψε στόν τομέα τῆς Ποιμαντικῆς. Ἀκολούθως, διορίστηκε ὡς συνεργάτης καί βοηθός τοῦ καθηγητῆ Κ. Μουρατίδη, στήν ἕδρα τοῦ κανονικοῦ δικαίου στή Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν. Τότε ἦταν πού συνέγραψε τή διατριβή του, μέ θέμα: «Ἡ ποιμαντική τῶν φυλακισμένων».

Ὄντας ἐνάρετος ἄνθρωπος μέ ἀγωνιστικό φρόνημα, ἐκτός ἀπό τήν ἐκπόνηση τῆς πανεπιστημιακῆς του ἐργασίας, πρωτοστάτησε καί γιά τήν ἵδρυση, στό Παλαιό Φάληρο, τοῦ ἱδρύματος «Παντοκράτωρ», ὅπου διοργάνωνε ποικίλες πνευματικές ἐκδηλώσεις καί

δραστηριότητες πρός ὠφέλεια πολλῶν. Τό 1972 δέχτηκε ταπεινά τό κάλεσμα τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς καρδιᾶς του καί εἰσῆλθε στόν μοναχισμό. Ἐκάρη μοναχός στήν Ἱερά Μονή Πεντέλης καί στή συνέχεια χειροτονήθηκε διάκονος καί ἱερομόναχος.

Στά τέλη τοῦ 1972 κλήθηκε ἀπό τόν μητροπολίτη Χαλκίδας νά ἐπανδρώσει τήν ἐγκαταλελειμμένη Ἱερά Μονή Ἁγίου Γεωργίου Ἁρμᾶ. Ὡς ἀρχιμανδρίτης καί πνευματικός ἐπέλεξε τούς πρώτους μοναχούς, οἱ ὁποῖοι ἀποτέλεσαν τόν πυρήνα τῆς συνοδείας του. Στήν ἱστορική μονή τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ἁρμᾶ, μέ τόν πράο πνευματικό πατέρα Γεώργιο καί τήν ταπεινή συνοδεία του, πολλοί πιστοί βρῆκαν παρηγοριά καί δύναμη Χριστοῦ. Ἡ Μονή μέ τίς ἀκολουθίες της ἔγινε πνευματική ὄαση γιά τήν εὐρύτερη περιοχή τῆς Χαλκίδας.

Τόν Ἰούλιο τοῦ 1974 μετέβη μέ τή συνοδεία του, μετά ἀπό πρόσκληση, στό Ἅγιο Ὄρος. Ἡ Ἀθωνική Πολιτεία τούς παραχώρησε τήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου, ἡ ὁποία μάλιστα εἶναι ἀφιερωμένη στόν ἅγιο Νικόλαο. Στό μοναστήρι αὐτό ὁ π. Γεώργιος ἐγκαταστάθηκε μόνιμα μαζί μέ τή συνοδεία του. Προσέλαβε τά τοῦ Ἁγίου Ὄρους καί μέ προσωπικό ἀγώνα ἀνέδειξε τό μοναστήρι. Ὁ ἴδιος ἀποτελοῦσε πρότυπο μοναχοῦ. Ἀντιμετώπιζε τίς δυσκολίες καί τίς δοκιμασίες μέ νηφαλιότητα καί ψυχραιμία. Συγχωρητικός, καθώς ἦταν, καθοδηγοῦσε τά πολυάριθμα πνευματικά του παιδιά μέ ἀγάπη καί διάκριση. Δίδασκε Χριστό μέ τό ἦθος του. Καλοκάγαθος, ἤπιος, σεμνός καί ταπεινός ἀγωνιστής (παρ' ὅλες τίς ἀσθένειές του), ἄξιος συνεχιστής τῆς ἁγιορείτικης παράδοσης, ἐνέπνευσε πολλούς ἀδελφούς στόν κοινοβιακό μοναχισμό, γιά νά ἔχει σήμερα ἡ Μονή Ὁσίου Γρηγορίου μεγάλη μοναστική ἀδελφότητα, ἄρτια καλλιεργημένη πνευματικά.

Ὁ λόγος του, κατανοητός, πνευματικός καί οὐσιώδης, ἦταν ὄντως θεολογικός, γιατί ὁ ἴδιος στηριζόταν στήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅ,τι ἔλεγε ἤ ἔγραφε ὁ πατήρ Γεώργιος Καψάνης ἦταν βαρυσήμαντο, γιατί πήγαζε ἀπό τήν καρδιά του καί ἀνταποκρινόταν στόν βίο του. Τό συγγραφικό του ἔργο ἀποτελεῖ σημαντική ἀναφορά στόν χῶρο τῆς Θεολογίας. Οἱ παρεμβάσεις του, μέ τή γραφίδα ἤ τόν λόγο του, γιά διάφορα θέματα πού ἀφοροῦσαν τήν Ἐκκλησία καί τήν εὐρύτερη κοινωνία, ἦσαν εὔστοχες καί ἀποτελεσματικές.

Ἔλαβε θέση μπροστά στόν κίνδυνο τῆς πανθρησκείας καί σέ ἐπιβουλές κατά τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς ὀρθόδοξης Πίστης, ὅπως γιά παράδειγμα στό διαθρησκειακό διάλογο, στό διάλογο τοῦ Παγκόσμιου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, στό διάλογο μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους, στά ἐκπαιδευτικά προγράμματα καί στό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Ἀντιπαρατάχθηκε μέ σθένος καί ἀποφασιστικότητα στή νομιμοποίηση τῶν ἀμβλώσεων, στή δήμευση τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας. Ὅταν προβαλλόταν ἡ ταινία τοῦ Σκορτσέζε «Ὁ τελευταῖος πειρασμός» τοῦ Καζαντζάκη, μαζί μέ σύσσωμη τήν ἁγιορείτικη πολιτεία ἀπαίτησαν ἀπό τούς ἄθεους καί τήν τότε κυβέρνηση τῆς Ἑλλάδας τόν σεβασμό στόν Χριστό πού πιστεύουμε.

Ὁ π. Γεώργιος Καψάνης, ὡς ποιμένας, ἀγάπησε ἰδιαίτερα καί τήν Ἱεραποστολή. Μέ τίς εὐλογίες τοῦ Γέροντα, πατέρες τῆς Μονῆς ὑπηρετοῦν ἐδῶ καί τριάντα πέντε χρόνια τήν ὀρθόδοξη ἱεραποστολή στήν Ἀφρική, στό Ζαΐρ (σημερινό Κονγκό). Ὁ μακαριστός ἱερομόναχος π. Κοσμᾶς καί ὁ νῦν ἐπίσκοπος Κατάγκας Θεοφιλέστατος Μελέτιος βοήθησαν ἰδιαίτερα τό ἔργο τῆς ὀρθόδοξης ἱεραποστολῆς στό Κολουέζι καί στήν Κατάγκα. Πατέρες τῆς Μονῆς ὑπηρετοῦν τήν ὀρθόδοξη ἱεραποστολή στήν Ταϊβάν, Ρουάντα καί Μπουρούντι.

Ὁ Γέροντας ἐπέδειξε ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον καί γιά τόν μείζονα ἑλληνισμό. Ἔστειλε ἱερομονάχους ἀπό τή Μονή Γρηγορίου στήν Ἀλβανία, στήν ὁμογένεια τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καί τῆς Ἀγγλίας, γιά νά ἐξομολογήσουν καί νά καθοδηγήσουν πνευματικά τούς χριστιανούς τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Ὁ ἴδιος, ὅπως καί ἄλλοι ἱερομόναχοι τῆς Μονῆς, εἶχαν τήν πνευματική εὐθύνη καί τήν καθοδήγηση πολλῶν γυναικείων μοναστηριῶν.

Τόν καλό Ποιμένα ἀπασχολοῦσαν πολύ καί τά προβλήματα τῶν νέων, κυρίως αὐτῶν πού ἦταν ἐξηρ-

τημένοι ἀπό ναρκωτικές οὐσίες. Στήριξε πολλούς πνευματικά.

Ὁ πατήρ Γεώργιος Καψάνης εἶχε μεγάλη ἀγάπη καί γιά τήν Κύπρο, τήν ὁποία ἐπισκέφτηκε τό 1985, μετά ἀπό πρόσκληση τῶν φίλων τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Παραθέτουμε ἕνα ἀπόσπασμα ἀπό ὁμιλία του, κατά τήν τότε ἐπίσκεψή του στό νησί μας:

«...Εὐχαριστῶ τόν Θεό, διότι ἡ ἁγία Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, παρά τούς πειρασμούς καί τίς δυσκολίες, κρατάει ἀνόθευτο τό Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ καί τήν ἁγία μας ὀρθόδοξο παράδοση. Ἐάν ἔχει κάποιο νόημα ἡ παρουσία μου ἐδῶ, αὐτό τό βρίσκω περισσότερο στό νά ἔχουμε μία κοινωνία ἀγάπης ἐν Χριστῷ μεταξύ μας καί νά σᾶς μεταφέρω τήν εὐλογία καί τόν χαιρετισμό τῶν πατέρων τοῦ Ἁγίου Ὄρους καί τή διαβεβαίωση ὅτι οἱ πατέρες τοῦ Ἁγίου Ὄρους, μερικοί ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι προσφορά δική σας καί μάλιστα ἐκλεκτή προσφορά πρός τό ἁγιώνυμο Ὄρος, προσεύχονται γιά σᾶς, ἀγρυπνοῦν γιά σᾶς καί πονᾶνε γιά σᾶς. Καί ταπεινά πάλι νά ζητήσω καί τίς δικές σας προσευχές γιά τούς μοναχούς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, οἱ ὁποῖοι δέν εὑρίσκονται ἐκεῖ γιά τόν ἑαυτό τους, ἀλλά εὑρίσκονται γιά νά εἶναι μία προσφορά καί μία θυσία ὅλης τῆς Ἐκκλησίας καί μία συνεχής καί ἀνύσταχτος ἱκεσία ὅλης τῆς Ἐκκλησίας πρός τόν ἐν Τριάδι Θεό, χάριν ὅλων τῶν ὀρθοδόξων καί ὅλου τοῦ κόσμου.

Ὅπως ἀκούσατε, τό θέμα μου εἶναι ἡ σημασία τῆς ἑλληνορθοδόξου παραδόσεώς μας. Ἐδιάβασα παλαιά ὅτι ἡ Κύπρος ἐχαρακτηρίζετο ὡς νῆσος τῆς Ἀφροδίτης. Μετά ἔτυχε νά διαβάσω ἄλλα βιβλία, ὅπου εἶδα ὅτι δέν εἶναι μόνο ἡ νῆσος τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλά εἶναι καί ἡ νῆσος τῆς Παναγίας καί ἡ νῆσος τῶν Ἁγίων. Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας, πού κατοικοῦσαν αὐτά τά εὐλογημένα χώματα, δέν ἐγνώριζαν τόν ἀληθινό Θεό. Διψοῦσαν γιά τήν ἀλήθεια, ἀλλά τήν ἀλήθεια δέν τήν ἐγνώριζαν. Καί ἦταν φυσικό νά λατρεύουν τά εἴδωλα, νά λατρεύουν τήν ἐξωτερική ὄψη τῶν

πραγμάτων, νά λατρεύουν τή σαρκική ὀμορφιά. Στό πρόσωπο τῆς Ἀφροδίτης ἐλάτρευαν τή σαρκική ὀμορφιά. Ὅμως αὐτό δέν τούς ἀνέπαυε, γιατί διψοῦσαν γιά κάτι ἀνώτερο, διψοῦσαν γιά τόν ἀληθινό Θεό.

Καί ὅταν ὁ Υἱός καί ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησε καί οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι Παῦλος, Βαρνάβας καί ὁ ἅγιος Λάζαρος ἦλθαν ἐδῶ καί ἐκήρυξαν τόν Χριστό, τότε οἱ Κύπριοι, πού ἐλάτρευαν τήν Ἀφροδίτη καί τή σαρκική ὀμορφιά, ἔμαθαν ὅτι ὑπάρχει ἡ ἀληθινή ὀμορφιά, ἡ πνευματική ὀμορφιά, γιά τήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλασμένος καί στήν ὁποία μόνο ἀναπαύεται ἡ ψυχή του. Καί ὅτι ἡ σαρκική ὀμορφιά δέν εἶναι παρά κάτι τό παροδικό, κάτι τό μάταιο. Ὅταν ἀνοιχτοῦν τά μάτια τοῦ ἀνθρώπου, βλέπει ἐκείνη τήν ἄλλη ἄρρητη, ἀνέκφραστη, οὐράνια ὀμορφιά, τό οὐράνιο κάλλος, ὅπως λένε οἱ ἅγιοι Πατέρες μας. Καί αὐτό τό οὐράνιο κάλλος τό βρῆκαν οἱ χριστιανοί στό πρόσωπο τῆς Παναγίας μας, τῆς κυρίας Θεοτόκου.

Καί τότε ἡ νῆσος τῆς Ἀφροδίτης ἀφιερώθηκε στήν Παναγία. Γέμισε ἐκκλησίες καί μοναστήρια καί θαυματουργές εἰκόνες, πού εἶναι ἀφιερωμένες στήν Παναγία. Ὅλα σχεδόν τά μοναστήρια σας εἶναι ἀφιερωμένα στή χάρη τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Καί τήν ὀμορφιά αὐτήν τή βρῆκαν οἱ Κύπριοι Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες προπάτορές μας καί στούς ἁγίους τοῦ Θεοῦ. Καί ἔτσι ἡ Κύπρος γέμισε ἀπό ἁγίους ἀνθρώπους, πού γνωρίζετε ἐσεῖς πόσοι πολλοί εἶναι, καί οἱ ὁποῖοι ἐστόλισαν καί ὀμόρφυναν αὐτό τό νησί καί ἔκαναν σέ ὅλες τίς γωνιές αὐτοῦ τοῦ εὐλογημένου νησιοῦ νά παρουσιασθεῖ τό οὐράνιο κάλλος τῆς ἁγιότητος, νά παρουσιασθοῦν οἱ ἄνθρωποι οἱ γεμάτοι ἀπό τό φῶς τοῦ Χριστοῦ, οἱ γεμάτοι ἀπό τή χάρη τοῦ Θεοῦ. Καί ἔτσι νά δοῦν οἱ ἄνθρωποι ὅλοι καί νά πιστέψουν στόν ἀληθινό Θεό, βλέποντας τούς ἁγίους, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰκόνες τοῦ ζωντανοῦ καί ἀληθινοῦ Θεοῦ καί τοῦ οὐράνιου κάλλους.

Ἔτσι, λοιπόν, ὁ ἑλληνικός προχριστιανικός κόσμος, ὁ ὁποῖος λαχταροῦσε τόν Θεό, νοσταλγοῦσε τόν Θεό, ἀλλά δέν τόν ἔβρισκε, ὅταν τόν βρῆκε, δόθηκε στόν Χριστό, τόν Θεάνθρωπο. Καί ὁ Ἕλληνας ἄνθρωπος βαπτίστηκε, μπῆκε στήν Ἐκκλησία καί μαζί του μπῆκε καί ὁ πολιτισμός του καί ἡ φιλοσοφία του καί ὅλα

αὐτά βαφτίστηκαν μέσα στήν Ἐκκλησία, προσελήφθησαν ἀπό τήν Ἐκκλησία, πού εἶναι τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καί ἀπό αὐτήν τήν πρόσληψη καί ἀπό αὐτό τό βάπτισμα τοῦ Ἕλληνος ἀνθρώπου στήν Ἐκκλησία, στό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, βγῆκε ὁ Ἕλλην Χριστιανός ἄνθρωπος, ὁ Ἕλληνας Ὀρθόδοξος ἄνθρωπος καί ὁ ἑλληνορθόδοξος πολιτισμός μας.

Ἀπό αὐτό τό βάπτισμα βγῆκαν οἱ ὡραῖες παραδόσεις, οἱ ἑλληνορθόδοξες τοῦ λαοῦ μας. Βγῆκαν τά ὡραῖα ἑλληνορθόδοξα ἔθιμά μας, βγῆκε ἡ ὡραία ἑλληνική ὀρθόδοξη γλώσσα μας, ἡ ἴδια γλώσσα μέ τούς ἀρχαίους, ἡ ὁποία, ὅμως, χαριτώθηκε μέ τή χάρη τοῦ Χριστοῦ. Καί δέν εἶναι ἁπλῶς ἑλληνική γλώσσα, ἀλλά εἶναι σήμερα ἑλληνική χριστιανική ὀρθόδοξη γλώσσα. Ἀπό αὐτό τό βάπτισμα, τήν πρόσληψη, βγῆκε ἡ ὡραία ὀρθόδοξη οἰκογενειακή ζωή, ἡ ὡραία ὀρθόδοξη κοινωνική ζωή τοῦ λαοῦ μας καί γενικά, αὐτό πού λέμε σήμερα, ὁ ἑλληνορθόδοξος πολιτισμός μας... Καί ἐγώ αὐτόν τόν πολιτισμό, μόλις πάτησα τήν Κύπρο, τόν ὀσφράνθηκα...»

Κατά καιρούς, ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου προσκαλοῦσε πατέρες ἀπό τή Μονή γιά ὁμιλίες, συνέδρια καί πνευματική καθοδήγηση. Ὁ Γέροντας εὐλογοῦσε τήν κάθοδο τῶν ἱερομονάχων του στό πολύπαθο νησί μας. Πολύτιμη εἶναι ἡ παρουσία τῶν Γρηγοριατῶν πατέρων στίς ἐνορίες καί στά σχολεῖα μας.

Κύπριοι πατέρες μονάζουν στή Μονή Γρηγορίου. Ὅταν ὁ μακαριστός Γέροντας δοκιμαζόταν ἀπό πολλά προβλήματα ὑγείας, παραιτήθηκε ἀπό τήν ἡγουμενία. Οἱ πατέρες ἐξέλεξαν ὡς νέο ἡγούμενό τους τόν γέροντα Χριστοφόρο, ὁ ὁποῖος εἶναι Κύπριος καί κατάγεται ἀπό τόν κατεχόμενο Καραβά.

Εὐχαριστοῦμε τόν μακαριστό ἡγούμενο πατέρα Γεώργιο Καψάνη, τόν νῦν ἡγούμενο γέροντα Χριστοφόρο καί τούς πατέρες τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου γιά τή μεγάλη τους ἀγάπη καί τίς προσευχές τους γιά τούς ἀνθρώπους καί τόν πολιτισμό τῆς Κύπρου. Πιστεύουμε ὅτι ὁ μακαριστός Γέροντας, ἀναπαυόμενος ἐν Χριστῷ, δέεται ὄχι μόνο ὑπέρ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων τῆς Κύπρου, ὄχι μόνο ὑπέρ ἁπάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ἀλλά καί ὑπέρ πάσης τῆς κτίσεως, γιατί ἡ καρδιά του ἦταν πλήρης ἀγάπης Χριστοῦ. Αἰωνία του ἡ μνήμη!

Σελίδες ἀπό τήν ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Ἐκκλησιαστικές μορφές τοῦ 4ου - 9ου αἰώνα στήν Κύπρο

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Θεολόγου – Δρος Φαρμακευτικῆς

Μέρος Η΄

Ἡ ἐποχή τοῦ αὐτοκράτορα Ἡρακλείου καί ἡ Κύπρος

Μία σημαντική μορφή ἀρχιερέα πού ἀναδείχθηκε στήν Κύπρο ὡς ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντίας καί ἀκολουθεῖ χρονικά τόν Ἅγιο Ἰωάννη τόν Ἐλεήμονα εἶναι ὁ Ἀρκάδιος Α΄. Κατά προσέγγιση, ἡ περίοδος τῆς ἀρχιερατίας του διαρκεῖ ἀπό τό 625 μέχρι τό 641/642 μ.Χ. Ὁ Ἀρκάδιος Α΄ διαδέχθηκε στή Μητρόπολη Κωνσταντίας τόν Πλούταρχο. Καί οἱ δύο ἀρχιερεῖς εἶχαν ἐμπλακεῖ στήν ἀνοικοδόμηση ἔργων κοινῆς ὠφελείας στήν Κωνσταντία. Ὁ Ἀρκάδιος Α΄ συνέδεσε, ἐπίσης, τό ὄνομά του μέ τόν ἀγώνα κατά τοῦ Μονοφυσιτισμοῦ. Κατά τό χρονικό διάστημα πού ὁ Ἀρκάδιος Α΄ ἦταν στό θρόνο τῆς Κωνσταντίας, ὁ τότε αὐτοκράτορας Ἡράκλειος προσπάθησε νά συνενώσει τούς Μονοφυσίτες μέ τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία παρακάμπτοντας βασικά δόγματα τῆς Ὀρθόδοξης πίστης. Ὁ Ἡράκλειος, ἐπιδιώκοντας τήν ἐσωτερική εἰρήνη καί τήν ἑνότητα στήν αὐτοκρατορία,

ἐπιχείρησε νά εἰσαγάγει τό μονοθελητισμό (αἱρετική δοξασία σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ Χριστός ἔχει μία θέληση, τήν θεία ἤ κατά ἄλλους τή σύνθετη θέληση) ὡς κοινή συνισταμένη πού θά συμβίβαζε τίς δύο πλευρές. Τό ἐγχείρημα αὐτό δοκιμάστηκε γιά πρώτη φορά στήν Κύπρο, ἀλλά βρῆκε σθεναρή ἀντίσταση ἀπό τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀρκάδιο Α΄. Πῶς ὅμως καί γιατί ἐνεπλάκη ἡ Κύπρος στό θέμα αὐτό;

Ὁ Ἡράκλειος συνδέθηκε μέ τήν Κύπρο κατά τήν πορεία του πρός τήν Κωνσταντινούπολη, ὅπου οὐσιαστικά ἐκθρόνισε καί διαδέχθηκε τόν αὐτοκράτορα Φωκά τό 610 μ.Χ. Ὁ Ἡράκλειος ξεκίνησε ἀπό τήν Ἀφρική καί καθ' ὁδόν πρός τή βασιλεύουσα στάθμευσε στήν Κύπρο. Τοῦ δόθηκε ἔτσι ἡ εὐκαιρία νά κάνει ἀρκετές γνωριμίες καί γενικά νά ἀποκτήσει τήν εὐμένεια καί τήν ἀποδοχή τῶν Κυπρίων. Ὁ Ἡράκλειος φαίνεται ὅτι χρηματοδότησε τήν κατασκευή τοῦ ὑδραγωγείου τῆς Κωνσταντίας, ἐνῶ συνέβαλε στήν ἐπαναλειτουργία τοῦ νομισματοκοπείου στήν ἴδια πόλη. Τά χάλκινα νομίσματα πού ἔκοψε ἐκεῖ θεωροῦνται «ἐπαναστατικά», ἀφοῦ κόπηκαν πρίν γίνει ὁ ἴδιος αὐτοκράτορας. Ἀργότερα ἔκοψε ἐκεῖ ξανά νομίσματα ὡς αὐτοκράτορας. Ὑπολογίζεται ὅτι ὁ Ἡράκλειος παρέμεινε στήν Κύπρο τό χειμώνα τοῦ 610 μ.Χ. Ἡ καλή σχέση πού ἀπέκτησε μέ τήν Κύπρο τόν ἐνθάρρυνε, περί τό 626 μ.Χ., νά χρησιμοποιήσει τό νησί ὡς χῶρο συνύπαρξης, συνεργασίας καί σταδιακῆς ἕνωσης τῶν Ὀρθοδόξων Χριστιανῶν μέ τούς Μονοφυσίτες. Δυστυχῶς, τήν προσπάθεια αὐτή τήν περιέβαλε μέ τό μανδύα τοῦ μονοθελητισμοῦ (χωρίς νά ἀποκλείει καί τό μονοενεργητισμό, δηλαδή τήν αἱρετική διδασκαλία πού ὑποστήριζε ὅτι ὁ Χριστός ἔχει μόνο τή θεία ἐνέργεια ἤ κατά τούς μετριοπαθεῖς μία σύνθετη ἐνέργεια), ὁ ὁποῖος, ἀπό μόνος του, ἀποτελοῦσε ἄλλη μία αἵρεση. Στενό συνεργάτη του στό σχέδιο αὐτό εἶχε τόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπό-

λεως Σέργιο. Οἱ ἀμιγεῖς μονοθελῆτες καί μονοενεργῆτες δέχονταν τήν ἀπορρόφηση τῆς ἀνθρωπίνης ἀπό τή θεία φύση καί κατ᾽ ἐπέκταση ὑποστήριζαν στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ μία θεία θέληση καί μία θεία ἐνέργεια. Οἱ μετριοπαθεῖς (ἤ συμβατικοί) μονοθελῆτες καί μονοενεργῆτες δέχονταν μία σύνθετη θέληση καί μία σύνθετη ἐνέργεια στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ἡ βάση τῶν αἱρέσεων αὐτῶν ἦταν ἡ σύνδεση τῆς μίας θέλησης μέ τή μία ὑπόσταση καί ὄχι μέ τίς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ. Σύμφωνα ὅμως μέ τήν ὀρθή διδασκαλία τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ θέληση καί ἡ ἐνέργεια εἶναι ἱκανότητες τῆς φύσης καί ὄχι τῆς ὑπόστασης. Οἱ μονοθελητικές δοξασίες τοῦ Ἡρακλείου συνοψίζονται στή λεγόμενη Ἔκθεση πού κυκλοφόρησε τό 638 μ.Χ. Σφοδρό ἀντίπαλο στήν Ἔκθεση βρῆκε τόν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀρκάδιο Α΄ πού εἶχε ἤδη ἀντιταχθεῖ στά σχέδια τοῦ Ἡρακλείου νά φέρει σέ διάλογο, συνεργασία καί ἕνωση τόν Ἀρκάδιο μέ τόν ἡγέτη τῶν Μονοφυσιτῶν, στήν Κύπρο, Παῦλο. Ἡ πρόταση τοῦ Ἡρακλείου ἀπορρίφθηκε τόσο ἀπό τόν Ἀρκάδιο Α΄ ὅσο καί ἀπό τόν Παῦλο. Ἡ μονοφυσιτική κοινότητα στήν Κύπρο τήν ἐποχή ἐκείνη εἶχε ἐνισχυθεῖ ἀριθμητικά λόγω τῆς περσικῆς ἐπέλασης στίς γειτονικές μέ τήν Κύπρο περιοχές. Ἀρκετοί μονοφυσίτες βρῆκαν καταφύγιο στήν Κύπρο. Τό ἐγχείρημα τοῦ Ἡρακλείου νά χρησιμοποιήσει τήν Κύπρο ὡς χῶρο πιλοτικῆς δοκιμῆς τῶν θρησκευτικῶν του σχεδίων περί ἕνωσης Ὀρθοδόξων καί Μονοφυσιτῶν διαφαίνεται ἀπό ἐπιστολή τοῦ ἐπισκόπου Φασίδος Κύρου πρός τόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Σέργιο. Καθοριστικό πλῆγμα κατά τῆς Ἔκθεσης ἔδωσε σέ κατοπινό στάδιο ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής (580-662 μ.Χ.).

Ἐπί τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου ἀνακαταλήφθηκαν ὅλα τά ἐδάφη τῆς αὐτοκρατορίας, ἐνῶ δύο θρησκευτικά καί ἱστορικά γεγονότα πού συνδέονται μαζί του ἔχουν καταγραφεῖ μέ

ἀνεξίτηλο τρόπο στόν ἐκκλησιαστικό συναξαριστή. Τό πρῶτο ἀφορᾶ τή διάσωση τῆς Κωνσταντινούπολης τό 626 μ.Χ. Ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ Ἡρακλείου οἱ Ἄβαροι ἐπιτέθηκαν κατά τῆς πρωτεύουσας καί τήν ἀπείλησαν ἐπικίνδυνα. Τότε ἔγινε τό θαῦμα, ἡ διάσωση τῆς Πόλεως, καί ἡ σύνθεση (ἤ χρήση) τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου (ἐπί τοῦ Πατριάρχου Σεργίου). Τό δεύτερο ἀφορᾶ στήν ἀπελευθέρωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ πού εἶχε αἰχμαλωτισθεῖ ἀπό τούς Πέρσες. Ὁ Ἡράκλειος κατατρόπωσε τούς Πέρσες καί ἐπανέφερε τόν Τίμιο Σταυρό στά χέρια τῶν Χριστιανῶν. Ἡ δεύτερη αὐτή ὕψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἔγινε τό 630 μ.Χ. καί ἑορτάζεται σύμφωνα μέ ὁρισμένους συναξαριστές μαζί μέ τήν παγκόσμια ὕψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στίς 14 Σεπτεμβρίου. Ἐπί τοῦ Ἡρακλείου (τό 629 μ.Χ.) ἀπελευθερώθηκαν, ἐπίσης, ὁ Ἱερός Σπόγγος καί ἡ Ἱερά Λόγχη.

Βιβλιογραφία

1. *Θρησκευτική καί Ἠθική Ἐγκυκλοπαιδεία,* τόμος Γ΄, Ἐκδόσεις Μαρτίνος, Ἀθῆναι, 1963.
2. Καππαῆ Δημητρίου, *Οἱ ἐν Κύπρῳ διαλάμψαντες Ἅγιοι,* Κύπρος, 1996.
3. Παυλίδη Ἄντρου, *Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου* (τόμος 2ος, από το 58 π.Χ. μέχρι τό 1192 μ.Χ.), Ἐκδόσεις Φιλόκυπρος, Λευκωσία, 1992.
4. Παυλίδη Ἄντρου, *Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου,* ἀπό τήν ἀρχή ἕως σήμερα, Ἐκδόσεις Ἠλία Ἐπιφανίου, Λευκωσία, 2013.
5. Φειδᾶ Βλασίου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία,* τόμος Α΄, Ἀθῆναι ²1995.

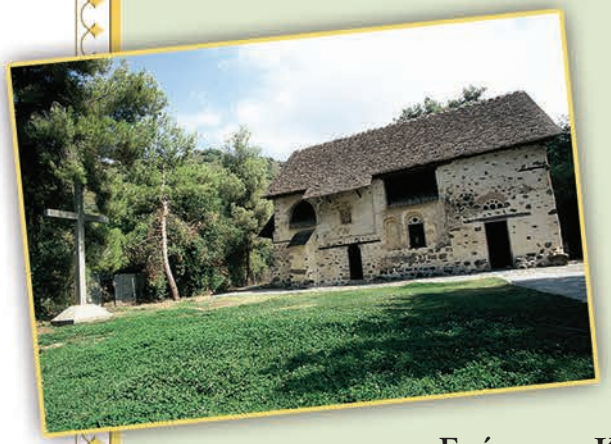

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΗΣ ΣΤΕΓΗΣ[1]

Γεώργιου Κάκκουρα
Θεολόγου

Α. Τοποθεσία

Σέ ἀπόσταση περίπου 5 χιλιομέτρων, νότια τοῦ χωριοῦ Κακοπετριά τῆς περιοχῆς Σολέας, βρίσκεται τό ἱστορικό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης.

Εἶναι κτισμένο στή δεξιά ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Κλάριου (Καρκώτη) μέσα σέ κατάφυτη χαράδρα, στούς πρόποδες τοῦ ὄρους Τρόοδος, περιτριγυρισμένο ἀπό θαυμάσια φυσική ὀμορφιά.

Β. Ἱστορία τῆς Μονῆς

Τό μοναστήρι, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἐκκλησία του, ἱδρύθηκε τόν 11ο αἰώνα. Βρισκόταν σέ ἀκμή στή Μεσοβυζαντινή περίοδο. Ἐπίσης, ἀκμάζει ἡ Μονή καί κατά τήν περίοδο τῆς Φραγκοκρατίας, πράγμα πού ἐμφαίνεται ἀπό τίς ἐπανειλημμένες τότε διακοσμήσεις τῆς ἐκκλησίας μέ τοιχογραφίες, καθώς καί τήν ἀφιέρωση σ' αὐτή ἀπό φράγκο ἱππότη τῆς μεγάλης εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Νικολάου, στά τέλη τοῦ 13ου αἰώνα (σήμερα βρίσκεται στό Βυζαντινό Μουσεῖο τοῦ Ἱδρύματος Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄).

Γνωρίζουμε ἀκόμη πώς τήν περίοδο τῆς Φραγκοκρατίας, μετά τό 1260, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ἀναγκάζεται νά ἔχει

1. Ἀπό τό βιβλίο τοῦ Γεώργιου Κάκκουρα *Ὁ Ἅγιος Νικόλαος τῆς Στέγης*, Λευκωσία 2001.

ὡς ἕδρα του τή μονή αὐτή τοῦ Ἁγίου Νικολάου Στέγης. (Τοῦτο ἔγινε, γιατί οἱ Φράγκοι κατακτητές στήν προσπάθεια ἐκλατινισμοῦ τοῦ νησιοῦ περιόρισαν, ὕστερα ἀπό διάταγμα τοῦ Πάπα Ρώμης Ἀλεξάνδρου Δ΄ [1260] τίς Ὀρθόδοξες Ἐπισκοπές ἀπό 14 σέ 4 καί ἐκτόπισαν τόσο τόν Ἀρχιεπίσκοπο ὅσο καί τούς ἄλλους Ἐπισκόπους).

Τό 1633 τό Μοναστήρι ἀνακαινίζεται καί ἐπιδιορθώνεται ὁ ναός τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Στόν νάρθηκα, κάτω ἀπό τήν τοιχογραφία πού ἀπεικονίζει τόν Ἀπ. Πέτρο, ἀναγράφεται ἐπιγραφή μέ τά ἑξῆς λόγια: «Δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Φιλοθέου Ἱερομονάχου εὔχεσται (sic) μοῦ διά τόν κύριον Ν ἀχλγ» (1633). Ὁ Φιλόθεος αὐτός ὄχι μόνο δαπάνησε γιά τίς τοιχογραφίες τῶν Ἀπ. Πέτρου καί Παύλου (στούς δύο πεσσούς στό νάρθηκα), ἀλλά φρόντισε καί γιά τήν ἀνακαίνιση τῆς Μονῆς.

Τό μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης ἀναφέρεται ἀπό τόν Ἀρχιμανδρίτη Κυπριανό στήν ἱστορία του (Ἱστορία Χρονολογική τῆς Νήσου Κύπρου 1788) ὡς Σταυροπήγιον, δηλαδή ὡς αὐτοδιοικούμενο. Πάντως, ἀπό πληροφορίες ξένων περιηγητῶν στήν Κύπρο, παρουσιάζεται ὡς Μονή «εὐκλεής καί ἐξ ἴσου σεβαστή μέ τήν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Λαμπαδιστοῦ, τήν τοῦ Κύκκου καί τῆς Τρικουτσιᾶς» (Ν. Κυριαζής «Μοναστήρια ἐν Κύπρῳ 1950»).

Τό 1808 πέθανε ὁ τελευταῖος μοναχός τῆς Μονῆς ὁ οἰκονόμος Γεράσιμος. Ἔγινε ἀπογραφή τῶν περιουσιακῶν στοιχείων της καί κατόπιν τά κτήματα τοῦ μοναστηριοῦ ἐνοικιάζονταν εἴτε σέ κληρικούς ἤ λαϊκούς. Σχετικές ἀναφορές γιά τήν περιουσία τοῦ μοναστηριοῦ ὑπάρχουν στόν Κτηματικό Κώδικα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

Σήμερα, νότια τοῦ ναοῦ, σέ μικρή ἀπόσταση, σώζεται διώ-

ροφο, πολύ μικρό κτίριο – ἴσως ἡ κατοικία τῶν τελευταίων μοναχῶν (1808). Πάντως, τά διάφορα χαλάσματα πού ὑπῆρχαν, οἱ σωροί λίθων κ.ἄ. ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Μονή στά χρόνια τῆς ἀκμῆς της εἶχε μεγάλο ἀριθμό μοναχῶν.

Τέλος, νά ἀναφέρουμε πώς ἔξω ἀπό τόν χῶρο τοῦ μοναστηριοῦ, ἀλλά κοντά, μέσα στό δάσος, βρίσκεται ἡ τοποθεσία «μνήματα τούς πισκόπους». Σήμερα ἀκόμη βρίσκονται ἐκεῖ σωροί λίθων καί, σύμφωνα μέ τήν παράδοση, φέρονται ὡς μνήματα Ἀρχιερέων πού θανατώθηκαν ἀπό τούς τούρκους.

Γ. Ὁ ναός – ὀνομασία του «τῆς Στέγης»

Ὁ ναός ἀνήκει στόν τύπο τοῦ ἐγγεγραμμένου σταυροειδοῦς μέ τροῦλλο. Ἀρχικά κτίσθηκε χωρίς νάρθηκα. Ἐπανειλημμένες ἐπισκευές εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τήν καταστροφή τῶν ἀρχικῶν ὄψεών του. Στίς ἀρχές τοῦ 12ου αἰώνα προστέθηκε στόν δυτικό τοῖχο ὁ νάρθηκας. Ὁ σημερινός βόρειος τοῖχος τοῦ νάρθηκα εἶναι μεταγενέστερος γιατί καλύπτει τοιχογραφίες. Τόν 15ο αἰώνα ἀνοίχθηκε ἡ σημερινή βόρεια πόρτα τῆς ἐκκλησίας.

Στά τέλη τοῦ 12ου ἤ τίς ἀρχές τοῦ 13ου αἰώνα ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Νικολάου καλύφθηκε μέ δεύτερη δίρριχτη (σαμαρωτή) στέγη πού κρύβει τήν ἀρχική σταυρική διάταξη τῶν θόλων καί τοῦ τρούλλου. Αὐτή ἡ δεύτερη στέγη μέ τά ἀγκιστρωτά κεραμίδια ἔδωσε τήν προσωνυμία στόν Ἅγιο Νικόλαο «ὁ τῆς Στέγης», ἤδη ἀπό τόν 13ο αἰώνα, ὅπως φανερώνει ἡ ἐπιγραφή στή μεγάλη εἰκόνα τοῦ Ἁγίου (Ἀθ. Παπαγεωργίου «Μεγάλη Κυπριακή Ἐγκυκλοπαίδεια»).

Ὁ λόγος τῆς τοποθετήσεως αὐτῆς τῆς δεύτερης στέγης εἶναι προφανής· τοποθετήθηκε γιά νά μήν ἐπηρεασθεῖ ὁ ναός κι οἱ τοιχογραφίες του ἀπό τήν πτώση τῶν πολλῶν χιονιῶν πού διατηροῦνταν κατά τή διάρκεια τοῦ χειμώνα. Ἴσως μάλιστα νά εἶναι ὁ πρῶτος ναός τῆς περιοχῆς στόν ὁποῖο ἐφαρμόστηκε ἡ στέγη αὐτή ὡς μοναδικό μέσο προφύλαξης. Νά σημειώσουμε πώς ἡ ψαλιδωτή αὐτή στέγη ἔχει μῆκος 13 μέτρα περίπου καί πλάτος 8 μέτρα περίπου.

Δ. Τοιχογραφίες

Κάλλιστα ὁ ναός ἐσωτερικά μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ ὡς ἕνα «Μουσεῖο Βυζαντινῆς Τέχνης». Καί τοῦτο ἐξαιτίας τῶν ἐξαίρετων ἀπό πλευρᾶς τέχνης τοιχογραφιῶν του, τῆς διατήρησής τους ἀλλά καί γιατί περιλαμβάνει τοιχογραφίες πού ἔγιναν στή διάρκεια 7 αἰώνων, ἀπό τόν 11ο αἰώνα ὥς τόν 17ο.

Βέβαια, ἀπό τίς τοιχογραφίες τοῦ 11ου αἰώνα λίγες μόνο σώζονται σήμερα. Ξεχωρίζουν γιά τά ἁδρά χαρακτηριστικά, τήν ἔντονη σχηματική γραμμή, τήν περιορισμένη χρωματική κλίμακα, ἀλλά καί τόν ἔντονο ψυχισμό, ἰδιαίτερα τῶν πορτραίτων τῶν ἁγίων (Ἀθ. Παπαγεωργίου). Τέτοιες εἶναι, π.χ. ἡ Θεοτόκος μέ τούς Ἀρχαγγέλους Μιχαήλ καί Γαβριήλ στό ἱερό βῆμα καί στήν καμάρα τοῦ ἱεροῦ ἡ Ἀνάληψη καί ἡ Πεντηκοστή.

Στόν νάρθηκα (ἀρχές 12ου αἰώνα) σώζεται ἡ Δέηση ἀπό τήν πρώτη παράσταση τῆς Β΄ Παρουσίας καί τά πρόσωπα 6 Ἀποστόλων. Ἐπίσης, σκηνές ἀπό τή Β΄ Παρουσία, ὅπως τούς ἀγγέλους νά ξετυλίγουν τόν οὐρανό καί σκηνές ἀπό τόν Ἅδη. Ἀκόμη, τήν πρώτη δε-

καετία τοῦ 12ου αἰώνα ζωγραφίστηκε μέσα σέ τυφλό τόξο (ἐσωχή στά νότια τοῦ τέμπλου) ἀπό ἐξαίρετο ζωγράφο ὁ ἅγιος Νικόλαος. Στήν ἴδια τοιχογραφία παριστάνεται καί ὁ δωρητής ἱκέτης μοναχός.

Ἀπό τίς «μεταγενέστερες» τοιχογραφίες νά ξεχωρίσουμε ἐνδεικτικά ἐκείνη τῆς Γέννησης τοῦ Χριστοῦ τοῦ 14ου αἰώνα. Σπάνιο καί ἴσως μοναδικό χαρακτηριστικό της ἡ Παναγία Μητέρα νά θηλάζει τό νεογέννητο Θεῖο Βρέφος.

Νά σημειώσουμε, τέλος, πώς τό ὑπάρχον εἰκονοστάσι τοῦ ναοῦ εἶναι τοῦ 17ου αἰώνα.

Ε. Κατασκήνωση Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς

Σήμερα γύρω ἀπό τόν ἱστορικό ναό τοῦ Ἁγίου Νικολάου

τῆς Στέγης βρίσκονται οἱ ἐγκαταστάσεις τῆς Κατασκήνωσης τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἐδῶ, ἑκατοντάδες, κυρίως νέοι μαθητές καί μαθήτριες Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυκείου, φοιτητές καί φοιτήτριες, ἀλλά καί γυναῖκες τῶν Χριστιανικῶν Συνδέσμων Γυναικῶν, βιώνουν τούς καλοκαιρινούς μῆνες μία ἔντονη πνευματική ζωή μέ κέντρο τόν ναό. Τό φυσικό περιβάλλον μαζί μέ τήν ὑγιῆ ψυχαγωγία εἶναι τό συμπλήρωμα τῆς ὅλης κατασκηνωτικῆς ζωῆς.

ΣΤ. Θαῦμα τοῦ Ἁγίου Νικολάου στήν κατασκήνωση (Ἰούλιος 1987)

Τήν 1η Ἰουλίου τοῦ 1987 καί ἐνῶ στήν Κατασκήνωση βρίσκονταν ἀγόρια τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ξέσπασε ἀπό ἀνθρώπινο λάθος πυρκαγιά σέ παρακείμενο χωράφι. Ἡ πυρκαγιά ἐπεκτάθηκε στό διπλανό δάσος. Ἡ Κατασκήνωση βρέθηκε νά ἀπειλεῖται ἀπό μία πύρινη λαίλαπα. Καί ἐνῶ οἱ κατασκηνωτές ἀπομακρύνονταν σέ ἀσφαλές μέρος, οἱ γλῶσσες τῆς φωτιᾶς ἄγγιζαν τή Στέγη τοῦ ναοῦ.

Τότε ὅμως – καί ὑπάρχουν ἀδιάψευστες μαρτυρίες πάμπολλων ἀνθρώπων πού τό εἶδαν μέ τά μάτια τούς – ὁ δυνατός ἀέρας πού ξάπλωνε τή φωτιά πολύ γρήγορα, ἄλλαξε φορά καί ἄρχισε νά φυσᾶ ἀντίθετα ἀπό τήν πλευρά τοῦ ναοῦ, πρός τό δάσος. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος πέραν πάσης ἀμφιβολίας διάσωσε τόν ἱστορικό ναό. Τά δέντρα ἔξω ἀκριβῶς ἀπό τό Ἱερό κάηκαν. Ὁ ναός ἔμεινε ἄθικτος. Ἡ Κατασκήνωση δέν ἔπαθε, ἐπίσης, τίποτε.

Σέ ἀνάμνηση τοῦ θαυμαστοῦ αὐτοῦ γεγονότος καί εὐχαριστίας στόν Θεό καί στόν Ἅγιο τά ἀγόρια τῆς κάθε κατασκηνωτικῆς χρονιᾶς ἐπιτελοῦν ἀγρυπνία.

«Βέβαια τό καμένο δάσος στήν ἀπέναντι τῆς κατασκήνωσης πλευρά, ὅπου τ᾽ ἀντικρυσμά του σοῦ χάριζε τή γαλήνη καί τήν ἠρεμία τῆς φύσης, ἀποτελεῖ μία τραγική πραγματικότητα. Ὅμως στήν καρδιά μας, πέρα ἀπό τή θλίψη τούτη, βαθύτερα ριζώθηκε ἡ ἐμπιστοσύνη στόν Θεό καί βεβαιώθηκε κατά τρόπο μοναδικό ὅτι ὁ «Θεός θαυμαστός ἐστιν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ». (Ἐφημ. «Ἀγωνιστική Πορεία», Ἰούλιος – Σεπτέμβριος 1987).

Ὁ Ἅγιος Νικόλαος καί ὁ Santa Claus

Ἑλένης Ἀναστασίου
Ἐκπαιδευτικοῦ

6 Δεκεμβρίου 2014

Ἀγαπητό μου ἡμερολόγιο,

Εἶναι ἡ πρώτη βδομάδα τοῦ Δεκέμβρη καί βρίσκομαι μέ τήν οἰκογένειά μου στήν Αὐστρία γιά πέντε μέρες. Κάτι σάν... χριστουγεννιάτικες διακοπές. Ἔπεσε ἡ τοπική ἀργία τοῦ σχολείου μου Δευτέρα, τό ἐνώσαμε μέ τό Σαββατοκύριακο, ε... θά χάσω καί δύο μέρες σχολεῖο, ἀλλά δέ μέ φοβοῦνται λένε, θά τά ἀναπληρώσω μετά. Ἡ μαμά σπούδασε στήν Αὐστρία καί τῆς ἔχει μία ἀδυναμία, εἰδικά τέτοια ἐποχή πού εἶναι γεμάτη χριστουγεννιάτικες ἀγορές καί μελωδίες. Ἄσε πού λατρεύει καί τό χιόνι κι εὐτυχῶς φέτος τό ἔριξε νωρίς καί τό προλάβαμε!

Ἐδῶ καί μερικά χρόνια τούς θυμᾶμαι νά κάνουν τήν ἴδια συζήτηση γιά ἕνα χριστουγεννιάτικο ταξίδι στήν Αὐστρία, ἀλλά δέν τό ἔπαιρναν ἀπόφαση. Ἀπό τή μία, δέν ἤθελαν νά κόψω πίσω ἀπό τά μαθήματά μου, ἀπό τήν ἄλλη ὅμως ἀνέβαιναν οἱ τιμές ὅσο πλησιάζαμε πρός τά Χριστούγεννα πού ἔκλειναν καί τά σχολεῖα. Μέχρι τώρα πάντως, χαίρομαι πολύ πού ἐπιτέλους τό ἀποφάσισαν, γιατί περνᾶμε καταπληκτικά.

Ἡ σημερινή μέρα ἦταν ἰδιαίτερη γιά τούς Αὐστριακούς καί τελικά ἦταν καί γιά μένα, γιατί ἔμαθα γιά ἕνα ἔθιμό τους πού μέ προβληματίσε πολύ. Ἀπό χτές ἔβλεπα νά κυκλοφοροῦν στήν πόλη κάποιοι κύριοι ντυμένοι σάν βασιλιάδες καί ὅλα τά παιδιά ἔτρεχαν νά φωτογραφηθοῦν μαζί τους. Ἦταν πάν-

τα γελαστοί καί τραβοῦσαν τόν κόσμο γύρω τους. Σήμερα τό πρωί πού κατεβήκαμε στήν πλατεία γίνονταν παρελάσεις, χορωδίες τραγουδοῦσαν καί γενικά εἶχε πάρα μά πάρα πολύ κόσμο.

Ἔχασα καί τίς μέρες ἐδῶ πέρα. Ξέχασα ὅτι ἔχουμε 6 Δεκεμβρίου, τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Τό καλοκαίρι πού πέρασε πῆγα γιά πρώτη φορά κατασκήνωση στόν Ἅγιο Νικόλαο τῆς Στέγης στήν Κακοπετριά καί ἔμαθα πολλά γι᾽ αὐτόν! Ὄχι πώς ἄν τό θυμόμουν πώς γιορτάζει σήμερα, θά καταλάβαινα γιατί γίνονται ὅλα αὐτά ἐδῶ. Δέν εἶναι ὀρθόδοξοι οἱ Αὐστριακοί, δέ θά φανταζόμουν ὅτι γιορτάζουν τόν Ἅγιο Νικόλαο. Κι ὅμως. Τιμοῦν κι αὐτοί τόν Ἅγιο Νικόλαο καί εἶναι πολύ σημαντική ἡ γιορτή του, γιατί εἶναι αὐτός πού φέρνει τά δῶρα τῶν παιδιῶν στίς γιορτές. Κάτι σάν τό δικό μας Ἅη-Βασίλη, λέει ἡ μαμά. Ἀπό τό Ἅγιος Νικόλαος (Saint Nickolas στά Ἀγγλικά) βγαίνει καί τό Santa Claus. Ἄλλο πάλι καί τοῦτο. Ἕνας ἅγιος μέ ἀλλαγμένο ὄνομα νά τριγυρνᾶ μέσα στήν πόλη, νά μοιράζει δῶρα καί νά βγάζει φωτογραφίες. Φαίνεται πώς εἶχα συνηθίσει στήν κόκκινη φιγούρα τοῦ κόκκινου χοντροῦ παπποῦλη πού βλέπω παντοῦ στήν Κύπρο καί δέ διερωτήθηκα ποτέ γιατί τόν λένε ἔτσι. Τώρα ὅμως πού ἔμαθα γιά τόν Ἅγιο Νικόλαο καί τόν Santa Claus προβληματίστηκα.

Θυμᾶμαι πού τόν θαύμασα πολύ αὐτό τόν ἅγιο, ὅταν ἔμαθα γι᾽ αὐτόν στήν κατασκήνωση. Βοηθοῦσε τούς φτωχούς καί ὅσους εἶχαν κάποιο πρόβλημα μέ τήν περιουσία του καί τά λόγια του. Ἔμαθα ἀπ᾽ ἔξω καί τό ἀπολυτίκιό του. Σήμερα ἔμαθα ὅτι οἱ καθολικοί τόν θεωροῦν προστάτη τῶν παιδιῶν, γι᾽ αὐτό καί τόν ἔβαλαν νά τούς μοιράζει τά χριστουγεννιάτικα δῶρα.

Τελικά, μέ τά Χριστούγεννα τά ἔχουμε μπερδέψει ὅλα. Κολλᾶμε στά λαμπιόνια καί τά τραγούδια πού μιλᾶνε γιά στολίδια καί χιόνια καί ξεχνᾶμε πώς τή Γέννηση τοῦ Χριστοῦ εἶναι πού γιορτάζουμε καί ὅτι ὑπάρχουν τόσοι ὕμνοι πού τό λένε καί τόσες ἀκολουθίες στήν ἐκκλησία γιά νά τήν τιμήσουμε. Τρέχουμε νά προλάβουμε νά ψήσουμε τή γαλοπούλα κι ἄς μήν πᾶμε τό πρωί τῆς 25ης Δεκεμβρίου στόν ναό νά προσκυνήσουμε τόν μικρό Χριστό. Φροντίζουμε νά πάρουμε καινούργια καί ἐντυπωσιακά ροῦχα γιά τά τραπέζια καί τά ρεβεγιόν, ἀλλά δέν ἑτοιμαζόμαστε νά κοινωνήσουμε. Πήραμε τώρα καί τούς ἁγίους καί τούς βάλαμε νά μοιράζουν παιχνίδια καί γλυκά. Δέ λέω, ὡραία συνήθεια, κι ἐμένα μ᾽ ἀρέσει νά παίρνω δῶρα, ἀλλά μποροῦν νά μοῦ τά φέρνουν κατευθείαν οἱ γονεῖς μου, ὁ παππούς καί ἡ γιαγιά, ὁ νονός καί ἡ νονά ἤ οἱ θεῖοι μου.

Ὅσο γιά τή δική μας περίπτωση, δέν ξέρω γιατί διαλέξαμε τόν Ἅγιο Βασίλειο γιά Santa Claus. Θά τό μελετήσω ἀργότερα καί θά σοῦ γράψω ἄλλη φορά γι᾽ αὐτόν. Σέ ἀφήνω τώρα, ἡμερολόγιό μου, πάω γιά ὕπνο. Ἦταν γεμάτη ἡ μέρα μου καί θέλω νά ξεκουραστῶ. Αὔριο ἔχουμε ξενάγηση στό παλάτι, ἀνυπομονῶ νά μπῶ στό δωμάτιο τοῦ θρόνου. Θά σέ ἐνημερώσω γιά τό πῶς ἦταν, τό βράδυ πού θά ἐπιστρέψουμε στό ξενοδοχεῖο. Καληνύχτα!

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

«ΤΟ ΦΩΣ»

Παρουσίαση νέων ἐκδόσεων

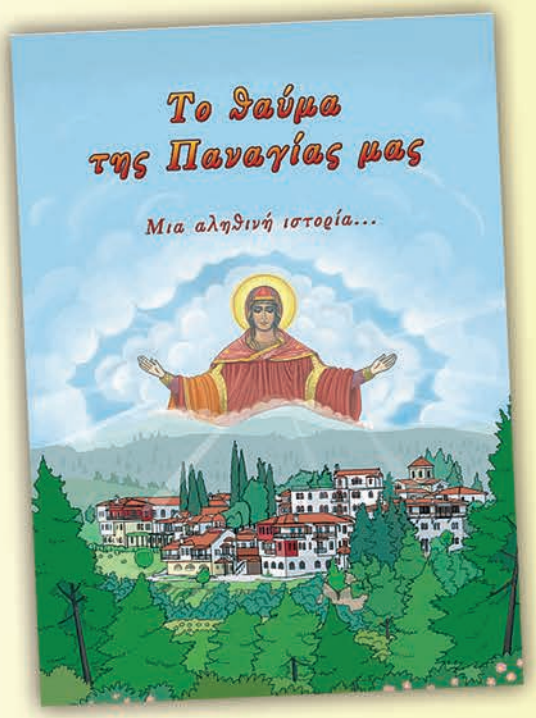

Τό θαῦμα τῆς Παναγίας μας

Τό παιδικό βιβλίο «Τό θαῦμα τῆς Παναγίας μας» εἶναι ἡ συγκλονιστική διήγηση μίας ἀληθινῆς ἱστορίας ὅπου περιγράφεται ἡ θαυμαστή παρέμβαση τῆς Παναγίας γιά νά προστατέψει τό μοναστήρι της.

Στή σημερινή ἐποχή ὅπου ὅλη ἡ ζωή μας στηρίζεται στή λογική καί ἔχει στεγνώσει ἀπό κάθε τί τό ὑπερφυσικό, τό θεῖο, ἡ γυναικεία μοναστική κοινότητα Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Πανοράματος προσφέρει τό βιβλίο αὐτό, φτιαγμένο μέ ἰδιαίτερη φροντίδα, ἔτσι ὥστε νά ζεσταθοῦν οἱ ψυχές μέ τή φλόγα τῆς πίστης καί νά νιώσουν τήν ἄμετρη ἀγάπη τῆς Παναγίας μας καθώς καί τίς ἄπειρες εὐεργεσίες της πρός ὅλους.

Ἡ ἱστορία ἐκτυλίσσεται στή Θεσσαλονίκη τό καλοκαίρι τοῦ 1997, ὅποτε τό γυναικεῖο μοναστήρι τοῦ Πανοράματος, τό ὁποῖο

εἶναι ἀφιερωμένο στήν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου, κινδύνεψε νά καταστραφεῖ ἀπό πυρκαγιά. Παραμονή τῆς Ἁγίας Κυριακῆς ἀπειλητικές φλόγες κατέκαψαν τό δάσος καί περικύκλωσαν τό μοναστήρι. Τότε, ἐκεῖ πού σύμφωνα μέ τή λογική καί τούς νόμους τῆς φύσης ὅλα εἶχαν τελειώσει, ἡ Παναγία μᾶς κάνει τήν παρέμβασή της σώζοντας τό σπίτι της!

Τό θαυμαστό γεγονός παρουσιάζεται μέ μορφή εἰκονογραφημένης ἱστορίας. Οἱ ζωντανοί διάλογοι καί ἡ προσεγμένη εἰκονογράφηση κρατοῦν ἀμείωτο τό ἐνδιαφέρον καί βοηθοῦν τό μικρό ἀναγνώστη νά γνωρίσει τά γεγονότα ἀπό πολύ κοντά.

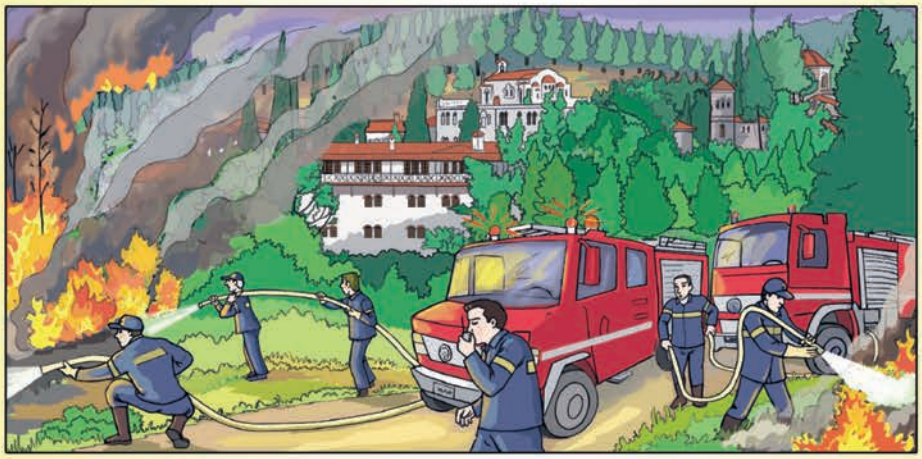

Μέσα ἀπό τό βιβλίο καί παράλληλα μέ τή διήγηση τοῦ θαύματος, οἱ μικροί πρωταγωνιστές Μαρία καί Γιῶργος γνωρίζουν στοιχεῖα ἀπό τή ζωή στό μοναστήρι: τά διακονήματα, τήν ὑπακοή στή γερόντισσα, τήν ἀδιάλειπτη προσευχή, τίς ἀκολουθίες.

Τό βιβλίο εἶναι ἐμπλουτισμένο μέ δραστηριότητες οἱ ὁποῖες μέ εὐχάριστο καί παιγνιώδη τρόπο βοηθοῦν τά παιδιά νά ἀσχοληθοῦν δημιουργικά μέ θέματα τῆς ὀρθόδοξης πίστης μας, ὅπως ἡ προσευχή, οἱ ἀρετές κ.ἄ.

Διεύθυνση:
Βιβλιοπωλεῖο
Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου
«Τό Φῶς»
Ἀδαμαντίου Κοραῆ 20 - 26.
Τ.Θ. 21130, 1502 Λευκωσία
Τηλέφωνο: 22430301, 22344309
Φάξ: 22343122
E-mail: fos@iak.org.cy